

Landschapskwaliteiten Veenweiden Reeuwijk

Landschapskwaliteiten Veenweiden Reeuwijk

Colofon

Opdrachtgever

Gemeente Reeuwijk
Mevr. M. Riethoff

Planvorming

Watersnip Advies
's Gravenbroekseweg 154
2811 GK REEUWIJK
Telefoon: 0182-395460
E-mail: advies@watersnip.info

Andrea Grim, Adviseur Natuur en Landschap
Andrea Olieman, Adviseur Recreatie
John van Gemeren, Senior Adviseur

Foto's landschappen: John van Gemeren
Foto's bloemen: Kees Dekker

Voorkant: het effect van eeuwenlange inklinking, polder naast de Enkele Wiericke

Projectnummer

06A008

Datum

April 2008

Alle auteursrechten ten aanzien van dit rapport worden uitdrukkelijk voorbehouden. Niets uit dit rapport mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van Watersnip Advies, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

INHOUDSOPGAVE

1.	INLEIDING	1
1.1	Veenweiden, een bijzonder en waardevol landschap	1
1.2	Aanleiding en doelstelling Landschapskwaliteiten Veenweiden.....	2
1.3	Werkwijze opstellen rapport	3
1.4	Indeling rapport Landschapskwaliteiten Veenweiden Reeuwijk.....	4
1.5	Status rapport	4
2.	TOETSEN EN TOEPASSEN	5
2.1	Samenstelling aanvraag	5
2.2	Toetsing op landschapskwaliteiten	6
2.3	Traject van beoordeling	7
2.4	Ontwikkelingsruimte bij agrarische relictten door compensatieplan	7
3.	ACTIVITEITEN EN WERKZAAMHEDEN	9
3.1	Afgraven en bodem verlagen	9
3.2	Egaliseren van de bodem	10
3.3	Aanleg van dijken of taluds	10
3.4	Vergraven of ontgraven van al bestaande dijken of taluds.....	11
3.5	Bepplanten van gronden met houtgewassen	11
3.6	Aanleggen of verharderen van paden.....	11
3.7	Aanbrengen van oppervlakteverharding	12
3.8	Aanleggen, vergraven of verruimen van waterlopen	12
3.9	Dempen van waterlopen	13
3.10	Het vellen of rooien van houtgewassen.....	13
3.11	Aanleg damwand en aarden dam	14
3.12	Aanleg harde oeverbescherming	15
3.13	Aanleg paardenbakken	16
3.14	Aanleg brug	16
3.15	Verwijderen brug	17
3.16	Aanplant erfbeplanting	17
3.17	Uitbreiding en nieuwe bebouwing	17
3.18	Begrazing	18
4.	KWALITEITEN VAN HET LANDSCHAP	19
4.1	Inleiding	19
4.2	Gebiedskwaliteiten.....	20
4.2.1	Inleiding.....	20
4.2.2	Openheid	20
4.2.3	Zichtlijnen	22
4.2.4	Slotenpatroon	23
4.2.5	Oriëntatiepunten	24
4.2.6	Veenrivier	25
4.2.7	Stilte	26
4.2.8	Duisternis	26
4.2.9	Flora en fauna.....	27
4.2.10	Waterkwaliteit	28
4.3	Ontginningsrelictten	29
4.3.1	Inleiding.....	29
4.3.2	Ontginningsbasis.....	29
4.3.3	Reewal en houtkade	30
4.3.4	Perceel met originele breedte	31
4.3.5	Verveningcomplex.....	32

4.3.6	Afwijkende percelen	33
4.4	Waterstaatkundige relict	34
4.4.1	Inleiding	34
4.4.2	Historische waterloop	34
4.4.3	Molen met biotoop	34
4.4.4	Historische vaarsloten (Ophaalbruggen en doorvaarbaarheid)	34
4.5	Agrarische relict	35
4.5.1	Inleiding	35
4.5.2	Boerenvervening	35
4.5.3	Eendenkooirelict	36
4.5.4	Veenput en kleiput	36
4.5.5	Geriefhoutbos of relict	37
4.5.6	Overige opgaande beplanting	38
4.6	Bebouwing en erven	39
4.6.1	Inleiding	39
4.6.2	Historische bebouwingsplaats	39
4.6.3	Bebouwingslint	40
4.6.4	Rijks- of gemeentemonument	41
5.	KWALITEITEN EN KENMERKEN DEELGEBIEDEN	43
5.1	Inleiding	43
5.2	Polder Reeuwijk blok 1	46
5.3	Polder Reeuwijk blok 2	48
5.4	Polder Reeuwijk blok 3	50
5.5	Polder Reeuwijk blok 4	52
5.6	Parallelweg	54
5.7	Oude Hollandse Waterlinie (Noord en Zuid)	56
5.8	Waarder (Oosteinde, Westeinde en Groendijck)	58
5.9	Oukoop	62
5.10	Twaalfmorgen	64
6.	ONTSTAAN LANDSCHAP EN ONTWIKKELINGEN	67
6.1	Ontstaan van het landschap	67
6.2	Ontginningen	68
6.2.1	Eerste bewoners	68
6.2.2	De Grote Ontginning	68
6.3	Waterbeheer	70
6.4	Landbouw	73
6.4.1	Landbouw nu en in de toekomst	74
6.5	Recreatie	76
6.5.1	Extensieve recreatie	76
6.5.2	Intensieve recreatie	76
7.	BELEIDSKADER	77
7.1	Inleiding	77
7.2	Landschapsplan Veenweidegebied, deelgebied Gouwe-Meije-IJssel	77
7.3	Structuurvisie gemeente Reeuwijk	78
7.4	Bestemmingsplannen	79
7.4.1	Reeuwijk Bestemmingsplan landelijk gebied west	79
7.4.2	Reeuwijk Bestemmingsplan plassen, natuur- en weidegebieden	80
7.5	Cultuurhistorische Hoofdstructuur provincie Zuid-Holland (CHS-ZH)	82
7.6	Ecologische Hoofdstructuur provincie Zuid-Holland (EHS-ZH)	82
7.7	Aanvullend beleid	83
8.	BRONNEN	85

BIJLAGE 1: MATRIX KWALITEITEN EN WERKZAAMHEDEN

BIJLAGE 2: OVERZICHT GEBIEDEN

BIJLAGE 3: POLDER REEUWIJK BLOK 1

BIJLAGE 4: POLDER REEUWIJK BLOK 2

BIJLAGE 5: POLDER REEUWIJK BLOK 3

BIJLAGE 6: POLDER REEUWIJK BLOK 4

BIJLAGE 7: PARALLELWEG

BIJLAGE 8: OUDE HOLLANDSE WATERLINIE NOORD

BIJLAGE 9: OUDE HOLLANDSE WATERLINIE ZUID

BIJLAGE 10: OOSTEINDE (WAARDER)

BIJLAGE 11: GROENDIJK EN WESTEINDE (WAARDER)

BIJLAGE 12: OUKOOP

BIJLAGE 13: TWAALFMORGEN

BIJLAGE 14: OPENHEID POLDER REEUWIJK BLOK 1, 2, 3, 4

BIJLAGE 15: OPENHEID OUDE HOLLANDSE WATERLINIE EN WAARDER (1)

BIJLAGE 16: OPENHEID OUDE HOLLANDSE WATERLINIE EN WAARDER (2)

BIJLAGE 17: OPENHEID OUKOOP

BIJLAGE 18: OPENHEID TWAALFMORGEN

BIJLAGE 19: KAART WAARDEN NATUUR EN WAARDEN

BIJLAGE 20: KAART LANDSCHAPSWAARDEN EN KARAKTERISTIEKEN

BIJLAGE 21: KAART BELEIDSKAART

BIJLAGE 22: KAART STRUCTUURVISIE87

1. Inleiding

1.1 Veenweiden, een bijzonder en waardevol landschap

Het veenweidelandschap van Reeuwijk is ontstaan tussen de rivieren Oude Rijn en Hollandse IJssel. Tussen deze rivieren lag een uitgestrekte veenmoerasvlakte met lage struiken, riet, heide en veenmossen. In het midden groeiden alleen veenmossen, die gevoed werden door regenwater. Aan de onderkant stierf het veenmos af en aan de bovenkant groeide het door. In de loop van eeuwen is hier een dik veenpakket gevormd dat hoger kwam te liggen dan de rivieren. Door deze hoge ligging stroomde het regenwater op een natuurlijke manier af naar de rivieren via de kronkelende veenriviertjes. Vanaf 900 na Christus werden de veengebieden ontgonnen. Met de ontginningen is ook de strijd tegen het water begonnen. Door de ontginningen werd het land geschikt voor kleinschalige landbouw. Er werden polders gevormd die kunstmatig werden droog gehouden met behulp van spierkracht en later door windmolens. In de winter werd er nauwelijks of niet gemalen, grote delen van het land lagen plas-dras of stonden onder water. Dit trok grote aantallen eenden aan, die door boeren in eendekooien werden gevangen. De droogvallende graslanden in het voorjaar vormden pleister- en broedplaatsen voor grote groepen steltlopers. De wei- en hooilanden vertoonden een kleurige vegetatie. Met het verbeteren van de bemalingssystemen werd het mogelijk de polder jaarrond te bemalen en de veenweiden permanent droog te houden. De natuurlijke peilfluctuatie in sloten en plassen verdween en het peil verstarde steeds meer. De diversiteit van flora en fauna nam hierdoor sterk af. Met de intensivering van de landbouw en de inlaat van gebiedsvreemd water verslechterde de waterkwaliteit sterk. Het verdwijnen van watervegetaties, versnelde afbraak van venige bodems en oevers en de vorming van veel baggerslib waren het gevolg.

De ontginningen hebben geresulteerd in een karakteristiek landschap met langgerekte percelen, gescheiden door brede sloten met een hoog waterpeil en een grote mate van openheid: het slagenlandschap. Het veenweide gebied heeft enorme potenties voor diverse weidevogels en water- en oeverplanten. Er zijn maar weinig van dit soort gebieden in Europa. Het veenweidelandschap is een bijzonder en waardevol landschap.

Figuur 1: Zwanebloem

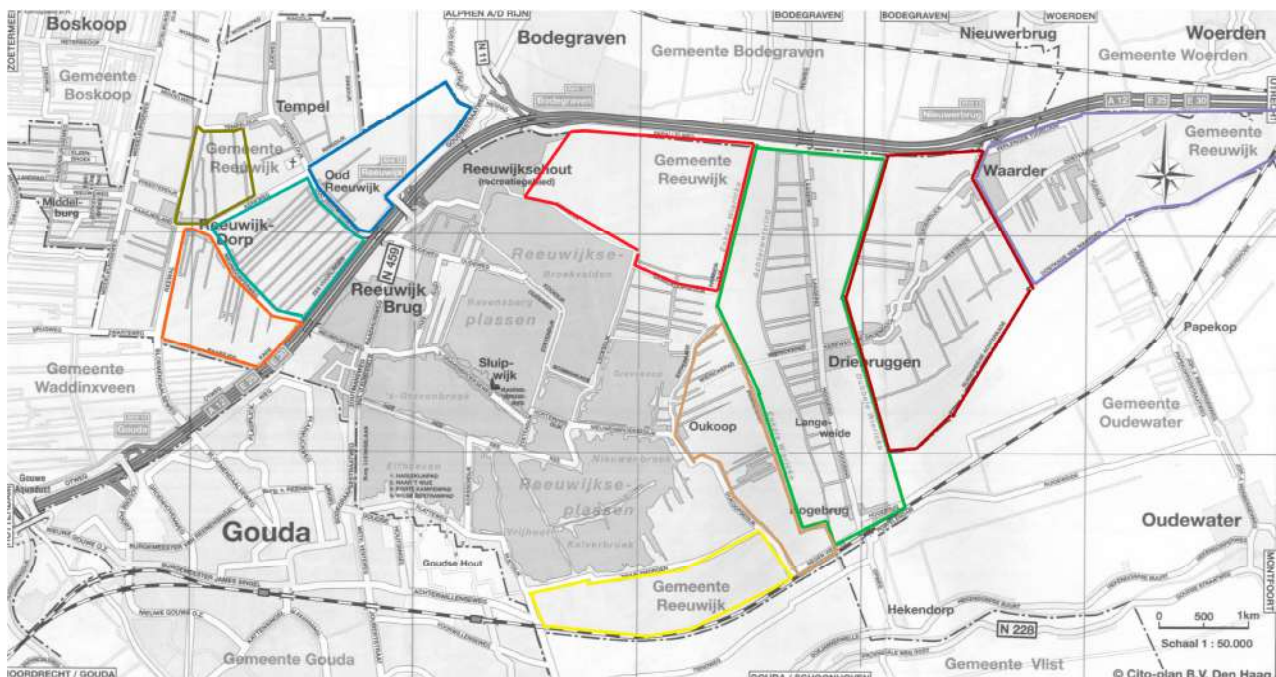

Figuur 2: Dotterbloem

1.2 Aanleiding en doelstelling Landschapskwaliteiten Veenweiden

De druk van gebruiksfuncties op het landelijk gebied is de laatste jaren sterk toegenomen. Dit kan een bedreiging vormen voor de landschapskwaliteit van het buitengebied van Reeuwijk. Het is van belang dat het evenwicht tussen diverse kwaliteiten van het gebied in stand worden gehouden en dat tegenstrijdige belangen in een ruimer verband worden bekeken. Op deze manier kan duidelijk worden waar knelpunten liggen. Om aantasting van kwaliteiten te voorkomen heeft de gemeente Reeuwijk behoefte aan een gefundeerd antwoord op initiatieven van derden. Het is noodzakelijk dat er een kader wordt ontwikkeld, zodat individuele aanvragen kunnen worden beoordeeld in relatie tot het grotere geheel, waaronder de kwaliteit van het landschap. Om de kwaliteiten van het buitengebied te bewaken en behouden is het van belang dat er een toetsingskader komt om de aanvragen voor een aanlegvergunning te kunnen toetsen op landschapskwaliteiten.

In 2003 heeft gemeente Reeuwijk het rapport *'Landschapskwaliteit Reeuwijk, Plangebied Oud-Reeuwijkseweg – Kerkweg – Nieuwdorperweg – A12'*, door Watersnip Advies laten opstellen. Dit rapport bevat voor dit gebied de randvoorwaarden voor het behouden en versterken van de nagestreefde kwaliteit. Het geeft aan welke spelregels gehanteerd dienen te worden, met het oog op de gewenste dichtheid, ordening en kavelrichting. Met behulp van een checklist en handelingslijst kunnen aanvragen op een eenvoudige wijze worden getoetst aan de richtlijnen. In navolging van dit rapport heeft gemeente Reeuwijk de opdracht aan Watersnip Advies verstrekt om een vergelijkbaar rapport op te stellen voor een groot deel van de rest van het buitengebied van Reeuwijk.

LEGENDA

■ Polder Reeuwijk Blok 1	■ Oude Hollandse Waterlinie
■ Polder Reeuwijk Blok 2	■ Oosteinde
■ Polder Reeuwijk Blok 3	■ Westeinde en Groendijk
■ Polder Reeuwijk Blok 4	■ Oukoop
■ Parallelweg	■ Twaalfmorgen

Figuur 3: Plangebied Landschapskwaliteiten Veenweiden

Een groot deel van gemeente Reeuwijk bestaat uit Veenweiden, dit landschap staat onder druk. Om het landschap en de kwaliteiten te behouden en versterken is het van belang dat eigenaren en gebruikers deze kwaliteiten gaan leren kennen. Zodra mensen de geschiedenis van het landschap kunnen lezen zal er ook meer begrip komen voor de waarden en kwaliteiten. Het draagvlak voor het behoud van het landschap zal hierdoor vergroten. Dit rapport moet een bijdrage leveren aan de bescherming en versterking van de kwaliteiten van het veenweidelandschap in de gemeente Reeuwijk.

1.3 Werkwijze opstellen rapport

Het opstellen van het rapport *Landschapskwaliteiten Veenweiden Reeuwijk* is gestart met het uitvoeren van inventarisaties naar landschapselementen, cultuurhistorische elementen en bijzondere kenmerken op het gebied van natuur, landschap en gebruik. Op basis van kaartgegevens, inventarisaties, veldbezoeken, diverse beleidsdocumenten en gesprekken met deskundigen zijn allerlei kenmerkende elementen en aspecten in beeld gebracht.

Voor het toekennen van een waarde aan de elementen is gebruik gemaakt van vastgelegde waarderingen uit de beleidsdocumenten:

- Landschapsplan Veenweidegebied deelgebied Gouwe-Meije-IJssel, het beleidsplan;
- diverse bestemmingsplannen gemeente Reeuwijk;
- Cultuurhistorische Hoofdstructuur, Provincie Zuid-Holland, regio Krimpenerwaard en Gouwestreek;
- Structuurvisie gemeente Reeuwijk.

Waarderingen die uit de Cultuurhistorische Hoofdstructuur zijn overgenomen zijn in het rapport *Landschapskwaliteiten Veenweiden Reeuwijk cursief* geschreven. Landschaps- en cultuurhistorische elementen, die in deze beleidsdocumenten geen specifieke aandacht kregen, maar die wel degelijk van belang zijn en behouden en versterkt dienen te worden zijn ook opgenomen.

Figuur 4: Boerenschouwen: brede Schouw, melkschouw, visschouw

De (veld)inventarisaties hebben geleid tot een lijst met kwaliteiten. De kwaliteiten worden beschreven in hoofdstuk vier: *Kwaliteiten van het landschap*. De meest karakteristieke kwaliteiten voor de veenweiden zijn ingetekend op de deelgebiedkaarten (bijlagen 3 t/m 13) en op de kaarten 'openheid' (bijlagen 14 t/m 18). Het betreft de kwaliteiten:

- veenrivier;
- historische waterloop;
- verveningscomplex;
- veenput en kleiput,
- afwijkende percelen;
- boerenvervening;
- geriefhoutbos of relict;
- houtwal, reewal of historisch pad;
- bebouwingslint;
- eendenkooirelict;
- historische bebouwingsplaats;
- molen met biotoop;
- rijks of gemeentemonument;
- openheid;
- zichtlijnen.

In bestemmingsplannen zijn aanlegvergunningplichtige werkzaamheden en activiteiten genoemd, deze zijn overgenomen en uitgewerkt met een toelichting. Deze werkzaamheden en de kwaliteiten van het landschap zijn tegen elkaar uitgezet in een matrix. In deze matrix is per kwaliteit en werkzaamheid te zien of dit is toegestaan, dit niet is toegestaan of dat dit is toegestaan onder aanvullende voorwaarden. De voorwaarden staan beschreven hoofdstuk drie: *Activiteiten en werkzaamheden*.

1.4 Indeling rapport Landschapskwaliteiten Veenweiden Reeuwijk

De indeling van het rapport *Landschapskwaliteiten Veenweiden Reeuwijk* is toegespitst op de aanvrager van de aanlegvergunning en de gemeente Reeuwijk. Na een korte inleiding met o.a. de aanleiding, indeling en status van het rapport, volgt het hoofdstuk *Toetsen en toepassen*. De gedachte hierachter is dat gebruikers zo snel mogelijk aan de slag willen met de behandeling van de aanvraag. Dan volgt een hoofdstuk met de uitwerking van alle aanlegvergunningplichtige werkzaamheden uit de bestemmingsplannen met een advies en een toelichting op de aanvullende voorwaarden. Hoofdstuk vier bevat een uitwerking van alle landschapskwaliteiten. Vragen als: 'Wat is het?', 'Waarom heeft het een landschappelijke kwaliteit?' en 'Wat willen we ermee?' worden in dit hoofdstuk toegelicht. De ligging van de kwaliteiten is op de kaarten in de bijlagen ingetekend. Kwaliteiten als Openheid en Zichtlijnen worden beschreven en met kaarten in de bijlagen verduidelijkt. Om een volledig beeld te krijgen van de deelgebieden bevat hoofdstuk vijf een beschrijving van de constateringen tijdens de veldinventarisatie en de inventarisatie van de beleidsdocumenten. Hoofdstuk zes bevat een toelichting op het ontstaan en vorming van het landschap. Dit is onlosmakelijk verbonden met de kwaliteiten van het veenweidelandschap. Als laatste is in hoofdstuk zeven het beleidskader beschreven. Belangrijke kaarten uit deze beleidsstukken zijn in de laatste vier bijlagen opgenomen.

1.5 Status rapport

Het rapport met toetsingskader wordt vastgesteld door de gemeenteraad. Het verkrijgt daarmee de status van een beleidsnota.

2. Toetsen en toepassen

In bestemmingsplannen is veelal aangegeven dat er bij de aanvraag van een aanlegvergunning een beoordeling van een landschapsdeskundige noodzakelijk is. In dit hoofdstuk wordt aangegeven hoe de beoordeling op landschapskwaliteiten op basis van dit landschapskwaliteitsplan kan plaatsvinden. Het begint met een opsomming van onderdelen waaruit een aanvraag dient te bestaan. Daarna volgt het traject dat binnen de gemeente doorlopen wordt om de aanvraag te beoordelen. Als laatste wordt aangegeven hoe dit rapport gebruikt dient te worden om tot een beoordeling te komen.

2.1 Samenstelling aanvraag

Om tot een goede beoordeling te kunnen komen is het van belang dat de aanvraag compleet is. De aanvraag moet bestaan uit:

1. gegevens van de aanvrager: naam, adres, woonplaats, postcode, telefoon en eventueel e-mail adres;
2. een inrichtingsvoorstel bestaande uit een korte beschrijving van de maatregelen, activiteiten en werkzaamheden;
3. aanduiding van de locatie, ingetekend op een kaart met een schaal van 1:10.000cm of gedetailleerder;
4. foto's van de locatie en huidige situatie;
5. schetsmatige tekeningen en dwarsprofielen van de huidige situatie;
6. schetsmatige tekeningen en dwarsprofielen van de toekomstige situatie;
7. de effecten van het inrichtingsvoorstel op het omliggende landschap en de landschapskwaliteiten.

Figuur 5: Reewal aan het begin van Twaalfmorgen

2.2 Toetsing op landschapskwaliteiten

De behandeling van een aanvraag bestaat uit de volgende stappen:

Stap	Actie	Benodigde informatie
Stap 1	vaststellen volledigheid aanvraag	
Stap 2	locatie bepaling op gebiedskaarten	bijlagen 3 t/m 13
Stap 3	matrix landschapskwaliteiten en maatregelen	bijlage 1
Stap 4	verzamelen achtergrond informatie	
	- toelichting op kwaliteiten en kenmerken van het deelgebied	paragraaf 5.2 t/m 5.10
	- toelichting op kwaliteiten van het landschap	paragraaf 4.2 t/m 4.6
	- toelichting op gebiedskwaliteiten	paragraaf 4.2 bijlagen 14 t/m 18
	- beleidsinformatie van de locatie	bijlagen 19 t/m 22
Stap 5	Resultaat beoordeling	
	- de werkzaamheden en activiteiten zijn toegestaan, de vergunning wordt verleend	
	- de werkzaamheden en activiteiten zijn onder aanvullende voorwaarden toegestaan	paragraaf 5.1 t/m 5.23
	- de werkzaamheden en activiteiten zijn niet toegestaan. De vergunning wordt niet verleend. Een compensatieplan kan uitkomst bieden.	paragraaf 2.4 paragraaf 5.1 t/m 5.23

2.3 Traject van beoordeling

De aanvraag van de aanlegvergunning wordt behandeld door een ambtenaar.

De ambtenaar:

1. beoordeelt de aanvraag op volledigheid;
2. beoordeelt de aanvraag volgens het toetsingskader, met als resultaat:
  - verlenen vergunning;
  - verlenen vergunning met aanvullende voorwaarden;
  - weigeren vergunning;
  - de ambtenaar legt de aanvraag voor aan een commissie ter advisering.

De commissie brengt een advies uit over de aanvraag ten aanzien van landschapskwaliteiten. Indien de commissie onvoldoende deskundigheid bezit om te kunnen adviseren, kan de commissie een extern landschapsdeskundige inzetten om een advies uit te brengen.

Situaties waarbij de ambtenaar besluit de aanvraag voor de aanlegvergunning voor te leggen aan een commissie kunnen zijn:

- aanvragen die betrekking hebben op een grote oppervlakte;
- aanvragen waarin een meerdere werkzaamheden worden uitgevoerd;
- aanvragen waarin meerdere kwaliteiten van toepassing zijn;
- of een combinatie van bovenstaande situaties.

2.4 Ontwikkelingsruimte bij agrarische relicten door compensatieplan

Om te voorkomen dat landschapskwaliteiten worden aangetast, zal in een aantal situaties de vergunningaanvraag negatief worden beoordeeld. Het is echter ook niet wenselijk dat allerlei ontwikkelingen niet mogelijk zijn vanwege de landschapskwaliteiten. Om een goede balans te vinden tussen behoud van landschapskwaliteiten en ontwikkelingen, kan een compensatieplan uitkomst bieden. Dit is alleen mogelijk bij agrarische relicten. Deze kwaliteiten hebben in het verleden ook altijd een flexibel karakter gehad. De achterliggende gedachte is dat door het nemen van maatregelen de schade aan landschapskwaliteiten beperkt of gecompenseerd kan worden. De commissie brengt advies uit over het opgestelde compensatieplan. Bij de uiteindelijke beoordeling is het van belang dat ondanks de schade die wordt verricht, de kwaliteit van het landschap is gewaarborgd en op andere manieren wordt versterkt.

Indien één of meerdere landschapskwaliteiten schade ondervinden moet er een goed onderbouwd plan liggen, dat voor voldoende compensatie kan zorgen. Dit plan dient te bestaan uit:

- maatregelen en werkzaamheden met de bepaling van schade aan de kwaliteiten;
- mogelijke alternatieven die geen of minder schade toebrengen en de reden waarom deze zijn vervallen;
- schade beperkende maatregelen;
- compenserende maatregelen;
- conclusie met betrekking tot landschapskwaliteit;
- indien van toepassing worden de compenserende maatregelen met tekeningen en schetsen toegelicht.

Figuur 6: Papenkopperkade met Kadenkruis

3. Activiteiten en werkzaamheden

In bestemmingsplannen staan de werkzaamheden genoemd die aanlegvergunningplichtig zijn. In dit hoofdstuk worden alle activiteiten en werkzaamheden genoemd. Bij iedere activiteit is kort omschreven:

- wat er onder wordt verstaan;
- in welke situatie de activiteiten zijn toegestaan;
- wat de aanvullende voorwaarden zijn.

Dit hoofdstuk bevat aanvullende informatie op de *Matrix werkzaamheden en kwaliteiten*. Deze informatie is tevens te gebruiken bij het opstellen van een compensatieplan.

3.1 Afgraven en bodem verlagen

Afgraven is aan de orde als de bovenlaag van het land wordt verwijderd. Bodem verlagen kan op 2 manieren plaatsvinden. Actief door de bovenlaag af te graven. Passief door inklinking als gevolg van de ontwatering van de veengrond.

Aanvullende voorwaarden

- nieuwe patroon moet passen bij patroon omliggende percelen;
- nieuwe situatie moet een cultuurhistorische basis hebben (bijvoorbeeld de vorm van een eendenkooirelict, boerenvervening of veenput);

KWALITEITEN	WERKZAAMHEDEN								
		afgraven en bodemverlagen	egaliseren van de bodem	egaliseren van oevers	aanleg van dijken of taluds	vergraven of ontgraven van reeds bestaande	bepalten van gronden met houtgewas	aanleggen of verharderen van paden	aanbrengen van oppervlak te verharderen
openheid	§ 4.2.2								
zichtlijnen	§ 4.2.3								
slotenpatroon*	§ 4.2.4								
veenrivier	§ 4.2.6								
ontginningsbasis *	§ 4.3.2								
reewal en houtkade	§ 4.3.3								

	niet toegestaan								
	wel toegestaan								
	toegestaan onder voorwaarden (zie advies)								
	niet van toepassing								
	toetsing van deze kwaliteiten gaat via andere wetgeving								

Figuur 7: Uitsnede Matrix werkzaamheden en kwaliteiten

3.2 Egaliseren van de bodem

Met van de bodem worden oneffenheden in het land gelijk gemaakt. Te denken valt aan het vlak maken van bulten in het land. Kleine oneffenheden in het landschap kunnen iets zeggen over het ontstaan van het landschap. Bijvoorbeeld de aanwezigheid van een kleirug in het veengebied. Deze kleirug ligt hoger dan het omliggende veen. De loop van de kleirug zegt iets over de loop van oude riviertjes. Door egaliseren zouden deze oneffenheden en dus deze informatie verdwijnen uit het landschap. Egaliseren is daarom niet gewenst.

Aanvullende voorwaarden

- cultuurhistorische informatie moet behouden blijven. Dit kan van toepassing zijn bij afwijkende percelen en bij een historische bebouwingsplaats.

3.3 Aanleg van dijken of taluds

Het aanleggen van dijken en/of taluds zijn ingrijpende maatregelen. De aanleg van een dijk heeft landschappelijk een groot effect. Het kan leiden tot een verhoging in het landschap, een doorbreking van de openheid en zichtlijnen.

Aanvullende voorwaarden

- de inrichting van de oeverbescherming wordt op natuurvriendelijke wijze vormgegeven.

Figuur 8: Graafwerkzaamheden t.b.v. natuurbeheer kunnen een bedreiging zijn voor cultuurhistorische waarden

3.4 Vergraven of ontgraven van al bestaande dijken of taluds

Het vergraven of ontgraven van dijken en/of taluds zijn ingrijpende maatregelen. Het vergraven van een dijk heeft landschappelijk een groot effect. Het kan leiden tot het vergroten van de openheid en zichtlijnen in het landschap. Indien een dijk of een deel van een dijk geheel wordt vergraven zou de doorvaarbaarheid kunnen toenemen.

Aanvullende voorwaarden

- de inrichting van de oeverbescherming wordt op natuurvriendelijke wijze vormgegeven.

3.5 Beplanten van gronden met houtgewassen

Dit is onder te verdelen in het aanplanten van bosjes, lijnbeplanting en erfbeplanting op plaatsen waar nog niet eerder houtige gewassen hebben gestaan en waar al wel eerder houtige gewassen stonden. Het aanplanten van houtgewassen leidt meestal tot een vergroting van natuurwaarden door de toename van diversiteit. Echter houtgewassen zijn in het veenweidegebied niet overal op zijn plaats:

- bosjes, lijnbeplanting en hoog opgaande beplanting beperken de openheid en doorzichten;
- erfbeplanting zorgt voor een natuurlijke inkleding van bebouwing. Het kan echter ook leiden tot verdichting van de lintbebouwing waardoor doorzichten vanaf de weg verdwijnen;
- hoog opgaande beplanting is in het open veenweide gebied een uitkijkpost voor predatoren van weidevogels;
- het beplanten van wegbermen langs oorspronkelijke vaarweteringen;
- het realiseren van ingroening bij monumenten waardoor de zichtbaarheid verdwijnt;
- het plaatsen van houtgewassen in de molenbiotoop. Binnen een straal van enkele honderden meters rond de molen mogen geen hoge bomen worden geplant.

Indien houtgewassen worden aangeplant op plaatsen waar ze ook eerder stonden zijn er over het algemeen geen bezwaren. De aanplant heeft dan vooral betrekking op herstel.

Aanvullende voorwaarden

- aanplant moet plaatsvinden met inheemse soorten.

3.6 Aanleggen of verharden van paden

In open gebieden zorgen de paden voor nieuwe lijnen in het landschap. Afwijkende lijnen in het landschap zijn ongewenst.

Aanvullende voorwaarden

- paden moeten de lijnen volgen van het verkavelingspatroon in het landschap;
- de verharding wordt aangebracht met een half open constructie, dit beperkt de vermindering van de uitwisseling van flora en fauna.

3.7 Aanbrengen van oppervlakteverharding

Bij het aanbrengen van oppervlakte verharding kan gedacht worden aan bijvoorbeeld een picknickplaats, parkeerplaats of weg. Dit zal vooral plaatsvinden in en nabij de bebouwing. Indien dat het geval is zal de schade landschappelijk gezien beperkt zijn. Het aanleggen van oppervlakte verharding in het open weidegebied is ongewenst.

Aanvullende voorwaarden

- de verharding wordt aangebracht met een half open constructie, dit beperkt de vermindering van de uitwisseling van flora en fauna.

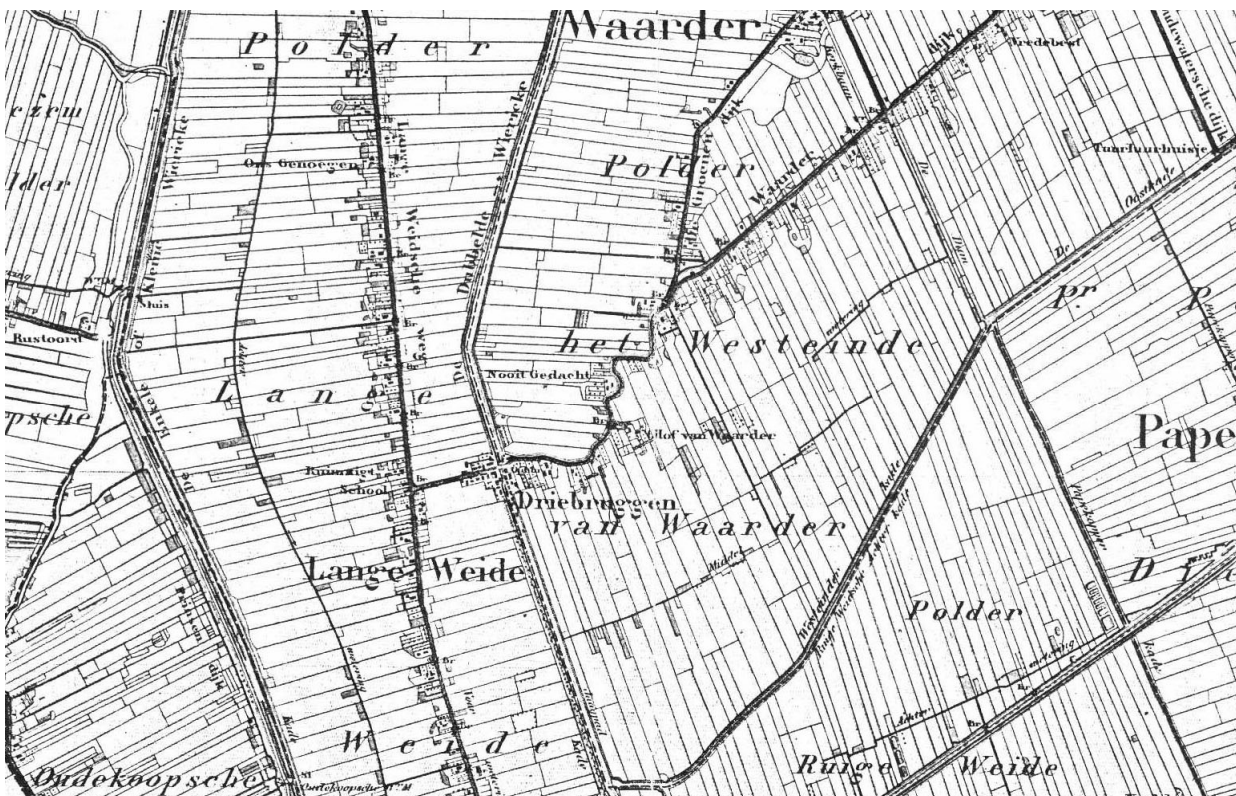
3.8 Aanleggen, vergraven of verruimen van waterlopen

Aanleggen, vergraven of verruimen van waterlopen kan betrekking hebben op dwars- en lengtesloten, op vaarsloten en op overige waterpartijen. De relatie land en water, met het karakteristieke slagenpatroon ontstaan tijdens de ontginningen, is een bijzondere, algemene kwaliteit van het veenweidegebied. Ingrepen als aanleggen, vergraven en verruimen van waterlopen dienen met enorme zorgvuldigheid te worden behandeld.

Een veel voorkomende aanleiding is het realiseren van vervangend water. Met de aanpassingen in de waterlopen zal het slotenpatroon wijzigen. In gebieden die als landschappelijke kwaliteit zijn aangeduid, zoals de veenrivier, de boerenvervening, een perceel met originele breedte, afwijkende percelen, verveningscomplex en veenput, zijn alle maatregelen niet toegestaan. In de overige gevallen zijn de maatregelen toegestaan mits het uiteindelijke resultaat aansluit en herkenbaar is voor de polder waarin de maatregelen worden uitgevoerd.

Aanvullende voorwaarden

- uiteindelijke resultaat moet aansluiten bij en herkenbaar zijn voor de polder.

Figuur 9: Voorbeeld slotenpatroon topografische kaart 1887

3.9 Dempen van waterlopen

Het dempen kan betrekking hebben op dwars- en lengtesloten, op vaarsloten en op overige waterpartijen. De relatie land en water, met het karakteristieke slagenpatroon ontstaan tijdens de ontginningen, is een bijzondere, algemene kwaliteit van het veenweidegebied. Een ingreep als het dempen van waterlopen dient met enorme zorgvuldigheid te worden behandeld.

De demping mag de doorvaarbaarheid via vaarsloten niet verstoren. De demping kan ook leiden tot een wijziging in het slotenpatroon. In gebieden die als landschappelijke kwaliteit zijn aangeduid, zoals de veenrivier, de boerenvervening, een perceel met originele breedte, afwijkende percelen, verveningscomplex en veenput, mag niet worden gedempt. In de overige gevallen is dempen mogelijk mits het uiteindelijke resultaat aansluit en herkenbaar is voor de polder waarin de maatregelen worden uitgevoerd.

Aanvullende voorwaarden

- Het uiteindelijke resultaat moet aansluiten bij en herkenbaar zijn voor de polder.

3.10 Het vellen of rooien van houtgewassen

Door het vellen of rooien van houtgewassen verdwijnen kenmerkende landschapselementen uit het landschap. Dit is nadelig voor het landschapsbeeld.

Aanvullende voorwaarden

het vellen of rooien mag alleen plaatsvinden in het kader van onderhoud.

Figuur 10: Graven van een watergang

3.11 Aanleg damwand en aarden dam

Dammen worden geplaatst om de waterloop te veranderen of om de toegang tot een perceel te realiseren. Een dam kan worden uitgevoerd als aarden dam of als houten damwand. Het plaatsen van een dam heeft invloed op de natuur- en landschapswaarden van het gebied, op de doorvaarbaarheid en op de uitwisselingsmogelijkheden van flora en fauna. De historische vaarfunctie is hierdoor niet meer zichtbaar en toekomstige vaarmogelijkheden worden beperkt. Visueel zorgen dammen voor een onderbreking van de zichtlijnen over lange stukken open water.

Een aarden dam biedt in tegenstelling tot een damwand ook voordelen. Een aarden dam biedt groeikansen en schuilmogelijkheden voor flora en fauna. Met een inrichting van een dubbel hekwerk op de hoofden blijft het lengtezicht over de sloot behouden.

Houten damwanden zorgen voor harde lijnen barrières voor flora en fauna. Vanwege de harde uitstraling zijn houten damwanden ongewenst in het buitengebied. De harde lijn past niet bij de glooiende en zachte lijnen van de percelen.

Vanwege de negatieve effecten moet de aanleg van dammen zoveel mogelijk worden beperkt.

Aanvullende voorwaarden

- de dam moet binnen 10 meter van de uiteinden van een kavel geplaatst worden;
- in de bebouwingsstrook moeten op de hoeken van het damhoofd knotwilgen worden geplaatst, deze historische inrichting accentueert de entree.

Figuur 11: Aarden dam met dubbelhek

3.12 Aanleg harde oeverbescherming

Harde oeverbescherming wordt geplaatst om de overgang van land naar water te realiseren. Een belangrijke functie is het voorkomen van afkalving van het land. Van origine komen geen harde beschoeiingen voor. De vegetatie zorgde voor het vasthouden van de bodem. Op dit moment zijn harde beschoeiingen in het buitengebied schaars. In bebouwingsstroken komen harde beschoeiingen vaker voor. Harde beschoeiingen die een stuk boven de waterlijn uitsteken hebben een negatieve invloed op de natuur- en landschapswaarden van het gebied. Harde, hoge beschoeiingen zorgen voor een harde abrupte overgang van water naar land. De harde, hoge beschoeiingen zorgen voor harde lijnen in het landschap die niet passen bij de glooiende en zachte lijnen van de percelen.

Om de landschappelijke en natuurlijke uitstraling te behouden, versterken en ontwikkelen is de aanleg van natuurvriendelijke oevers, met flauwe, hellende en grillige taluds wenselijk. Wanneer er voldoende groeikansen zijn voor diverse water- en oeverplanten is er tevens sprake van een goede oeverbescherming.

Aanvullende voorwaarden

- de constructie wordt gemaakt van natuurvriendelijke materialen;
- de liggende constructie moet exact op of net onder de waterlijn worden aangelegd (zie de figuren 12 en 13);
- de beschoeiingpalen mogen maximaal 5 centimeter boven de waterlijn uitsteken. Dit om te laten zien dat er een constructie aanwezig is.

Figuur 12: Natuurvriendelijke oeverbescherming met beschoeiing direct op de waterlijn

3.13 Aanleg paardenbakken

Paardenbakken kunnen aangevraagd worden voor particulier of bedrijfsmatig gebruik. Bij particulier gebruik zal de omvang en intensiteit van het gebruik kleiner zijn dan bij bedrijfsmatig gebruik. In de beleidsnotitie⁽⁴⁴⁾ van gemeente Reeuwijk van april 2002 wordt inzicht gegeven in de toelaatbaarheid van paardenbakken in het buitengebied. Landschappelijk gezien hebben paardenbakken vooral gevolgen voor de openheid, doorzichten en lichtvervuiling.

Aanvullende voorwaarden

- plaatsing paardenbak is alleen in het verlengde achter de bebouwing toegestaan vanwege het behoud van de doorzichten;
- de paardenbakken moeten onverlicht zijn.

3.14 Aanleg brug

Bruggen worden geplaatst om de ontsluiting van het gebied en van (huis) kavels te verbeteren. Bruggen zijn van belang om de doorvaarbaarheid over historische vaarsloten van het gebied te waarborgen. De historische vaarfunctie en toekomstige recreatieve functies blijven behouden. Op- en afritten van kavels die langs een vaarsloot liggen moeten worden ontsloten met een brug.

Aanvullende voorwaarden

- bruggen hebben een minimale een vaarhoogte van 70 centimeter (schouwhoogte).

Figuur 13: Bovenaanzicht natuurvriendelijke oeverbescherming met beschoeiing direct op de waterlijn

3.15 Verwijderen brug

Het verwijderen van een brug kan vanwege het herplaatsen van een brug of vanwege het vervangen door een dam. Met het verwijderen van de brug moet de doorvaarbaarheid in stand blijven. Bruggen en vaarsloten zijn karakteristiek voor het veenweide gebied, met het verwijderen dient zorgvuldig te worden omgegaan

Aanvullende voorwaarden

- de doorvaarbaarheid dient in stand te blijven.

3.16 Aanplant erfbeplanting

Rondom bebouwing kan het erf met planten en bomen worden ingericht. Erfbeplanting heeft landschappelijk en ecologisch een grote waarde. Erfbeplanting zorgt voor de ingroening van gebouwen. Hierdoor worden de harde lijnen van gebouwen verzacht. De beplanting biedt allerlei schuil- en nestgelegenheden. Van belang is dat in de bebouwingslinten de erfbeplanting geen belemmering wordt voor de doorzichten van de weg naar het open veenweide landschap. Ook het ingroenen van monumenten waardoor ze niet meer zichtbaar zijn, is niet gewenst.

Aanvullende voorwaarden

- de erfbeplanting wordt gerealiseerd met inheemse soorten als es, linde, wilg, zomereik, zwarte els, gelderse roos, hazelaar, sporkehout, lijsterbes en vlier.

3.17 Uitbreiding en nieuwe bebouwing

Er kunnen verschillende aanleidingen zijn voor de vergunningaanvraag van uitbreiding of nieuwe bebouwingen. Bij bedrijven kunnen dit bijvoorbeeld zijn: schuren, een ligboxenstal, een silo of mesthoop. Bij particulieren kan het gaan om een schuur, inrichting van een moestuin of het plaatsen van een paardenbak. Het omzetten van agrarische bestemming naar woonbestemming kan ook heel wat gevolgen hebben voor de landschappelijke kwaliteiten. Door de wijziging naar woonbestemming kunnen er andere gebouwen en bouwwerken op het bouwperceel komen te staan. Ook de erfindeling kan wijzigen. In de bestemmingsplannen en de welstandsnota worden diverse randvoorwaarden beschreven die gelden voor uitbreiding en het plaatsen van nieuwe bebouwing. Aanvullend op de voorwaarden uit het bestemmingsplan en de nota's worden hieronder enkele voorwaarden genoemd om bij het doen van uitbreiding en plaatsing van nieuwe gebouwen de landschappelijke kwaliteiten te behouden en versterken.

Aanvullende voorwaarden

- gebouwen en bouwwerken dienen zoveel mogelijk in het verlengde van de bestaande bebouwing en zo dicht mogelijk langs de weg te worden geplaatst;
- nieuwe bebouwing dient landschappelijk te worden ingepast. Het gaat dan met name om het vermijden van felle, onnatuurlijke kleuren en het omgeven van de bebouwing met beplanting. De stijl en omvang zijn in balans met de omgeving. Verrommeling moet worden voorkomen;
- de hoogte van de beplanting volgt de lijn van (hoge) bebouwing naar (lage) polder. Nabij de bebouwing is hoog opgaand hout passend. Richting de polder neemt de hoogte van de beplanting af, naar bijvoorbeeld struiken.

3.18 Begrazing

Begrazing door koeien, geiten, schapen en ander vee kan de ontwikkeling van struik en houtopstanden beperken. Bij houtkaden en geriefhoutbosjes is dit ongewenst.

Figuur 14: Historische boerderij met karakteristieke erfbeplanting

4. Kwaliteiten van het landschap

4.1 Inleiding

De ontginningen en het gebruik bepalen in grote mate hoe het landschap er nu uitziet. De kwaliteiten van het landschap zijn hier onlosmakelijk mee verbonden. Kwaliteiten kunnen op verschillende manieren worden ingedeeld:

- van groot naar klein: van ontginning naar landschapselement;
- van verticaal naar horizontaal: van opgaande beplanting naar slotenpatronen;
- van generalistisch naar specifiek: van lintbebouwing naar een karakteristiek object.

In dit rapport **Landschapskwaliteiten Veenweiden Reeuwijk** is ervoor gekozen de kwaliteiten te benoemen waar op diverse manieren consensus over is. Deze consensus is bereikt in diverse discussies en vastgelegd in de beleidsdocumenten:

- Landschapsplan Veenweidegebied deelgebied Gouwe-Meije-IJssel, het beleidsplan ^(11,12)
- Bestemmingsplannen gemeente Reeuwijk ^(3, 4, 5)
- Cultuurhistorische Hoofdstructuur, Provincie Zuid-Holland ⁽²⁷⁾
- Structuurvisie gemeente Reeuwijk ⁽⁶⁾

Elementen die in deze beleidsdocumenten geen specifieke waarde kregen toebedeeld, maar die wel degelijk van belang zijn en behouden en versterkt dienen te worden zijn ook opgenomen. De in dit hoofdstuk genoemde elementen en kenmerken zijn allemaal het behouden en versterken waard. Het ontstaan van het landschap, de ontginningen en het gebruik met de cultuurhistorische aspecten hebben aanleiding gegeven voor het vaststellen van de volgende kwaliteiten. De kwaliteiten zijn in vijf categorieën ingedeeld. De gearceerd geschreven kwaliteiten zijn in kaarten in de bijlagen weergegeven.

1. Gebied: *openheid, zichtlijnen, oriëntatiepunten, veenrivier, stilte, duisternis, flora en fauna en waterkwaliteit;*
2. Ontginningsrelicten: *ontginningsbasis, reewal en houtkade, percelen met originele breedte, verversingscomplex en afwijkende percelen;*
3. Waterstaatkundige elementen: *historische waterloop, molen met biotoop, vaarsloten (ophaalbruggen en doorvaarbaarheid);*
4. Agrarische elementen: *boerenvervening, eendenkooirelict, veenput en kleiput, geriefhoutbos, overige opgaande beplanting;*
5. Bebouwingselementen: *historische bebouwingsplaats, bebouwingslint, rijks- of gemeente monument.*

Er zijn ook waardevolle aspecten die in andere wetgeving geregeld is. Deze aspecten zijn in dit rapport niet als toetsbaar opgenomen. Ze dienen echter wel in de overweging te worden meegenomen.

Kwaliteiten in andere wetgeving:

- stilte: toetsingsmogelijkheden via de milieuwetgeving;
- duisternis: toetsingsmogelijkheden via de milieuwetgeving;
- flora- en fauna: toetsingsmogelijkheden via de Flora- en faunawet;
- waterkwaliteit: toetsingsmogelijkheden via het Hoogheemraadschap van Rijnland.

Van iedere kwaliteit is beschreven:

- wat het is;
- waarom het waardevol is en waarom het een kwaliteit van het landschap is;
- ter illustratie en verduidelijking een foto of afbeelding;
- wat de visie is ten aanzien van deze kwaliteit.

4.2 Gebiedskwaliteiten

4.2.1 Inleiding

Gebiedskwaliteiten zijn kwaliteiten die betrekking hebben op grote delen van het Reeuwijkse veenweidegebied of grenzen van deelgebieden overschrijden. Hieronder vallen: openheid, zichtlijnen, oriëntatiepunten en veenrivier.

Naast de hiervoor genoemde elementen en kenmerken, zijn ook stilte, duisternis, de diversiteit aan flora en fauna en de waterkwaliteit aspecten die een bijdrage leveren aan de landschappelijke kwaliteit. De aspecten zijn binnen ander wet- en regelgeving gewaarborgd. Ze worden in het rapport *Landschapskwaliteiten Veenweiden Reeuwijk* wel genoemd om de totale samenhang binnen het gebied in beeld te hebben.

4.2.2 Openheid

In diverse nationale en regionale rapporten wordt de openheid van het veenweidelandschap als waardevol en karakteristiek beschreven. Het veenweidelandschap wordt door veel mensen gewaardeerd, juist door zijn openheid. Naast de belevingswaarde, heeft openheid ook een ecologische waarde. Het veenweidegebied is van groot belang voor weidevogels om te broeden en foerageren. De openheid is essentieel omdat in dit type landschap weinig plekken zijn waar predatoren zich kunnen ophouden. Het landschap is verder van belang voor plant- en diersoorten die in sterke mate afhankelijk zijn van cultuurlandschappen.

Openheid is echter niet gedefinieerd. Volgens de Van Dale betekent open o.a.: niet gesloten, niet bedekt, niet dichtgemaakt, met tussenruimten. De definiëring van openheid in het kader van landschap heeft nog niet plaatsgevonden. Dit maakt het lastig om met objectieve maatstaven de openheid te bewaken en versterken. De landschapsmanager, aangesteld ten behoeve van het Landschapsplan Veenweidegebied heeft in 2005 en 2006 een aanzet gegeven voor een methodiek⁽¹³⁾. Deze aanzet wordt in het rapport ***Landschapskwaliteiten Veenweiden Reeuwijk*** overgenomen omdat het inzicht geeft in de openheid van diverse gebieden én het een handvat biedt om de openheid te bewaken. Met de visie ten aanzien van openheid in de verschillende gebieden wordt dan duidelijk wat wel en niet mogelijk is.

Methodiek bepaling openheid

Openheid wordt ervaren vanuit een bepaald standpunt. Vanaf kaartmateriaal is vanuit diverse standpunten het vrije zicht op twee manieren bepaald:

- het zicht binnen een hoek van 60 graden;
- het zicht binnen een hoek van 15 graden.

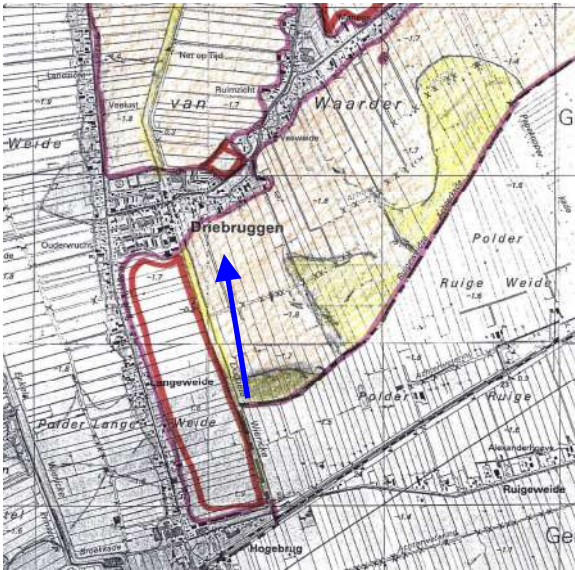
De locatie wordt ingedeeld in een categorie op basis van de diepte van het vrije zicht. Dijken van 2 meter hoogte worden als beperking opgevat. Kleine landschapselementen beperken het zicht niet. Grote clusters van landschapselementen zijn wel beperkend. De categorieën zijn:

- tot 125 meter;
- 126-250 meter;
- 251-500 meter;
- 501-1000 meter;
- meer dan 1001 meter.

Van ieder deelgebied zijn er twee kaartbeelden gemaakt. Een kaartbeeld met de inventarisatie binnen een hoek van 60 graden (rode tinten) en één binnen een hoek van 15 graden (groene tinten). Deze laatste geeft een beter beeld van de 'doorkijkjes'.

Deze twee kaartbeelden samen geven een indruk van openheid. Als voorbeeld een situatie ten zuiden van Driebruggen. De foto xxx geeft een beeld van de betreffende locatie.

Figuur 15: Openheid deelgebied hoek 60 graden

Figuur 16: Openheid deelgebied hoek 15 graden

De kaart met een vrij zicht onder een hoek van 60 graden laat zien dat er vrij zicht is over een afstand tot 500 meter. Dit betekent dat het een heel open gebied is. De situatie in het veld laat dat ook zien (figuur 17). Diep in de polder liggen enkele geriefhoutbosjes die het vrije zicht niet belemmeren. Ook het kaartbeeld met een vrij zicht onder een hoek van 15 graden toont een vrij zicht tot 500 meter. Het gehele gebied van de polder valt binnen deze categorie. Dit betekent dat er veel vrij zicht is en er geen doorkijkjes zijn. Samenvattend is dit een zeer open polder.

Figuur 17: Open polder langs Dubbele Wiericke

Visie

- objecten die de openheid en het vrije zicht belemmeren zijn niet toegestaan;
- objecten die het landschappelijke beeld verstoren zijn niet toegestaan. Bijvoorbeeld windmolens, zendmasten voor mobiele telefonie en reclame zuilen;
- aanleggen van kleine landschapselementen is toegestaan mits passend op de locatie. Indien er geen enkel landschapselement in het gebied ligt of heeft gelegen is de aanleg niet passend. Bij de beoordeling kunnen inventarisatiekaarten en de kaartbeelden met 15 en 60 graden worden gebruikt om inzicht te krijgen in het karakter van de openheid van het gebied.

4.2.3 Zichtlijnen

In bebouwingstroken is op open plaatsen het achterliggende land waar te nemen. Deze locaties en de hiermee ontstane zichtlijnen zijn essentieel voor de beleving van het open landschap vanaf de weg. De open plaatsen zijn er doordat sloten de kavels onderbreken of doordat er een perceel tussen de huiskavels ligt. Zicht naar het achterliggende land betekent ook dat er in de diepte geen versturende elementen als hekken, bruggen of landschapselementen liggen.

De inventarisatie van openheid⁽¹³⁾ binnen een hoek van 15 graden geeft een aardig beeld waar de zichtlijnen liggen. Op alle kaarten van de deelgebieden zijn één of enkele zichtlijnen ingetekend. De kaart moet ervoor zorgen dat de beoordelaar rekening houdt met het feit dat zichtlijnen van belang zijn. In brede lengtesloten, parallel langs de kavels vormen bruggen en dammen een barrière. Houdt er rekening mee dat zichtlijnen zich in de winter makkelijker tonen dan in de zomer. Dan zit er immers veel blad aan bomen en struiken waardoor het doorzicht wordt belemmerd.

Figuur 18: Zicht op Hervormde Kerk in Waarder vanaf Westeinde

Visie

In bebouwingslinten mogen de zichtlijnen niet onderbroken worden en moet er voldoende ruimte (bij voorkeur minimaal 10 meter) tussen de bebouwing overblijven. Nieuwe (bij)gebouwen dienen zoveel mogelijk parallel aan de kavelrichting en achter de bestaande bebouwing worden geplaatst. In het bestemmingsplan is opgenomen tot hoever de bebouwing achter de bestaande bebouwing kan worden geplaatst. Voor toekomstige bestemmingsplannen dient een maximum aantal meters vanaf de weg te worden aangehouden. Per bebouwingslint kan een andere maximale afmeting worden gekozen, afhankelijk van de huidige bebouwing en de diepte van de kavels achter de bebouwing.

4.2.4 Slotenpatroon

Ontginners groeven met handkracht en simpele werktuigen greppels om de veenvlakte te ontwateren. Ze begonnen vanaf de ontginningsbasis, bijvoorbeeld een veenriviertje en staken loodrecht de zompige veenvlakte in. Bomen werden geroid, stronken verwijderd en verbrand en greppels gegraven. Aan het eind van de eerste slag kwam een reewal of kade met aan weerszijden vaak een watergang. Een volgende generatie ontginners gebruikte deze kade om opnieuw een slag in de veenvlakte te maken. Er ontstond een bijna meetkundig landschap dat kenmerkend werd voor veengebieden, het zogenaamde slagenlandschap. Het strakke patroon van greppels en sloten bepaalt nu nog steeds het beeld van het veenweidelandschap.

Visie

- het karakteristieke slotenpatroon van langgerekte percelen en korte dwarssloten, moet zichtbaar blijven in het landschap.

Figuur 19: Karakteristieke slotenpatroon van het slagenlandschap, zicht op Reeuwijk vermoedelijk rond 1960

4.2.5 Oriëntatiepunten

Het veenweidegebied van Reeuwijk kent oriëntatiepunten^(3,4,5) die van verre zichtbaar zijn. Vooral kerktorens en hoger gelegen cultuurhistorische gebouwen fungeren vaak als oriëntatiepunt. Juist omdat er maar enkele oriëntatiepunten zijn, zijn ze van essentieel belang bij de beleving van het landschap en de omgeving.

- Rooms Katholieke kerk, vanaf Schinkeldijk en Tempeldijk (Polder Reeuwijk blok 4);
- Dorpsweg 24-26 en het gebouwencomplex (pastorie, klooster, school en tuin) (Polder Reeuwijk blok 4);
- Dorpskern, vanuit de polder is het dorp als kern goed herkenbaar (Polder Reeuwijk blok 4);
- 's-Gravenkoopsedijk (middeleeuwse nederzetting), van Prinsendijk en Lecksdijk (Parallelweg);
- Oukoopse molen (Oukoop);
- Hervormde kerk met pastorie, gezien vanaf het Westeinde (Waarder).

Visie

De oriëntatiepunten moeten ook in de toekomst de oriëntatiepunten in het landschap blijven. Omkleding, inbouwen of ingroening is niet wenselijk.

Figuur 20: Kerktoeren van als oriëntatiepunt op de Kerkweg van Reeuwijk-dorp

4.2.6 Veenrivier

Veenriviertjes^(1,23,24) vormen de oudste en meest natuurlijke patronen in het landschap. Het overvloedige regenwater uit de veenwildernis werd door veenriviertjes afgevoerd naar de Rijn en de IJssel. Alle veenriviertjes hebben een meanderend verloop en onderscheiden zich daarmee van het strakke slotenpatroon dat door mensenhanden is gemaakt. De veenriviertjes zijn deel van het afwateringssysteem. Tijdens de grote ontginningen zijn ze soms gebruikt als ontginningsbasis. Mooie voorbeelden hiervan zijn de Kippenkade, Groendijck en Oud Bodegraven. De veenriviertjes dateren van ver voor het jaar 1000.

Visie

Veenriviertjes geven informatie over het ontstaan van het landschap. Hiermee vormen ze een onmisbare kwaliteit. De loop van riviertjes dient te worden beschermd. Indien mogelijk moet de oude loop worden hersteld of op een andere wijze zichtbaar worden gemaakt.

Figuur 21: Veenrivier 'Beek van Waarder' vanaf de Verlengde Tuurluur

4.2.7 *Stilte*

Het begrip stiltegebied vindt zijn oorsprong in de Wet geluidhinder (Staatsblad, 1979). Stiltegebieden waren daarin gedefinieerd als gebieden waarin de geluidbelasting door toedoen van menselijke activiteiten zo laag is, dat de in dat gebied heersende natuurlijke geluiden niet of nauwelijks worden gestoord.

In 1993 is het artikel over stiltegebieden in de Wet geluidhinder komen te vervallen en het wettelijke kader overgenomen in de Wet milieubeheer. Volgens artikel 4.9 van de Wet milieubeheer dienen de provincies eenmaal per vier jaar een provinciaal milieubeleidsplan vast te stellen. Daarin wijzen zij gebieden aan waarin voor het behoud van de kwaliteit van het milieu of aspecten daarvan bijzondere bescherming nodig is; de milieubeschermingsgebieden. In het geval van stiltegebieden gaat het dan om het aspect stilte. Daarnaast dienen de Provinciale Staten een provinciale milieuverordening vast te stellen, waarin regels zijn opgenomen die geluidhinder in stiltegebieden voorkomen of beperken. Polder Lange Weide is aangewezen als stiltegebied.

4.2.8 *Duisternis*

Duisternis⁽³¹⁾ is net als stilte en openheid een kwaliteit van gebieden. De landschappelijke kwaliteit van duisternis is vooral terug te vinden in de waardering van de aanblik van de sterrenhemel. Bij een volkomen natuurlijk donkere lucht is het mogelijk om in Nederland 2.500 sterren te zien. Door de verhoogde hemelhelderheid zijn er in steden nog slechts 50 sterren zichtbaar.

Duisternis heeft ook een ecologische kwaliteit, met name voor diersoorten die 's nachts actief zijn. Veel dieren worden aangetrokken of juist afgestoten door licht. Dit zorgt voor versnippering van leefgebieden, maar ook een grotere kans om ten prooi te vallen aan andere dieren. Een mooi voorbeeld zijn de vele insecten die om een lamp heen draaien. Desoriëntatie kan leiden tot uitputting. De sterke teruggang van de insectensoorten wordt door een aantal onderzoekers dan ook vooral aan verlichting geweten. Een ander belangrijk effect is het ontregelen van de biologische klok. Dit dagelijkse ritme wordt gestuurd door licht en donker. Onnatuurlijke verlichting kan de biologische klok verstoren. Vogels gaan bijvoorbeeld eerder zingen, eerder of later paren, nesten bouwen of trekken. Dit beïnvloedt de overlevingskansen van de soort.

Duisternis staat onder druk van toenemende verlichting door bijvoorbeeld openbare verlichting, sier- en reclameverlichting, gebouw- en terreinverlichtingen en verlichting op sportvelden en in paardenbakken.

Visie

Duisternis is vooral in het buitengebied een grote kwaliteit. Alle aanvragen voor verlichting moeten met grote terughoudendheid worden behandeld. Er moet een goede balans worden gevonden tussen veiligheid en behoud duisternis.

4.2.9 Flora en fauna

Planten en dieren, de diversiteit en soortenrijkdom zijn een onderdeel van het landschap. Het veenweidegebied is een landschap wat een specifiek biotoop is voor een aantal plant en diersoorten. Het open veenweidegebied, met de natte weilanden vormen een ideale leefomgeving voor diverse weidevogels. Ook allerlei plantensoorten als waterlelie, gele plomp, riet, lisdodde en gele lis zijn kenmerkend voor dit type landschap.

In het rapport **Landschapskwaliteiten Veenweiden Reeuwijk** wordt de kwaliteit Flora- en fauna niet verder uitgewerkt. Het behoud en de versterking van deze kwaliteit is vastgelegd in de Flora- en faunawet. De flora- en faunawet voorziet in de bescherming van planten- en diersoorten binnen en buiten beschermde natuurgebieden. De beschermde plantsoorten mogen niet vernietigd of beschadigd worden. De beschermde faunasoorten mogen niet gedood, verwond of opzettelijk verontrust worden. Daarnaast mogen hun nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen niet beschadigd, vernield, uitgehaald, weggenomen of verstoord worden en ook mogen hun eieren niet vernietigd of vernield worden. Als dit wel gebeurt tijdens het uitvoeren van nieuwbouwplannen en het door aanpassing van de plannen niet te voorkomen is, moet een ontheffingsaanvraag bij het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) ingediend worden. Een onderzoek naar de aanwezige flora en fauna is dan ook altijd verplicht voor het uitvoeren van ruimtelijke inrichtings- of ontwikkelingsmaatregelen. De toetsing wordt uitgevoerd door het ministerie van LNV.

Figuur 22: Watervegetatie langs Twaalfmorgen: krabbescheer en gele plomp

4.2.10 Waterkwaliteit

Het veenweidegebied is onlosmakelijk verbonden met water. Voor agrarisch gebruik is het van belang dat de bodem niet te nat. Om inklinking van de bodem te voorkomen (en daarmee bodemdaling) is het van belang dat de bodem niet te droog is. Het Hoogheemraadschap van Rijnland zorgt in het gebied voor:

- waterkwaliteitsbeheer: goede kwaliteit van het oppervlaktewater;
- waterpeilbeheer: in plassen en sloten;
- waterkering: veilige duinen, dijken en kaden;
- waterkwantiteitsbeheer: voldoende (zoet) water, niet te veel maar ook niet te weinig;
- baggeren: bestrijding vervuiling van waterbodems;
- natuur en milieu: water binnen de ruimtelijke ordening

Voor werkzaamheden en activiteiten in, onder, boven of nabij oppervlaktewater of een waterkering, is een vergunning van de waterbeheerder nodig. Het gaat hier om:

- grotere werken in of nabij boezemkaden; te denken valt aan transportleidingen, gemalen of omleggingen van kaden;
- alle werken in of nabij hoofdwaterkeringen, zoals de dijk langs de Hollandsche IJssel, de landscheiding of de zeewering;
- alle werken in of nabij boezemwateren; te denken valt aan steigers, dempen, graven, bruggen, kabels en leidingen;
- activiteiten in polderwateren of (kleine) werken in boezemkaden;
- aanleggen van een dam;
- dempen van water;
- maken van een brug;
- aanbrengen van beschoeiing;
- maken van een steiger, vlonder of terras aan het water;
- schuur of tuinhuis aan de rand van de slootkant.

Visie

Voor het behoud van het veenweidegebied is een hoge waterstand en daarmee beperkte inklinking van de bodem essentieel.

4.3 Ontginningsrelicten

4.3.1 Inleiding

De ontginningen hebben een cruciale rol gespeeld bij de vorming van het huidige landschap. Alle nu nog zichtbare sporen van dit verleden zijn zeer waardevol en zijn het 'levende' bewijs van de geschiedenis van het gebied. Alle aspecten zijn het behouden en versterken meer dan waard. Deze paragraaf is ingedeeld van oud naar jong en van algemene naar bijzondere patronen.

4.3.2 Ontginningsbasis

De ontginningsbasis^(23, 38), is zoals de naam het al zegt de basis van de ontginning. Vanaf deze plek werden aan de zijde van het te ontginnen veen hutjes gebouwd, die als huisvesting voor de ontginners dienden. Het achterliggende land werd ontgonnen. De ontginningsbases zijn in tegenstelling tot het achterliggende land dicht en intensief bebouwd. Juist dit contrast is kenmerkend voor het veenweide landschap. De ontginningsbases vormen het richtinggevend patroon in het landschap. Op de ontginningsbases zijn altijd lintbebouwingen ontstaan die vanuit cultuurhistorisch oogpunt het behouden en versterken waard zijn. Illustratieve voorbeelden zijn de Oud-Reeuwijkseweg en Nieuwdorperweg.

Visie

Ontginningsbases zijn oude indelingsbepalende patronen in het landschap. Ze vertellen veel over de ontginningsgeschiedenis. Ontginningsbases dienen behouden en herkenbaar te blijven in het landschap.

Figuur 23: Ontginningsbasis Laageind

4.3.3 Reewal en houtkade

Ontginningen in het veenmoeras werden aan de achterzijde begrensd door een wal van aarde die het zure veenwater van het achterliggende veenmoeras moest weren uit de landbouwgrond. Deze wal of 'queldijk' werd reewal^(31, 38, 39) genoemd en is ontstaan tussen 1050 en 1300. In latere tijden tussen 1300 en 1620, toen door inklinking polders werden gevormd, ontstonden op de reewal de polderkades. Deze werden beplant met houtopstanden of beheerd als graskades. Met name de houtkades vormen een belangrijke visuele begrenzing van de polders. Indien de reewal is ontstaan bij een ontginning beginnend op de oeverwal van de rivier, is de ligging van reewal oost-west gericht. De belangrijkste rivierlopen in dit gebied gaan van oost naar west.

De huidige straat Reewal herinnert aan de eerste schriftelijke vermelding van het Reeuwijkse Land. Willem van Brederode, leenman van de Hollandse graaf en Rooms-Koning Willem II, leende een stukje van zijn nog niet ontgonnen leengoed aan vrouwe Machteld van Foreest. De landmeter van de graaf maakte uit waar precies de grens tussen beider stuk moeras lag. De lijn die hij uitzette is de huidige Reewal. In een akte van 30 december 1248 bevestigde Willem II de overdracht in de wildernis die dan nog 'Reesvelt' heet.

Visie

De locatie van de reewal en houtkades vertelt iets over de ontginningsgeschiedenis. De houtkades zelf zijn waardevol vanwege hun ecologische, cultuurhistorische en landschappelijke betekenis. Behoud van de houtkades is noodzakelijk. Met goed beheer is dit te realiseren.

Figuur 24: De Ruige Weidse Achterkade is een kilometerslange houtkade

4.3.4 Perceel met originele breedte

De afmetingen⁽³⁸⁾ van het ontgonnen land werd nauwkeurig bepaald met behulp van een lange meetstok: de roede. De kavels die zo ontstonden hadden een vaste breedte van 30 roeden en een lengte 360 roeden of zes voorling. Een voorling was de afstand die men kon ploegen zonder de ploeg te keren. Was een ontginning succesvol, dan werden de kavels verlengd tot twaalf voorling; men spreekt van zes- en twaalfvoorlinghoeven. In Rijnland maakte men gebruik van een roede met een standaardmaat van twaalf Rijnlandse voet. De lengte van deze Rijnlandse roede staat nog steeds aangegeven op de voorgevel van het stadhuis van Leiden: 3,767 meter. Een ontginningskavel van zes voorling had hierdoor de afmeting van 115 bij 1350 meter. Bij de ontginning werd echter ook wel gebruik gemaakt van roeden met een andere lengte, zoals de koningsroede (10 voet) of de Stichtse roede (3,756 meter). Bij de ontginningen in de periode 1100 tot 1300 zijn percelen aangelegd met een breedte van 80 tot 90 meter, de sloot was enkele meters breed. Door het inklinken van het veen en toenemende afwateringsproblemen groeide de middengreppel van het perceel gaandeweg uit tot een nieuwe sloot. De noodzaak van deze extra ontwateringsloot werd het eerst merkbaar in de natste polderdelen. De meeste weidepercelen hebben nu een breedte van 40-45 meter. In de hoogstgelegen delen van het veengebied hield de natuurlijke afwatering en daardoor ook de normale perceelsbreedte het langst stand.

Visie

Percelen met de originele breedtemaat geven belangrijke informatie over de ontginningsgeschiedenis en de oorspronkelijke hoogteligging van het veenweidegebied. Het is van belang de afmetingen van deze percelen te behouden.

Figuur 25: Twaalfmorgen: op de voorgrond een perceel met originele breedte, aan de overzijde van de weg ligt het gesplitste gedeelte

4.3.5 Verveningcomplex

Verveningcomplex^(1, 8, 38) is een verzamelnaam voor allerlei verkaveling- en slotenpatronen die zijn ontstaan door grootschalige (commerciële) ontginningsactiviteiten tussen 1530 en 1950. Het zijn meestal rechthoekige patronen in het landschap die het resultaat zijn van natte vervening, ook wel slagturven genaamd. Het plangebied kent nog één grootschalig verveningcomplex, het complex in polder Oukoop. De ontginning was grootschalig van opzet en werd projectmatig geëxploiteerd door gespecialiseerde veenboeren. Het verveningcomplex in polder Oukoop is bijzonder omdat deze niet volledig is uitgevoerd. Onder druk van regelgeving door de overheid is de ontginning in 1835 stilgelegd. Het resultaat is een afgebroken vervening met veel resten van weilanden, waaraan de werkwijze nog goed is af te lezen. Dit verveningcomplex vertelt het verhaal van het stilleggen van de ontginningen door de overheid in de 19^e eeuw.

Visie

Verveningcomplexen vertellen iets over de geschiedenis van de ontginningen. Het typische en karakteristieke patroon dient te worden behouden.

Figuur 26: Verveningcomplex Oukoop nabij Oukoopse molen (foto: Jan Kruijt)

4.3.6 Afwijkende percelen

Sommige percelen hebben een afwijkende vorm en of ontginningsrichting. Een hoek met percelen van onregelmatige vorm kan van vóór de grote goed gestructureerde ontginningen dateren en kan dus van hogere ouderdom zijn. Voorbeelden daarvan zijn de Kromme Kamp in Waarder en de Wiltenburg in Reeuwijk. Binnen deze categorie vallen ook de hennepakkers⁽²⁾. Op de hoger gelegen, droge delen was het mogelijk hennep te verbouwen. Hennep was de grondstof voor touwfabricage.

Visie

Afwijkende percelen vertellen iets over de geschiedenis van de ontginningen en over het cultuurhistorische gebruik. Het typische en karakteristieke patroon dient te worden behouden.

Figuur 27: Ophaalbrug en vaarsloten langs Nieuwdorperweg

4.4 Waterstaatkundige relicten

4.4.1 Inleiding

Het veenweide gebied is onlosmakelijk verbonden met water. Met de ontginningen zijn er waterlopen ontstaan die voor de afvoer van het water moesten zorgen. Molens werden gebruikt om het gebied te ontwateren. De waterlopen werden in de achtereenvolgende eeuwen gebruikt om het gebied te ontsluiten, vervoer over water was dé manier van transport. De doorvaarbaarheid en de aanwezigheid van vele bruggen zijn belangrijke kenmerken van het gebied.

4.4.2 Historische waterloop

Nadat het land door inklinking op dezelfde hoogte kwam te liggen als de rivier, moesten er watergangen^(9, 37) gegraven worden om de bepolderde gebieden te ontdoen van overtollig regenwater. Deze Middeleeuwse hoofdwatergangen zijn noord- zuid gericht op de Oude Rijn of de Hollandse IJssel. Daarnaast zijn er dwarsweteringen, die parallel lopen aan de ontginningsbasis. Deze zijn meestal oost-west gericht. Boeren voeren hierop met de boerenschouw. De historische waterlopen laten de opbouw van de historische bemalingsystemen zien. De meeste van deze waterlopen zijn ontstaan tussen 1450 en 1600.

4.4.3 Molen met biotoop

Rond 1450 kwamen de eerste windmolens om het water uit de natte delen te pompen. Van de tientallen poldermolens in het Reeuwijkse land is er slechts één over: de Oukoopse molen. Omdat molens altijd draaiklaar moesten zijn, hadden ze het recht van windvang. Binnen 400 meter van de molen mocht geen hoogopgaand houtbestand aanwezig zijn. De Oukoopse molen is eind 16e eeuw gebouwd.

Visie

De molen met, het bijzondere biotoop, verstrekt informatie over de ontginningsgeschiedenis en de waterproblematiek die daardoor is ontstaan. De molen is cultuurhistorisch, ecologisch en landschappelijk van belang. De locatie en directe omgeving dienen te worden behouden.

4.4.4 Historische vaarsloten (Ophaalbruggen en doorvaarbaarheid)

De wegen waren vroeger waterwegen⁽³⁸⁾. Het meeste vervoer vond plaats over water. Het is daarom van belang om de toegankelijkheid van deze waterwegen te behouden. Van oudsher zijn er ophaalbruggen geplaatst om de toegankelijkheid over water te waarborgen. Deze ophaalbruggen zijn hiermee eveneens kenmerkend voor het veenweidelandschap. Verwijderen van deze bruggen is van grote invloed op de uitstraling van het landschap.

4.5 Agrarische relictten

4.5.1 Inleiding

Het gebruik van het land door agrariërs heeft in de loop der eeuwen ook allerlei sporen nagelaten. Karakteristieke en kenmerkende restanten van dit gebruik zijn bijvoorbeeld de boerenvervening, eendenkooirelictten, veenputten, kleilasten, hennepakkers en geriefhoutbosjes. Hoogopgaande beplanting en kleine hoogstamboomgaarden zijn vaak terug te vinden in de directe omgeving van de boerderijen. Al deze elementen zijn een onderdeel van het karakteristieke veenweide gebied.

4.5.2 Boerenvervening

Voor eigen gebruik ontgonnen boeren het veen in de nabijheid van de boerderij⁽³⁸⁾. Kenmerkend van deze ontginning is dat ze kleinschalig in. Soms is maar één petgat zichtbaar, meestal binnen de breedte van één perceel. De gewonnen turf werd op het eigen bedrijf gebruikt door de boerenfamilie. Dit ontginningspatroon wordt boerenvervening genoemd.

Visie

De boerenvervening geeft belangrijke informatie over de bewoning en het gebruik van het veenweidegebied. Het is van belang dit kenmerkende ontginningspatroon te behouden.

Figuur 28: Boerenvervening langs Nieuwdorperweg

4.5.3 Eendenkooirelict

In het Reeuwijkse veenweidegebied van de zuidelijke Rijnstreek kwamen tussen 1400 en 1750 vele grote en kleine eendenkooien^(1, 37, 38) voor. Grotere kooien lagen geïsoleerd, midden of achter in de polderblokken. Kleine kooien konden ook direct achter de boerderij liggen. Van de kooien zijn nu nog slechts relicten over. Zij vallen op door:

- een afwijkend slotenpatroon;
- een kleine plas of verbreding van de sloot;
- bosrestanten;
- eilandjes met geriefhout.
-

4.5.4 Veenput en kleiput

Deze afwijkende slootstructuren^(37, 38) zijn ontstaan door de winning van veen of klei. Veenputten zijn ontstaan door het winnen van veen door boeren voor eigen gebruik. De winning van klei vond plaats doordat boeren klei moesten leveren voor het opwerpen of repareren van voornamelijk hoofddijken, als de IJsseldijk. Een kleiput wordt daarom ook wel 'kleilast' genoemd. De ligging van deze kleiputten volgt meestal het kronkelende verloop van een kleirug door de polder. Landschappelijk vallen deze elementen op als een verbreding van een sloot met een onregelmatige vorm: rond, ovaal of langwerpig uitlopend. De kleilasten zijn ontstaan tussen 1300 en 1700.

Visie

Veenputten en kleilasten zijn karakteristieke patronen in het landschap die informatie geven over de samenstelling van de bodem en over de geschiedenis van het gebruik van het land. Het is van belang deze informatie zichtbaar te houden in het landschap.

Figuur 29: Eendenkooirelict aan de Oukoopsedijk

4.5.5 Geriefhoutbos of relict

De veenweideboerderijen waren vroeger zoveel mogelijk zelfvoorzienend. In de boerderijstrook, langs achterweteringen en verspreid tussen de percelen, werden rechthoekige eilanden beplant^(35, 36) met essen, wilgen en/of elzen. Doordat ze omgeven zijn door een sloot, wordt betreding door vee voorkomen. Hierdoor zijn de bosjes van groot belang voor flora en fauna. Veel dieren vinden er een broed-, rust- of schuilplaats. Het hout van deze bosjes leverde gebruikshout voor het boerenbedrijf. Het hout werd onder andere gebruikt voor stelen van gereedschappen, hekwerken en koestaken. Bij boerderijen waar kaas werd gemaakt, was veel hout nodig voor het warmwaterfornuis. In diverse bosjes werden vermoedelijk ook aan miltvuur en veepest gestorven dieren begraven, de zogenaamde koepstbosjes. Op een open plek in het midden van het geriefhoutbosje werd soms mest opgeslagen, toemaak (mengsel van mest en slootaarde) geproduceerd of tijdelijk zand en as opgeslagen. De geriefhoutbosjes zorgen voor afwisseling en dieptewerking in het landschap. Ze zijn ontstaan vanaf 1100.

Visie

De geriefhoutbosjes hebben een belangrijke, landschappelijke, ecologische en cultuurhistorische waarde. Goed beheer is essentieel voor de instandhouding.

Figuur 30: Kleilast ten noorden van Reeuwijk-Dorp

4.5.6 Overige opgaande beplanting

Ook knotbomen, hoogstamfruit, wegbeplanting en andere opgaande beplanting^(8, 30) leveren een grote bijdrage aan de landschappelijke, ecologische en recreatieve kwaliteit van het gebied. De beplanting bestaat uit inheemse, streekeigen soorten zoals: es, linde, wilg, zomereik, zwarte els, gelderse roos, hazelaar, kardinaalsmuts, vogelkers, sporkehout, lijsterbes en vlier.

Visie

Vanwege de diverse kwaliteiten van opgaande beplanting, dient dit zo goed mogelijk te worden gehandhaafd. Bij het beheer van bosclementen is het van belang dat niet alles in een keer wordt afgezet, in verband met de negatieve invloed die het heeft op flora, fauna en landschap. Aanplant van hoog opgaande bomen in de open polder is niet wenselijk omdat dit ten koste gaat van de openheid en herkenbaarheid van het landschap. Bovendien biedt een dergelijke beplanting schuilgelegenheid aan roofvogels, wat in strijd is met de betekenis van het gebied voor weidevogels. Cyclisch beheer is noodzakelijk om de vitaliteit van de houtgewassen te behouden.

Figuur 31: Geriefhoutbosje langs Hoogeind

4.6 Bebouwing en erven

4.6.1 Inleiding

Diverse vormen van bebouwing vertellen veel over het ontstaan en gebruik van het landschap. In het verleden zijn veel bebouwingselementen verdwenen. Vandaag de dag zijn er enkele benoemd als monument. Hun behoud voor de toekomst is daarmee vastgelegd. In deze paragraaf worden de volgende elementen eruit gelicht:

- historische bebouwingsplaats;
- bebouwingslint;
- molen met biotoop;
- rijks- of gemeente monument.

4.6.2 Historische bebouwingsplaats

Als bebouwing eenmaal heeft plaatsgevonden, wordt deze meestal eeuwenlang gecontinueerd. Toch zijn er in de loop der eeuwen ook bebouwingsplaatsen^(27, 38, 40) weer verlaten. Soms betrof dit complete nederzettingen die tijdens de grote ontginning weer werden opgericht in een nieuw ontgonnen deel van het veengebied. In Reeuwijk betreft het meestal plaatsen waar een boerderij, een belangrijk huis of molen heeft gestaan.

Figuur 32: Oude molenplaats langs Dubbele Wiericke

4.6.3 *Bebouwingslint*

De ontginning van het veengebied begon vanaf de ontginningsbasis. Op deze ontginningsbasis ontwikkelde zich de bebouwing, waardoor polderlinten^(27, 40) zijn ontstaan. Het land achter de bebouwing werd ontgonnen. Vandaar dat de boerenbedrijven aanvankelijk aan die zijde van de weg staan waar de ontginning verder het veen in stak. De boerderijen werden voor op de kavel geplaatst. Het woongedeelte werd op de ontginningsas gericht, het bedrijfs gedeelte op het land. Van origine was er dus maar aan één zijde van de ontginningsas bebouwing. Was de ontginningsbasis een veenrivier, dan heeft het bebouwingslint een kronkelend verloop. In de overige gevallen is het bebouwingslint een rechte lijn. De bebouwing is van oudsher met tussenruimte gebouwd. Op de onbebouwde stukken was er vanaf de weg zicht op het achterland. In periodes met economische groei (rond 1900 en na 1960) zijn veel linten verdicht met nieuwe bebouwing. Deze verdichting tast vaak het agrarisch karakter van het lint aan. Ook de andere zijde van de ontginningsas werd in sommige gevallen bebouwd. Een voorbeeld hiervan is de Oud-Reeuwijkseweg.

Iedere lintbebouwing heeft zijn eigen karakteristieken. Een goed voorbeeld hiervan is het verschil tussen het Hoogeind en Laageind in Waarder. De meeste linten bevatten één of meerdere monumenten. Deze monumenten leveren een belangrijke bijdrage aan het aanzicht en de uitstraling van het bebouwingslint. Het geheel van boerderijen, boomgaarden, geriefhoutbosjes, daglonerhuisjes en bruggen vormt een eenheid met een zekere beslotenheid. De weg met aangrenzende sloten vormt een lengteas met een zichtlijn in het lint. Haaks daarop zorgen de contrasterende vergezichten de polder in voor een hoge belevingswaarde. In de Cultuurhistorische Hoofdstructuur van Zuid-Holland zijn diverse linten benoemd met een hoge of zeer hoge cultuurhistorische waarde.

Figuur 33: Bebouwingslint langs 's Gravenkoopsedijk

Visie

De bebouwingslinten zijn van grote cultuurhistorische waarde. Het is van belang de karakteristieke uitstraling en de doorzichten van het lint te behouden.

4.6.4 Rijks- of gemeentemonument

In de gemeente komen enkele monumenten⁽⁷⁾ voor. De monumenten vertellen mede het verhaal van de ontwikkeling en het gebruik van het landschap door de mensen in vroeger eeuwen. Zij dragen bij aan de kwaliteit en belevingswaarde van het landschap.

Visie

Binnen de regelgeving van Rijks- en gemeentemonumenten wordt voor de benoemde monumenten aangegeven wat de gewenste ontwikkelrichting en wat toegestaan is. Binnen het kader van dit rapport *Landschapskwaliteiten Veenweiden Reeuwijk* gaat het om de plek van deze monumenten in het landschappelijk beeld. Monumenten zijn mede beeldbepalend. De monumenten dienen qua vorm en uitstraling zichtbaar te blijven.

Figuur 34: Rentenierswoning langs Hoogeind

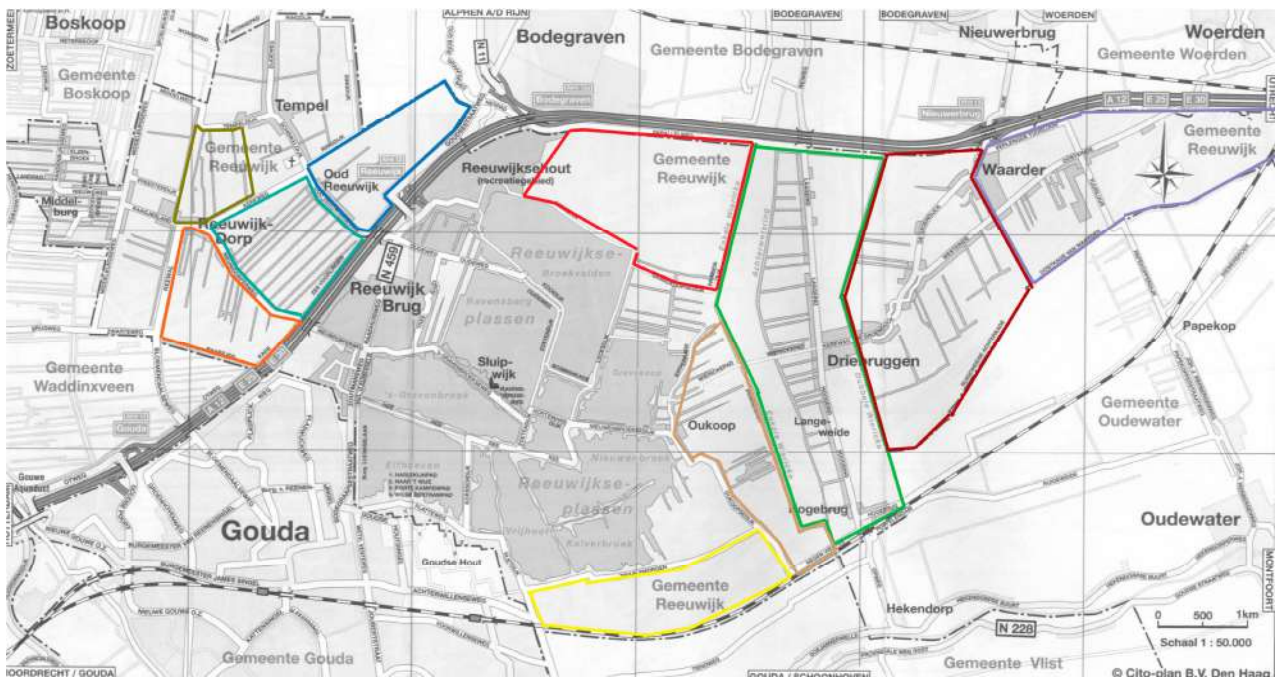
Figuur 35: Monument Wiltenburg

5. Kwaliteiten en kenmerken deelgebieden

5.1 Inleiding

De veenweiden van Reeuwijk zijn opgedeeld in een aantal deelgebieden en worden met de kaarten in de bijlagen 3 t/m 13 geïllustreerd:

- Polder Reeuwijk blok 1
- Polder Reeuwijk blok 2
- Polder Reeuwijk blok 3
- Polder Reeuwijk blok 4
- Parallelweg
- Oude Hollandse Waterlinie (Noord en Zuid)
- Waarder (Oosteinde, Westeinde, Groendijck)
- Oukoop
- Twaalfmorgen

LEGENDA

■ Polder Reeuwijk Blok 1	■ Oude Hollandse Waterlinie
■ Polder Reeuwijk Blok 2	■ Oosteinde
■ Polder Reeuwijk Blok 3	■ Westeinde en Groendijck
■ Polder Reeuwijk Blok 4	■ Oukoop
■ Parallelweg	■ Twaalfmorgen

Figuur 36: Deelgebieden rapport Landschapskwaliteiten Veenweiden

In dit hoofdstuk wordt aanvullende informatie gegeven afkomstig van de constatering tijdens het veldbezoek en uit het 'Landschapsplan Veenweidegebied *deelgebied Gouwe-Meije-IJssel* Beleidsplan'⁽¹¹⁾, de 'Structuurvisie *gemeente Reeuwijk*'⁽⁶⁾ en de 'Cultuurhistorische Hoofdstructuur *provincie Zuid-Holland*'.⁽²⁷⁾ Deze informatie is noodzakelijk om een beter beeld te krijgen situatie in het betreffende deelgebied. De Oude Hollandse Waterlinie Noord en Zuid worden in één paragraaf beschreven. Oosteinde, Westeinde en Groendijk zijn samengevoegd in het deelgebied Waarder. De toelichting op het beleid is heel kort en puntsgewijs opgeschreven. In de bijlagen 19 t/m 22 zijn de volgende kaarten uit de beleidsdocumenten overgenomen:

- Landschapsplan Veenweidegebied: Natuur en Waarden;
- Landschapsplan Veenweidegebied: Landschapswaarden en karakteristieken ;
- Landschapsplan Veenweidegebied: Beleidskaart;
- Structuurvisie gemeente Reeuwijk: Structuurvisie.

De gearceerde tekst onder 'inventarisatie beleid cultuurhistorie' is overgenomen uit de Cultuurhistorische Hoofd Structuur van provincie Zuid-Holland.

Figuur 37: Enkele Wiericke, met zicht op de A12

Figuur 38: Zicht op de Kippenkade met het veenriviertje de Oude-Bodegraven

Figuur 39: Blok 1, Polder met veel geriefhoutbosjes ten noorden van Oud-Reeuwijkseweg

5.2 Polder Reeuwijk blok 1

5.2.1 Veldinventarisatie Polder Reeuwijk blok 1. Oud Reeuwijkseweg – Oud Bodegraven

- de verkaveling vanaf Oud Bodegraven heeft een opstrekkend en gierend verkavelingspatroon;
- de Oud Reeuwijkseweg is de ontginningsbasis voor de 2^e slag, van de Oud Reeuwijkseweg naar de Nieuwdorperweg. De eerste ontginningen liepen van de Oud Bodegraafseweg naar de Oud Reeuwijkseweg. Langs de Oud Reeuwijkseweg is aan beide zijden een lintbebouwing van boerderijen en woningen ontstaan;
- de Oud Reeuwijkseweg heeft een interessante boerderijstrook met karakteristieke landschapselementen als koebocht (bossage waarachter gemolken werd), boeren(eenden)kooi en hovelingen (landhoofd/toegang tot perceel met beplanting om landhoofd te versterken);
- in het midden van het blok licht een houtkade. De houtkade ligt op een pad dat de verbinding vormde tussen de Oud Reeuwijkseweg en de Oud Bodegraafseweg, een zogenaamde *Uitweg*. Het opmerkelijke is dat de houtkade de verkavelingsrichting noord-zuid volgt. Dit in tegenstelling tot gangbare houtkades die meestal loodrecht op het verkavelingspatroon staan;
- de sterkte dieptewerking van het polderblok is goed waarneembaar vanaf de A12 en het parallel liggende fietspad.

Figuur 40: De *Uitweg*, eeuwenoude verbindingsroute tussen Oud Reeuwijk en Oud Bodegraven

5.2.2 *Inventarisatie beleid Landschapsplan Veenweidegebied*

- Landschap: Zeer waardevol veenweidegebied, openheid en middelgrote ruimtematen, kenmerkend waaivormig perceelspatroon;
- Natuur en water: in de zuid-oost hoek waardevolle amfibie biotopen, ringslang biotoop en aanwezigheid zwarte stern populatie;
- Archeologie en cultuurhistorie: handhaven lintbebouwing Oud-Reeuwijkseweg.

5.2.3 *Inventarisatie beleid Structuurvisie*

- EVZ in studie, duurzame verbrede landbouw en in de westpunt nieuwe natuur.

5.2.4 *Inventarisatie beleid cultuurhistorie*

Historisch-geografische aspecten

- *de hele polder heeft een hoge waarde*, doordat het een intact voorbeeld is van een slagenlandschap inclusief een ontginningsbasis. De waarde is zeer hoog door de samenhang en gaafheid van het ontginningsstelsel in de polder;
- *de Ringdijk heeft een hoge waarde als lijn in het landschap, omdat het een scheiding vormt tussen de polder en de droogmakerij.*

Cultuurhistorisch waardevolle bebouwing

- *het bebouwingslint "Oud Reeuwijkseweg" heeft een hoge waarde, de structuur van het bebouwingslint is intact en de bebouwing is redelijk gaaf. Het bebouwingslint heeft tevens een hoge relatie met het landschap. Het lint is half open bebouwd, wat inhoudt dat er veelal een graslandperceel tussen de bebouwde percelen aanwezig is.* Het lint is ook een belangrijk omdat het een gaaf voorbeeld is van een ontginningsbasis. Een punt van waaruit een ontginningsslag werd gemaakt;
- *de bebouwing aan de kant van de Oud Bodegraven heeft een hoge waarde en een hoge relatie met het landschap.* Het ligt niet in de betreffende polder, maar ligt wel aan de horizon van deze polder en is in zoverre een bepalend uitzicht;
- Oud Reeuwijkseweg 15 (boerderij) en 29 (boerderij) zijn monumenten. Een bebouwingslint met monumentale panden heeft landschappelijk een meer authentieke uitstraling dan een bebouwingslint met verstoringen van nieuwbouw.

Overige cultuurhistorische elementen

- *in deze polder is een lage kans op het vinden van archeologische sporen.* Dit is van belang om rekening mee te houden bij ingrepen in de bodem.

5.3 Polder Reeuwijk blok 2

In 2003 is voor Polder Reeuwijk blok 2 het rapport 'Landschapskwaliteit Reeuwijk *plangebied Oud-Reeuwijkseweg – Kerkweg – Nieuwdorperweg – A12*' opgesteld. De informatie in deze paragraaf is daaruit overgenomen. De inventarisatie is aangevuld met informatie uit bronnen die ook voor de andere deelgebieden zijn gebruikt.

5.3.1 Veldinventarisatie blok 2

- de ontginning heeft vanaf de Oud-Reeuwijkseweg plaatsgevonden. De Oud-Reeuwijkseweg is tevens het einde van de ontginningslag die de Oud-Bodegrave als ontginningsbasis had.
- de ontginningen hebben een waaier-patroon met de Oud-Bodegrave als ontginningsbasis;
- de toren van de kerk in Reeuwijk-Dorp is een belangrijk oriëntatiepunt;
- dit polderblok heeft een enorme openheid. Deze is goed te ervaren vanaf het fietspad 'De zes voorlingen' langs de snelweg. Vanaf de A12 is er een weids uitzicht over de polder. Ook het zicht op kenmerkende bouwwerken van omliggende plaatsen is waardevol. Het zicht vanaf de Kerkweg is helaas minder fraai. Hier wordt met name de aandacht getrokken door de A12. De openheid en 'schone' horizon zijn belangrijke waarden van het gebied. De A12 is hierin een storende factor. De snelweg kan in de toekomst landschappelijk worden ingepast. Hierbij moet rekening worden gehouden dat vanaf de snelweg de polder gedeeltelijk zichtbaar blijft om het belangrijke karakter van het Groene Hart te laten zien;
- langs de Kerkweg en Oud-Reeuwijkseweg staat een aantrekkelijke wegbeplanting.

Figuur 41: Voormalige hennepakker langs Nieuwdorperweg

5.3.2 Inventarisatie beleid Landschapsplan Veenweidegebied

- Landschap: Zeer waardevol veenweidegebied, openheid en middelgrote ruimte maten. Behoud en versterking waaivormig ontginningspatroon;
- Natuur en water: Behoud van zeer waardevolle natuur gericht op weide-, water- en moerasvogels (zwarte stern) en op biotopen voor amfibieën en ringslang. Ligging ecologische verbindingzone in onderzoek;
- Archeologie en cultuurhistorie: handhaven lintbebouwing Nieuwdorperweg, deel van de Kerkweg en Oud Reeuwijkseweg.

5.3.3 Inventarisatie beleid Structuurvisie

- polderblok grotendeels bestemd voor duurzame, verbrede landbouw, in het westen is nieuwe natuur bestemd.

5.3.4 Inventarisatie beleid cultuurhistorie

Historisch-geografische aspecten

- *de Oud Reeuwijkseweg is opgenomen als polderlint ontstaan in de periode tot 1850.*
- *de Kerkweg en de gehele polder worden hoog gewaardeerd.* Ondanks de landschappelijke verstoring van de A12 is er een sterke interne samenhang van elementen die bij veenweidepolders horen.

Cultuurhistorisch waardevolle bebouwing

- *het bebouwingslint Nieuwdorperweg en de Oud Reeuwijkseweg hebben een hoge waarde, de structuur van het bebouwingslint is intact en de bebouwing is redelijk gaaf. De bebouwingslinten hebben tevens een hoge relatie met het landschap.* De bebouwingslinten zijn bijzonder omdat aan beide zijden van de weg bebouwing staat. Beide wegen waren het einde van een ontginningsslag en tevens de basis voor de volgende ontginning. Het lint is belangrijk omdat het een gaaf voorbeeld is van een ontginningsbasis;
- er zijn in deze polder twee monumenten, Dorpsweg 7 (voormalig bedrijfsgebouw landbouwvereniging) en Nieuwdorperweg 45/45a (boerderij met zomerwoning ernaast). Een bebouwingslint met monumentale panden heeft landschappelijk een meer authentieke uitstraling dan een bebouwingslint met verstoringen van nieuwbouw;
- *de bebouwing langs de Kerkweg, die in verbinding staat met de kern Reeuwijk-Dorp heeft een waarde redelijk hoog.*

Overige cultuurhistorische elementen

- *vanwege een oude loop van een rivier in de ondergrond van de polder is er deels een redelijk tot grote kans op archeologische sporen.* Wat van belang is om rekening mee te houden bij ingrepen in de bodem. Langs rivierlopen was namelijk vaak ook bewoning;
- in het overige deel van de polder is een kleine kans tot vinden van archeologische sporen;
- in kaart "1.a "archeologische kenmerken" van de Cultuurhistorische Hoofdstructuur Zuid-Holland, regio Krimpenerwaard en Gouwestreek" staan de lopen in detail ingetekend.

5.4 Polder Reeuwijk blok 3

5.4.1 Veldinventarisatie blok 3. Nieuwdorperweg - Westkade

- Middeleeuws verkavelingspatroon is nog goed zichtbaar
- ontginningsbasis is de Nieuwdorperweg, de bebouwing staat aan de zuidzijde van de weg. Aan deze zijde vond de ontginning plaats;
- aan de zuidzijde wordt het blok begrensd door de restanten van de Boskoper en Alpher Wetering, nu de Omloopswetering met daarlangs een polderkade (Westkade) met houtopstanden;
- het oostelijk deel van de polder heeft in tegenstelling tot het westelijk deel zeer brede sloten en percelen;
- het westelijk deel van het blok ligt zeer laag, het is de natste polder in Reeuwijk. Aan de zuidzijde ligt een bijzonder middeleeuws waterstaatkundig systeem;
- aan de westzijde wordt de polder begrensd door een Reewal. Dit is een voormalige kweldijk uit 1248;
- aantal kleilasten wijst op aanwezigheid van kleiruggen.

5.4.2 Inventarisatie beleid Landschapsplan Veenweidegebied

- Landschap: Zeer waardevol veenweidegebied, openheid en middelgrote ruimte maten;
- Natuur en water: Behoud van zeer waardevolle natuur gericht op weide-, water- en moerasvogels (zwarte stern), biotopen voor amfibieën en ringslang en gericht op floristische waarden. Ligging ecologische verbindingzone in onderzoek;
- Archeologie en cultuurhistorie: handhaven lintbebouwing Nieuwdorperweg.

Figuur 42: Waterrijke veenweidepolder blok 3, vanaf Nieuwdorperweg richting Westkade

5.4.3 Inventarisatie beleid Structuurvisie

- EVZ in studie, duurzame verbrede landbouw, in het westen nieuwe natuur

5.4.4 Inventarisatie beleid cultuurhistorie

Historisch-geografische aspecten

- *de Reewal en de Baarsjeskade zijn als linten in het landschap van hoge waarde.* Deze lijnen werden door de gravelijke landmeter in 1248 uitgezet om de resterende veengebieden te verdelen onder de aangrenzende landeigenaren. Daarna is de ontginning van dit gebied begonnen;
- *de gehele polder wordt zeer hoog gewaardeerd.* Ondanks de landschappelijke verstoring van de A12 is er een sterke interne samenhang van elementen die bij veenweidepolders horen.

Cultuurhistorisch waardevolle bebouwing

- *het bebouwingslint Nieuwdorperweg heeft een hoge waarde, de structuur van het bebouwingslint is intact en de bebouwing is redelijk gaaf. Het bebouwingslint heeft tevens een hoge relatie met het landschap. Het lint is half open bebouwd, wat inhoudt dat er veelal een graslandperceel tussen de bebouwde percelen aanwezig is.* Het lint is belangrijk omdat het een gaaf voorbeeld is van een ontginningsbasis;
- er zijn in deze polder twee monumenten, Dorpsweg 7 (voormalig bedrijfsgebouw landbouwvereniging) en Nieuwdorperweg 45/45a (boerderij met zomerwoning ernaast). Een bebouwingslint met monumentale panden heeft landschappelijk een meer authentieke uitstraling dan een bebouwingslint met verstoringen van nieuwbouw.

Overige cultuurhistorische elementen

- *vanwege een oude loop van een rivier in de ondergrond van de polder is er deels een redelijk tot grote kans op archeologische sporen.* Wat van belang is om rekening mee te houden bij ingrepen in de bodem. Langs rivierlopen was namelijk vaak ook bewoning;
- in het overige deel van de polder is een kleine kans tot vinden van archeologische sporen;
- in kaart "1.a "archeologische kenmerken" van de Cultuurhistorische Hoofdstructuur Zuid-Holland, regio Krimpenerwaard en Gouwestreek" staan de lopen in detail ingetekend.

5.5 Polder Reeuwijk blok 4

Polder Reeuwijk blok 4 bestaat uit een stuk niet verveend bovenland, tussen de droogmakerijen Middelburg en Tempel. De droogmakerijen vallen buiten het plangebied.

5.5.1 Veldinventarisatie blok 4. Reeuwijk Dorp - Kerkweg

- de ontginning heeft vanaf de Kerkweg plaatsgevonden;
- in het westen wordt de polder begrensd door de Reewal (Oude kweldijk) uit 1248;
- het blok heeft brede sloten en percelen;
- uitzicht vanaf de Schinkeldijk en de Tempeldijk naar Reeuwijk Dorp is heel fraai. De Rooms Katholieke kerk en bijbehorende gebouwen zijn dominant aanwezig;
- onverveend bovenland geeft fraaie uitzichten over de omringende droogmakerijen;
- in het bovenland liggen veel kleilasten, een indicatie voor de aanwezigheid van een kleirug;
- in de noordoost hoek (Kerkweg - Schinkeldijk) van de droogmakerij ligt nog een restant van het dorp Oud Reeuwijk met kerk en begraafplaats. Dit is gespaard tijdens de verving.

5.5.2 Inventarisatie beleid Landschapsplan Veenweidegebied

- Landschap: Zeer waardevol veenweidegebied, openheid met middelgrote ruimtematen
- Natuur en water: brakke kwel (droogmakerij)
- Archeologie en cultuurhistorie: lintbebouwing

5.5.3 Inventarisatie beleid Structuurvisie

- Nieuwe natuur

Figuur 43: Blok 4, ten noorden van Reeuwijk-Dorp

5.5.4 Inventarisatie beleid cultuurhistorie

Historisch-geografische aspecten

- *de Tempeldijk en Ringdijk zijn als lijnen in het landschap hoog gewaardeerd.* Deze dijken vormen de grens tussen de polder en de droogmakerij Tempel;
- *het linkergedeelte van de polder wordt als vlak, hoog gewaardeerd.* Dit is het authentieke veenweidegebied. *Het rechtergedeelte wordt redelijk hoog gewaardeerd.* Het rechterdeel maakt deel uit van de droogmakerij. Hier heeft turfwinning plaatsgevonden, grotendeels ten behoeve van de boomkwekerijen in Boskoop. Hierdoor is een klein plassengebied ontstaan, wat rond 1870 is drooggemalen. Doordat dit een ingreep is in het authentieke landschap is het minder hoog gewaardeerd.

Cultuurhistorisch waardevolle bebouwing

- Reeuwijk-Dorp is als kern redelijk hoog gewaardeerd. De bebouwing is niet erg authentiek meer, maar als kern is het dorp een herkenbaar punt vanuit de polder;
- de Rooms Katholieke kerk op de Dorpsweg 24-26 en het gebouwencomplex (pastorie, klooster, school en tuin) eromheen vormen een zeldzaam gaaf monument. De kerk is ook belangrijk zichtpunt vanuit de omringend polders en is dus bepalend in het landschap.

Overige cultuurhistorische elementen

- *vanwege een oude loop van een rivier in de ondergrond van de polder is er deels een redelijk tot grote kans op archeologische sporen uit de jonge steentijd.* Wat van belang is om rekening mee te houden bij ingrepen in de bodem. Langs rivierlopen was namelijk vaak ook bewoning;
- in het overige deel van de polder is een weinig kans tot vinden van archeologische sporen;
- in kaart "1.a "archeologische kenmerken" van de Cultuurhistorische Hoofdstructuur Zuid-Holland, regio Krimpenerwaard en Gouwestreek" staan de lopen in detail ingetekend.

5.6 Parallelweg

5.6.1 Veldinventarisatie 's-Gravenkoopsedijk - Noordkant Plas Broekvelden - Parallelweg

- de ontginningsbasis van deze polder ligt langs de Oude Rijn. Deze polder had oorspronkelijk zeer lange kavels, vanaf de Oude Rijn tot aan de Plas Broekvelden. Met de aanleg van de A12 zijn de lange kavels doorbroken. Aan de Parallelweg is vanaf 1935 een nieuwe boerderijstrook langs de snelweg ontstaan;
- het is een open gebied met weinig tot geen verticale landschapselementen;
- vanaf de Prinsendijk en vanaf het fietspad ten noorden van de Surfplas kan de openheid van dit landschap sterk worden ervaren;
- richting het noorden ondervindt het vergezicht ernstige horizonvervuiling door het bedrijventerrein Broekvelden in Bodegraven;
- de 's-Gravenkoopse Dijk is een gaaf voorbeeld van een Middeleeuwse nederzetting. De breedte en beplanting van de dijk zijn heel oorspronkelijk;
- het zicht op deze nederzetting is vanaf de Prinsendijk en de Lecksdijk heel gaaf;
- aan de westzijde zijn restanten zichtbaar van de loop van het veenriviertje de Oud-Bodegraven. Dit was de grensrivier tussen Graafschap Holland en het Bisdom van Utrecht;
- het Lange Pad is de ontsluitingsweg van de Broekvelder Kade naar de Oude Rijn;
- de Broekvelder Kade was een toegangskade. Het geriefhout bosje is mogelijk restant van deze Kade.

Figuur 44: Open polder Abessinië ten zuiden van Parallelweg, met storende bebouwing op de einder

5.6.2 *Inventarisatie beleid Landschapsplan Veenweidegebied*

- Landschap: Basiswaarde veenweidegebied, openheid met middelgrote ruimtematen, gemoderniseerd gebied;
- Natuur en water: hoge concentratie weidevogels, aan de westzijde een klein restant van met ringslang biotoop en waardevolle amfibie biotopen;
- Beleid: natuur gericht op weide, water en moerasvogels, zoekgebied voor windmolens, duurzame verbrede landbouw.

5.6.3 *Inventarisatie beleid Structuurvisie*

- Prinsendijk is een historisch landschappelijke lijn met zeer hoge waarde.

5.6.4 *Inventarisatie beleid cultuurhistorie*

Historisch-geografische aspecten

- *de hele polder is als vlak als redelijk waardevol gewaardeerd.* De zichtlijnen in deze polder zijn schoon. Alleen de A12 doorbreekt de lijnen.

Cultuurhistorisch waardevolle bebouwing

- er is geen bebouwing met cultuurhistorische waarde aanwezig.

Overige cultuurhistorische elementen

- *vanwege een oude loop van een veenrivier in de ondergrond van de polder is er deels een zeer hoge kans op archeologische sporen. Er zijn bewoningssporen vanaf de Romeinse Tijd mogelijk.* Langs rivierlopen was namelijk vaak ook bewoning;
- *in het overige deel van de polder is een redelijke tot hoge kans tot vinden van archeologische sporen.* Wat van belang is om rekening te houden bij ingrepen in de bodem;
- de loop van de veenrivier is nog deels te zien in de polder door de onderbroken kavellijnen en is zeer waardevol. Veenriviertjes zijn de enige landschapselementen van voor de ontginning van het veenmoeras en daarom zeer waardevol; In kaart "1.a "archeologische kenmerken" van de Cultuurhistorische Hoofdstructuur Zuid-Holland, regio Krimpenerwaard en Gouwestreek" staan de lopen van rivieren in detail ingetekend.

5.7 Oude Hollandse Waterlinie (Noord en Zuid)

Oude Hollandse Waterlinie is gelegen tussen de Enkele Wiericke en Dubbele Wiericke.

5.7.1 Veldinventarisatie Noordelijk deel Oude Hollandse Waterlinie

- de verkaveling tussen de Enkele en Dubbele Wiericke op het grondgebied van gemeente Reeuwijk loopt oost-west. Dit is een afwijkende richting, omdat veel verkavelingen haaks staan op de grote rivieren en dus noord-zuid gericht zijn;
- ook de ligging van de rechte ontginningsbasis Hoogeind is apart, het loopt middendoor het ontginningsblok;
- de boerderijen liggen aan de westzijde van de ontginningsbasis;
- in de boerderijstrook komen heel veel geriefhout bosjes voor. De voormalige gemeente Driebruggen had de hoogste dichtheid van geriefhout;
- de Enkele en Dubbele Wiericke en de Achterwetering in het midden van het polderblok zijn een onderdeel van een historisch waterloopkundig systeem;
- Wetering (Achterwetering) tussen de Wierickes is nog helemaal in tact;
- vanaf het fietspad is de dieptewerking goed zichtbaar in de noord-zuid richting.

5.7.2 Veldinventarisatie Zuidelijk deel Oude Hollandse Waterlinie

- de ontginningsbasis is het Laageind, dit ligt in het verlengde van het Hoogeind;
- rond 1860 is de spoorweg aangelegd. Grond hiervoor werd gewonnen in de directe nabijheid. Dit is nu beplant met houtopstanden.

Figuur 45: Inundatiegebied in de Oude Hollandse Waterlinie, onderdeel van de polder Lange Weide in Driebruggen

5.7.3 *Inventarisatie beleid Landschapsplan Veenweidegebied*

- Landschap: Zeer waardevol veenweidegebied, openheid en middelgrote ruimte maten;
- Natuur en water: binnen de Oude Hollandse Waterlinie zijn twee stukken aangewezen met een hoge concentratie weidevogels. Het noordelijk deel van de OHW is ingepland als ecologische verbindingszone. Het zuidelijk deel is een ecologische verbindingszone in studie;
- Archeologie en cultuurhistorie: Oude Hollandse Waterlinie, Enkele en Dubbele Wiericke zijn historisch landschappelijke lijnen met zeer hoge waarde, Hoogeind en Laageind zijn te handhaven lintbebouwing.

5.7.4 *Inventarisatie beleid Structuurvisie*

- Beleid: duurzame verbrede landbouw, milieubeschermingsgebied voor stilte.

5.7.5 *Inventarisatie beleid cultuurhistorie*

Historisch-geografische aspecten

- *de waterlopen en kades zoals de Prinsendijk (linedijken) van de Enkele en Dubbele Wiericke zijn als landschappelijke lijnen zeer hoog gewaardeerd.* De Enkele en Dubbele Wiericke maken deel uit van de Oude Hollandsche Waterlinie. Het vormt het smalste deel van de waterlinie. Het gebied tussen de beide Wierickes is gebruikt als inundatiegebied. Het kon als verdediging onder water gezet worden, waardoor het een barrière vormde voor de vijand. Van de Oude Hollandsche Waterlinie is weinig bewaard gebleven, wat dit deel dus bijzonder maakt;
- *de hele polder is als vlak van hoge waarde, ondanks de doorsnijding van de A12;*
- *de Broekkade bij Hogebrug is als landschappelijke lijn hoog gewaardeerd.* Dit is een dwarskade tussen de Enkele en Dubbele Wiericke.

Cultuurhistorisch waardevolle bebouwing

- *het bebouwingslint langs de Laageind en Hoogeind is als redelijk hoog gewaardeerd.* De structuur van het polderlint is namelijk intact en de bebouwing is nog redelijk intact. Er is wel verstoring door nieuwbouw. De bebouwing is verspreid, dus met redelijk grote tussenruimtes, zoals een grasperceel tussen de bebouwing;
- Laageind 11 (boerderij) is een monument. Een bebouwingslint met monumentale panden heeft landschappelijk een meer authentieke uitstraling dan een bebouwingslint met verstoringen van nieuwbouw.

Overige cultuurhistorische elementen

- in deze polder is weinig kans op het vinden van archeologische sporen. Wat van belang is om rekening mee te houden bij ingrepen in de bodem.

5.8 Waarder (Oosteinde, Westeinde en Groendijck)

De ontginningsbases in dit gebied zijn de Groendijck, het Westeinde en het Oosteinde. Vanwege de vele raakvlakken en overlappingsen worden deze drie deel gezamenlijk in deze paragraaf beschreven.

5.8.1 Veldinventarisatie Oosteinde, Westeinde en Groendijck

- op de Groendijck staat de bebouwing aan de westzijde. De ontginning vond plaats van de Groendijck richting van het westen. De percelen worden nu aan de achterzijde begrensd door de Dubbele Wiericke;
- op het Westeinde en Oosteinde staat de bebouwing aan de zuidzijde. De ontginning vond zeer waarschijnlijk in eerste instantie plaats vanaf de veenrivier richting het zuiden;
- de ontginning kent een verspringende achterwetering in het midden van het polderblok;
- aan het einde van de percelen werd de Achterwetering aangelegd;
- de begrenzing aan de zuidoost zijde is nu door de Ruige Achterkade (een dubbele achterkade) en de Oostkade van Waarder. Beiden zijn een houtkade;
- de hoek van de Papekopper Kade en de Ruigeweidse Achterkade is een Kaden Kruis. Dit is een mooi uitzichtspunt;
- in het oosten liggen enkele boerderijen wat verder van de ontginningsbasis af, dit is een ongebruikelijke plaats;
- doordat er in de polder weinig geriefhout staat is het een zeer open polder, met zichtlijnen van enkele kilometers. Deze dieptewerking is goed te ervaren vanaf de kruising Groendijck met het Westeinde;
- vanaf de Tuurluur is er een grote dieptewerking waarneembaar;
- er zijn mooie doorzichten in de lintbebouwing van noord naar zuid.

Figuur 46: Zicht op de polder, nabij Driebruggen

- van Driebruggen naar Waarder is de loop van het veenriviertje met enkele onderbrekingen nog zichtbaar. Het veenriviertje staat ook bekend onder de naam: Kerversche Stroom, Beek van Waarder of Boerendijkse Stelsel;
- aan de westzijde van Waarder ligt de Kromme Kamp. Dit was vermoedelijk een motte (vluchtplaats of versterkte woonheuvel 11^e-13^e eeuw). Rondom de Kromme Kamp ligt een afwijkend slotenpatroon;
- vanaf het Westeinde is er een bijzonder mooi zicht op de kerk van Waarder, de Kromme Kamp en het Kerkelaantje;
- het Kerkelaantje is het enige bewaarde kerkpad in Reeuwijk.

5.8.2 Inventarisatie beleid Landschapsplan Veenweidegebied

- Landschap: veenweidegebied met basiswaarde;
- Natuur en water: er zijn twee gebieden met hoge concentratie weidevogels, beleid natuur is gericht op weide, water en moerasvogels (weidevogelbeheer). Ter hoogte van het Oosteinde tegen de Oostkade van Waarder ligt een gebied met floristische waarde, langs de Oostkade van Waarder en richting Waarder ligt een geplande Ecologische Verbindingszone;
- Archeologie en cultuurhistorie: handhaven lintbebouwing Oosteinde, Westeinde en Groendijck, terrein met hoge archeologische waarde (Kromme kamp bij Waarder en een terrein ten oosten van Driebruggen).

5.8.3 Inventarisatie beleid Structuurvisie

- duurzame verbrede landbouw, tussen het Westeinde en Ruigeweidse Achterwetering stiltegebied.

Figuur 47: Zicht op Groendijck vanaf Dubbele Wiericke

5.8.4 Inventarisatie beleid cultuurhistorie

Historisch-geografische aspecten

- *de polder heeft als historisch landschappelijk vlak redelijk hoog waarde, vanwege het redelijk intact zijn van de ontginningspatronen en bebouwingslinten;*
- *de hele loop van de veenrivier heeft een hoge waarde als landschappelijk historische lijn. Een veenrivier is een waterloop die dateert van voor de vervening en is feitelijk het enige landschappelijke restant van voor de ontginning van het veenmoeras;*
- *de Groendijk is als landschappelijk historische lijn redelijk hoog gewaardeerd. De weg volgt voor een groot deel de loop van de veenrivier;*
- *het Kerkelaantje in Waarder heeft een hoge waarde. Het is één van de weinige kerkenpaden in de regio. Het pad loopt van het Westeinde naar de hervormde kerk in Waarder.*

Cultuurhistorisch waardevolle bebouwing

- *de bebouwingslinten zijn verspreid bebouwd. Er is overal redelijk veel ruimte tussen de bebouwde percelen gelaten door een perceel grasland tussen de boerderijen;*
- *het bebouwingslint Oosteinde is redelijk hoog gewaardeerd. De structuur is nog intact, de authenticiteit van de bebouwing is niet intact. Het lint heeft ook een redelijk hoge relatie met het landschap;*
- *het bebouwingslint Westeinde is hoog gewaardeerd. De structuur is nog intact en de bebouwing is redelijk gaaf gebleven. Het lint heeft ook een hoge relatie met het landschap;*

Figuur 48: Oosteinde, zicht op Ruigeweidse Achterkade

- de volgende monumenten zijn in dit gebied: Oosteinde 14 (boerderij), Dorp 21 (woonhuis), Dorp 24 (kerk), Kerkweg 4 (voormalig gemeentehuis), Kerkweg 18 (woonhuis), Molendijk 32 (begraafplaats met aula) en Prinses Beatrixlaan 10 (gemaal), Dorp 17 (hervormd verenigingsgebouw), Zuidkade 2 (woonhuis), Westeinde 13 (boerderij) en Westeinde 21 (boerderij). Een bebouwingslint met monumentale panden heeft landschappelijk een meer authentieke uitstraling dan een bebouwingslint met verstoringen van nieuwbouw;
- *het bebouwingslint Groendijck is redelijk hoog gewaardeerd.* De structuur is nog intact, de authenticiteit van de bebouwing is niet intact. Het lint heeft ook een redelijk hoge relatie met het landschap.

Overige cultuurhistorische elementen

- *bij Driebruggen is een perceel als archeologisch van zeer hoge waarde aanwezig.* In kaart "1.a "archeologische kenmerken" van de Cultuurhistorische Hoofdstructuur Zuid-Holland, regio Krimpenerwaard en Gouwestreek" staat de locatie in detail ingetekend;
- *de Kromme Kamp is een terrein met archeologisch hoge waarde.* Dit is een cirkelvormig perceel, in een landschap waar alles rechthoekig is. Waarschijnlijk zijn de twee kromme sloten om het perceel gegraven vóór de grote ontginning van het veenmoeras. Binnen deze ringsloten lag een terpachtige vluchtplaats. Aangezien er tijdens recent onderzoek geen stenen zijn gevonden, kan het alleen om een houten burcht gaan. Deze terpachtige vluchtplaats, ook wel motte genoemd, dateert vermoedelijk van vóór 1000;
- *langs de veenrivier, in de grond langs de oude stroomgordel, is een zeer grote kans op archeologische vondsten. Occupatievondsten vanaf de Romeinse Tijd zijn mogelijk.* In kaart "1.a "archeologische kenmerken" van de Cultuurhistorische Hoofdstructuur Zuid-Holland, regio Krimpenerwaard en Gouwestreek" staat de veenrivier in detail ingetekend;
- *voor de overige delen van de polder is een lage kans op archeologische vondsten;*
- de archeologische vindplaatsen zijn van belang bij ingrepen in de bodem.

5.9 Oukoop

5.9.1 Veldinventarisatie Oukoop

- de Oukoopse Dijk en Kippenkade vormen de ontginningsbasis. De ontginningen vonden plaats in oostelijke richting. De meanderende loop van de dijk wijst sterk op de loop van een veenriviertje;
- de bocht in de weg bij Wiltenburg is opvallend. Gezien de loop van de ontginningen zou het voor de hand liggen dat de ontginningsbasis vanaf Oukoopse Dijk zou doorlopen in de Oukoopse Kade. De ontginningsbasis heeft bij Wiltenbug een knik gemaakt. Vermoedelijk was Wiltenburg al aanwezig ten tijde van de ontginningen;
- tegen Wiltenburg aan ligt een rond slotenpatroon. Dit is afwijkend van het kenmerkende slagenpatroon;
- Prinsendijk is landschappelijk zeer fraai;
- in de Enkele Wiericke bevinden zich nog delen van een buitendijkse kade in de vorm van rietland;
- in de hoek van de polder Negen Viertel ligt een stukje buitendijs boezemland. Dit is begroeid met houtopstanden waardoor het lijkt op een geriefhout bos;
- langs de Prinsendijk liggen percelen in lengterichting langs de dijk. De is een afwijkend patroon, de functie en betekenis zijn niet bekend;
- in polder Oukoop ligt een afgebroken vervening, de Plas van Kruijt. Deze vervening is gestart in 1732 en beëindigt in het midden van de 19^e eeuw;
- er zijn nog een aantal zeer brede percelen met de oorspronkelijke breedte maat. Dit waren de hoger gelegen percelen, die minder ontwatering nodig hadden;
- in de polder ligt *Hoek van Holland*. Het grenspuntje van het bisdom Utrecht en graafschap Holland.

Figuur 49: polder Oukoop

5.9.2 *Inventarisatie beleid Landschapsplan Veenweidegebied*

- Landschap: Zeer waardevol veenweidegebied, openheid met middelgrote ruimtematen, gerelateerd aan de Reeuwijkse Plassen;
- Natuur en water: gebied met floristische waarde, ligt in vogelrichtlijngebied, zoekgebied voor de Ecologische Verbindingszone, de noordpunt is huidig en toekomstig reservaatgebied;
- Archeologie en cultuurhistorie: handhaven lintbebouwing aan de Oukoopse Dijk, Plas van Kruijt met wipmolen, Prinsendijk langs Enkele Wiericke is een historisch landschappelijke lijn met zeer hoge waarde.

5.9.3 *Inventarisatie beleid Structuurvisie*

- Beleid: reservaat, vogelrichtlijngebied (kleine zwaan, smient), nieuwe natuur (vernatten, verschrallen), milieubeschermingsgebied voor stilte.

5.9.4 *Inventarisatie beleid cultuurhistorie*

Historisch-geografische aspecten

- *Oukoopse Dijk en Oukoopse Kade hebben een hoge waarde als historische landschaplijn.* Deze lijn volgt de oude loop van een veenriviertje wat in het landschap ook deels nog aanwezig is. dat hier voorheen heeft gelopen. Veenriviertjes zijn de enige landschapselementen van voor de ontginning van het veenmoeras en daarom zeer waardevol;
- *de gehele polder Oukoop heeft een hoge waarde als historisch landschappelijk vlak.* De hoge waardering heeft te maken met het authentieke karakter van de polder. Daarnaast zijn de zichtlijnen niet vervuild met moderne obstakels. *Ook de aanwezige onvoltooide verving in de vorm van veenputten geeft een hoge waardering.* De Put van Kruijt is een verving die in 1835 is stilgelegd om de Prinsendijk te beschermen.

Cultuurhistorisch waardevolle bebouwing

- *het middelste deel van het bebouwingslint van de Oukoopse Dijk is als zeer hoog gewaardeerd.* De hoge waardering heeft het gekregen vanwege de opvallende gave structuur en de monumentale bebouwing. *De bebouwing staat verspreid gebouwd, gemiddeld met een grasperceel tussen de bebouwde percelen;*
- *Molen Oukoop, een wipmolen van eind 1600. Deze molen met biotoop wordt zeer hoog gewaardeerd in de CHS.* De biotoop is een straal van 400meter om de molen heen die geen hoge objecten bevat in de vorm van bomen of bebouwing. De molen heeft geholpen met het bemalen van polder Oukoop. De molen is een monument;
- *Wiltenburg is een cirkelvormig perceel met een boerderij. Achter de huidige boerderij heeft huis Wiltenburg gestaan. Dit is kort voor 1800 gesloopt. De vorm van het perceel is opvallend afwijkend in het slagenlandschap van deze polder. Het boerderijcomplex is een gemeentelijk monument. Het terrein is in zijn geheel aangemerkt als terrein met zeer hoge archeologische waarde in de CHS.*

Overige cultuurhistorische elementen

- in de hele polder is een lage kans op de aanwezigheid van archeologische sporen, met uitzondering van het perceel van Wiltenburg. Dit is van belang bij ingrepen in de bodem.

5.10 Twaalfmorgen

5.10.1 Veldinventarisatie Twaalfmorgen

- Twaalfmorgen is ontgonnen in noordelijke richting. Aan de noordzijde van de polder ligt een weg. Deze weg werd vroeger Reewal genoemd. Stukken daarvan zijn nog te zien. Bijvoorbeeld aan het begin tegenover de boerderij de Vrije Hoeve en tegenover het recreatieterrein Twaalfmorgen;
- boerderijen liggen aan de noordzijde van de weg;
- aan de zuidzijde van oorsprong kleine woninkjes van arbeiders in het veen op de reewal. Daardoor een enorme verdichting aan woningen al vanaf het midden van de 18de eeuw;
- de hoek van Twaalfmorgen met de Oukoopsekade (waar zich nu een poldergemaal bevindt) staat ook bekend als *Hoek van Holland*, de grens van Bisdom Utrecht en graafschap Holland;
- er is een grote dieptewerking vanaf de Willenskade in oostelijke richting en vanaf de Prinsendijk in westelijke richting;
- in Kort Roggebroek liggen enkele zeer brede percelen met de oorspronkelijke breedtemaat. Dit wijst op de relatief hoge ligging van dit gebied;
- in het oosten liggen enkele zeer smalle ononderbroken percelen;
- de percelen van Staatsbosbeheer hebben diverse plas-drassituaties met veel mogelijkheden voor kievitsbloemen, weidevogels en foerageermogelijkheden voor steltlopers;
- Steinsekade is een graskade met enig geriefhout.

Figuur 50: Twaalfmorgen, zicht op Steinsekade

5.10.2 Inventarisatie beleid Landschapsplan Veenweidegebied

- Landschap: Zeer waardevol veenweidegebied;
- Natuur en water: gebied met hoge concentratie weidevogels en floristische waarde, het ligt in het Vogelrichtlijngebied;
- Archeologie en cultuurhistorie: handhaven lintbebouwing langs Twaalfmorgen.

5.10.3 Inventarisatie beleid Structuurvisie

- Beleid: nieuwe natuur, het gebied ligt in het Habitatrictlijngebied en een speciale beschermingszone voor de Europese Vogelrichtlijn.

5.10.4 Inventarisatie beleid cultuurhistorie

Historisch-geografische aspecten

- de polder Twaalfmorgen is als historisch landschappelijk vlak redelijk waardevol, omdat de ontginningssporen redelijk intact zijn inclusief ontginningsbasis. De zichtassen in de polder zijn verstoord door de spoorlijn;
- de weg Twaalfmorgen en de Steinse Kade zijn historisch landschappelijke lijnen van hoge waarde. Twaalfmorgen is de scheidingsweg met het plassengebied.

Cultuurhistorisch waardevolle bebouwing

- van de Vlietdijk tot het Twaalfmorgen recreatiegebied is het bebouwingslint redelijk waardevol, met een redelijk hoge relatie met het landschap aan de polderzijde. Het overige deel van het lint heeft veel nieuwbouw, wat dicht op elkaar is gebouwd, en is dus niet waardevol.

Overige cultuurhistorische elementen

- het grootste deel van de polder heeft een stroomgordel in de ondergrond zitten, met zeer grote kans op archeologische vondsten. Wat van belang is bij ingrepen in de bodem. Occupatie heeft plaats kunnen vinden vanaf de jonge steentijd. Het overige deel heeft een redelijk tot grote kans tot sporen in de grond. Dit is belangrijk om rekening mee te houden met werkzaamheden in de bodem.

Figuur 51: Landschapskwaliteit: Het Lange pad, een middeleeuwse heirweg

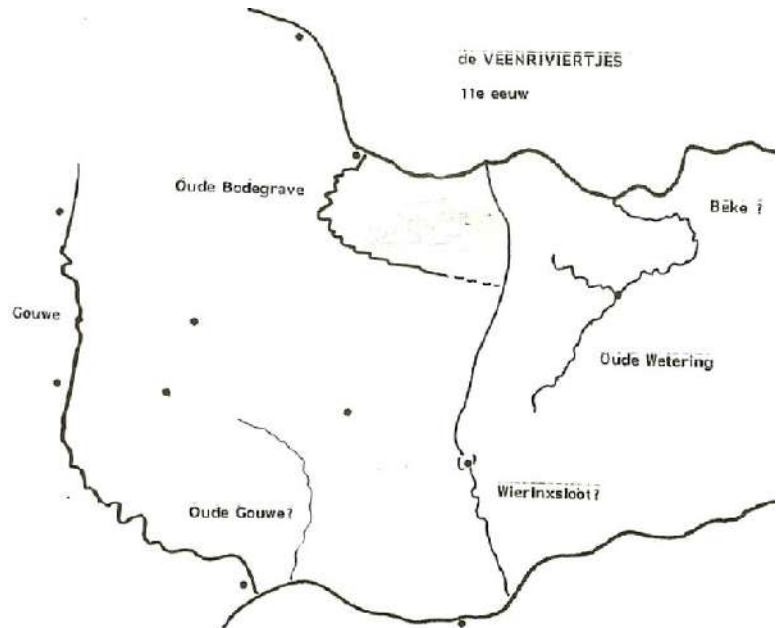
Figuur 52: Door het dempen wordt de heirweg onherkenbaar in het landschap

6. Ontstaan landschap en ontwikkelingen

6.1 Ontstaan van het landschap

In de omgeving⁽⁴⁰⁾ van Reeuwijk ontstond circa 10.000 jaar geleden het basisveen. Hier bovenop vormde zich het Hollandveen. Later is er onder zeer voedselrijke omstandigheden het Broekveen ontstaan. Het Reeuwijkse Land ligt tussen twee rivieren. De Hollandse IJssel in het zuiden en de Oude Rijn in het noorden. Deze rivieren zijn erg belangrijk geweest bij de vorming van deze streek. De rivieren traden regelmatig buiten hun oevers en zetten daarbij zand en klei af. Er ontstonden hogere plekken naast de rivier. Op deze hogere delen, oeverwallen genaamd, groeiden hoge bomen en een ondoordringbaar woud van wilgen, essen, eiken en populieren. Tussen de twee rivieren bevond zich een uitgestrekte

Figuur 53: Loop grote rivieren en veenriviertjes

veenmoerasvlakte. Daar groeiden lage struiken, heide, riet, mossen en veenmossen, veenpluis en wollegras. In het midden van deze veenvlakte – het verst van de rivieren verwijderd – groeiden alleen nog veenmossen.

Dit veenmospakket werd gevoed door regenwater. Aan de onderkant stierf het veenmos af en aan de bovenkant groeide het door. Zo werd de veenmoslaag elk jaar dikker. Het land kwam daardoor hoger te liggen dan de rivieren. Door deze hoge ligging stroomde regenwater op een natuurlijke manier af naar de rivieren door middel van kronkelende veenstroompjes.

In de veenwildernis waren geen nederzettingen. Het was het leefgebied van reigersoorten, kraanvogels, ganzen en eenden. Ook voor grotere zoogdieren als

Figuur 54: Kraanvogel in veenwildernis

de otter, bever, edelhert en mogelijk de eland vormde deze veenvlakte een geschikt woonplaats. In deze veenvlakte ontstond het Reeuwijkse Land. In de loop van de eeuwen hebben mensen die hier gingen wonen een rol van betekenis gespeeld. Door hun activiteiten veranderde het landschap voortdurend. In het huidige Reeuwijkse Land zijn hiervan nog steeds sporen te vinden.

6.2 Ontginningen

6.2.1 Eerste bewoners

De eerste bewoning in het gebied vond met name plaats op de oeverwallen. Rond de jaartelling waren de Romeinen heer en meester. De Oude Rijn vormde de noordgrens –de Limes- van het Romeinse Rijk. Op de oevers van de Oude Rijn bouwden ze hun verdedigingswerken, de Castellums. Plaatselijke bewoners vestigden zich naast deze Castellums. Tot het jaar 1000 was het een zeer nat gebied. Bewoners in de nederzettingen langs de rivieren gebruikten de veenvlakten voor de jacht, het verzamelen van eieren, bessen, noten en eetbare planten. Het gebied behoorde toe aan de Duitse Keizer, die het in leen had gegeven aan de Bisschop van Utrecht. De graven van Holland, Willem II (1234-1256) en Floris V (1254-1296) waren voortdurend op zoek naar het versterken van hun macht en de uitbreiding van hun gebied. In 1272 nam Floris V bezit van het gebied ten oosten van Gouda en vestigde Graafschap Holland. In 1295 legde hij de grenzen vast. De grens met het Bisdom Utrecht lag globaal waar nu de Enkele Wiericke loopt. De hoek van Twaalfmorgen met de Oukoopsekade werd tot voor kort door oudere bewoners 'Hoek van Holland' genoemd. Vandaag de dag is de grens tussen Utrecht en Holland nog merkbaar. Onder meer door een andere uitspraak van klanken en accenten in taal. Daarnaast zijn de bewoners uit Driebruggen en Waarder op Woerden en Utrecht gericht. De bewoners uit het Hollandse deel zijn op Gouda gericht. Het waterbeheer wordt door twee organisaties verzorgd, het Hoogheemraadschap van Rijnland en het Hoogheemraadschap Stichtse Rijnlanden.

6.2.2 De Grote Ontginning

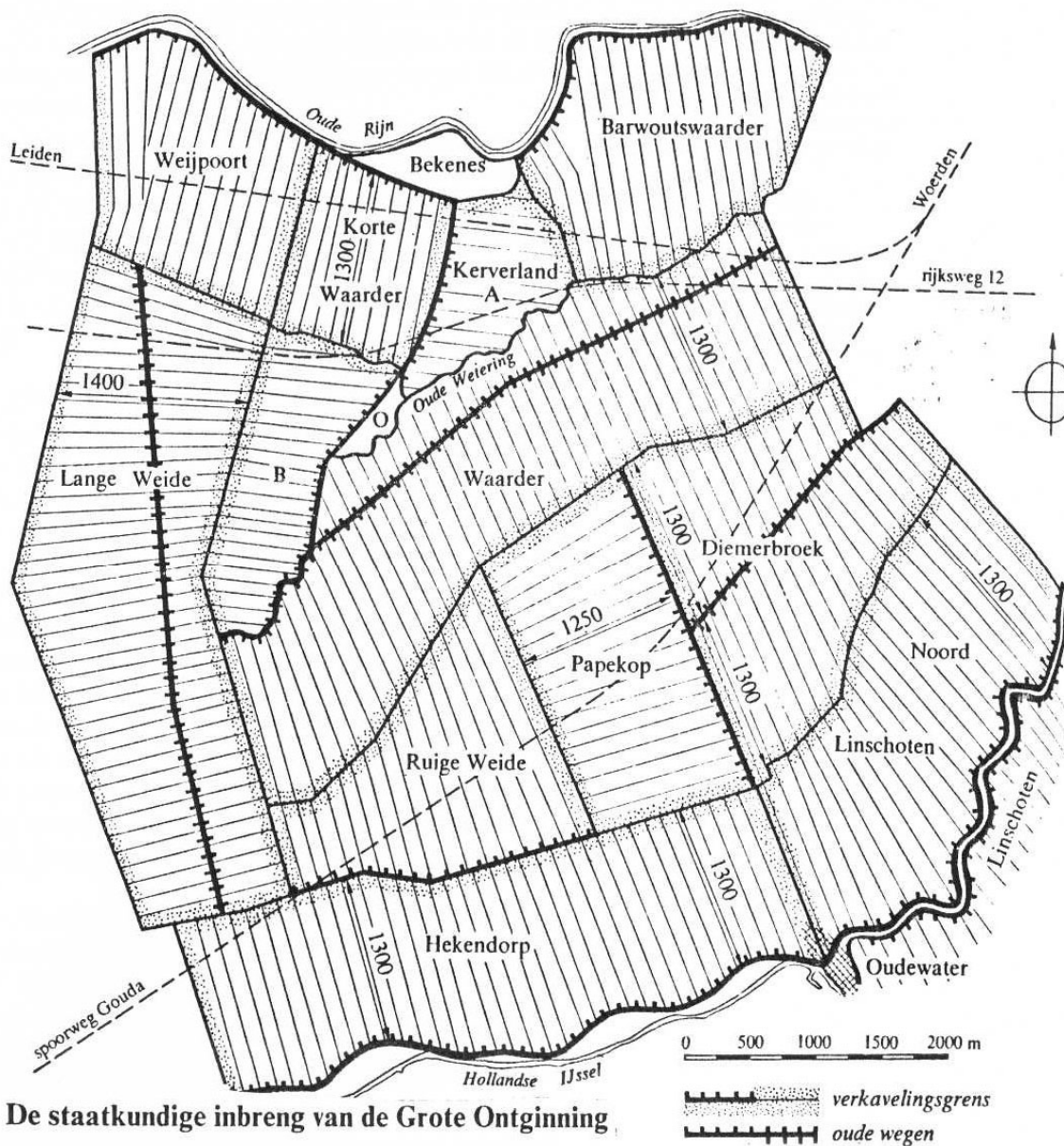
Vanaf 1100 begon de Grote Ontginning van de veenvlakte op initiatief van de graaf van Holland en de bisschop van Utrecht. Zij sloten contracten af met ontginners. Dit waren bijvoorbeeld boeren uit Kennemerland die hun eigen gebied al hadden ontgonnen en waar sprake was van overbevolking. Zodra ontginners aan de slag gingen, stichtten zij al snel een nederzetting. Naast een paar eenvoudige hutjes, die als huisvesting dienden, verscheen heel snel een kerkje met een klok en een begraafplaats. De klok was destijds het belangrijkste communicatiemiddel. Zo zijn dorpjes als Sluipwijk en Reeuwijk ontstaan, waarbij de bevolking lang zelfvoorzienend was.

Aanvankelijk waren er geen vaste regels of maten waaraan een ontginning moest voldoen. Toen de ontginningen projectmatiger werden georganiseerd, zijn er standaardmaten voor de percelen ingevoerd. Aan ontginners werden concessies verleend, die in cope-contracten werden vastgelegd. In deze contracten werden de maten van een ontginningsslag precies vastgelegd. Veel voorkomende afmetingen zijn de zes-voorling (360 roeden) en twaalf-voorlingontginning (720 roeden). Bij gebruik van de Rijnlandse roede (3,767m) heeft de zes-voorlingontginning een lengte van 1350 meter en een twaalf-voorlingontginning een lengte van 2700 meter. De breedte was vaak 30 roeden, 115 meter. De maten waren nog niet gestandaardiseerd. Bij gebruik van een andere roede maat, bijvoorbeeld de Stichtse roede (3,756 meter), werd ook de afmeting van de ontginning anders.

De ontginners groeven met handkracht en simpele werktuigen greppels om de veenvlakte te ontwateren. Ze begonnen vanaf de ontginningsbasis, bijvoorbeeld een veenri viertje en staken loodrecht de zompige veenvlakte in. Bomen werden geroid, stronken verwijderd en verbrand en greppels gegraven. Aan het eind van de eerste slag kwam een reewal of kade met aan weerszijden vaak een watergang.

Een volgende generatie ontginners gebruikte deze kade om opnieuw een slag in de veenvlakte te maken. Er ontstond een bijna meetkundig landschap dat kenmerkend werd voor veengebieden – het zogenaamde slagenlandschap. Het strakke patroon van greppels en sloten bepaalt nu nog steeds het beeld van een veenweidelandschap. De Grote Ontginning vond plaats in de 12^e en 13^e eeuw en was rond 1300 in het Reeuwijkse gebied voltooid. De commerciële verveening vond plaats tussen 1530 en 1950. Het hoogtepunt van de verveening in Reeuwijk lag in de 18^e eeuw.

Figuur 55: Verkavelingspatroon ontstaan door de Grote Ontginning

6.3 Waterbeheer

Na 1300, werd er door ontginners hard gewerkt om het land droog te leggen en te ploegen. Juist hierdoor ontstond een probleem, waar de 21ste eeuwse bewoners van het Reeuwijkse Land nog steeds mee worden geconfronteerd. Veen bestaat voor 80 % uit water. Wanneer dat water wegloopt door de gegraven sloten, zakt het veen in elkaar. Het klinkt in. Na verloop van een aantal eeuwen was het veen zover ingeklonken dat de natuurlijke afwatering niet meer werkte. De veenvlakte die rond het jaar 1000 ver boven de rivieren uitstak, lag aan het eind van de Middeleeuwen lager dan de rivieren. De niet meer weg te denken strijd tegen het water was begonnen. Om instromend rivierwater bij vloed tegen te houden, moesten er kades en dijkes worden aangelegd. De polder was geboren! Al snel bleek dit niet afdoende. Spuisluizen en door paardenkracht aangedreven schepraders moesten zorgen voor droge voeten. Om een en ander bestuurlijk goed te kunnen regelen, ontstonden polderbesturen en waterschappen. Omdat Reeuwijk precies op het grensgebied lag van het Bisdom van Utrecht en het Graafschap Holland hebben we in dit gebied te maken met twee waterbeherende organisaties: Het Hoogheemraadschap Rijnland en het Hoogheemraadschap Stichtse Rijnlanden. In 1255 werd het Hoogheemraadschap Rijnland gesticht.

Met de vorming van waterschappen en hoogheemraden werd de basis gelegd voor de eerste democratische bestuursvormen en het zo oer-Hollandse poldermodel. Rond 1450 deden de eerste windmolens hun intrede in het veengebied. De wipwatermolen is één van de oudste typen molens. De Oukoopse molen aan de Prinsendijk is van dit type. In de wintermaanden werd er niet of nauwelijks gemalen. Pas vanaf 1 maart of 1 april hervatten de molenaars het werk en werden polders weer drooggemalen. Dit betekent dat grote delen van de landerijen in de winter plas-dras of onder water stonden. Dit trok grote aantallen eenden aan, die in boerenkooien direct achter de boerderij gevangen werden. De droogvallende graslanden in

Figuur 56: Middeleeuws afwateringssysteem, Westkade met Alpher en Boskoperwetering

het voorjaar vormden pleister- en broedplaatsen voor grote groepen steltlopers. De wei- en hooilanden vertoonden een kleurige vegetatie. Zo zag het er in april geel van de dotterbloemen, in mei roze van de pinksterbloemen en in juni lila van de koekoeksbloemen. Sloten en petgaten waren begroeid met tientallen soorten waterplanten, waartussen salamanders, kikkers en padden zich voortplantten. Er werd op uitgebreide schaal gevist op snoek, zeelt, ruisvoorn en paling. Pas in juli - de oude benaming hooimaand herinnert hier nog aan - werden op deze langzaam drogende hooilanden de eerste sneden gras geoogst. De natte graslanden waren slecht berijdbaar en werden spaarzaam bemest vanuit de schouw met behulp van de boezemschop. De landerijen die het verst van de boerderij af lagen, ontvingen soms in het geheel geen mest en ontwikkelden zich tot orchideeënrijke schraallanden. De ecologische rijkdom van dit half-natuurlijke veenweidelandschap was groot. Door de gradiënten, geleidelijke overgangen in het landschap van intensief naar extensief gebruik, kon zich een hoge biodiversiteit ontwikkelen. De belangrijkste oorzaken voor de soortenrijkdom waren: a) de hoge waterstand in de winter en het vroege voorjaar b) de overheersende invloed van het regenwater en c) de beperkte, continue invloed van de mens.

Aan het eind van de negentiende eeuw gingen technische ontwikkelingen toenemende invloed uitoefenen op het ecosysteem van de veenweidepolders. Na 1880 maakten windmolens op grote schaal plaats voor stoombemaling. Aan het begin van de twintigste eeuw werd het stoomgemaal opgevolgd door het diesel- en uiteindelijk het elektrische gemaal. Nu men niet meer afhankelijk was van de wind, werd het mogelijk de polder jaarrond te bemalen en de veenweiden bijna permanent droog te houden. De natuurlijke peilfluctuatie in sloten en plassen verdween en het peil verstarde steeds meer. De grondwaterstand daalde sterk. Aanvankelijk werd nog een hoger winterpeil en een lager zomerpeil gehanteerd. In de loop van de twintigste eeuw werden peilen gelijkgeschakeld of zelfs omgedraaid tot een tegennatuurlijk laag winterpeil en hoger zomerpeil.

Figuur 57: Waterstand en peilbeheer

In sloten en oevers kwamen onder invloed van het gebiedsvreemde inlaatwater diverse nadelige processen op gang. De waterkwaliteit verslechterde sterk. Het kalk- en sulfatrijke inlaatwater en het uittredende bemeste veenwater zorgde voor het verdwijnen van watervegetaties en het afbreken van venige slootbodems en oevers tot fijn baggerslib. Verbaggerde sloten en kantrot in zwarte oevers waren het gevolg. Het veen kwam in een toenemende staat van ontbinding te verkeren. De toegenomen cultuurdruk resulteerde in het verdwijnen van de hoge biodiversiteit.

Figuur 58: Ontwatering langs het Oosteinde

6.4 Landbouw

Het tijdens de Grote Ontginning in cultuur gebrachte veenland leverde voor de boeren genoeg op. De boerderijen kregen een vaste plaats op de kop van de percelen. De boeren hadden gemengde bedrijven. Zij verbouwden granen - de poldernaam Roggebroek wijst hierop - en op de weidegrond graasden koeien en schapen. Deze dieren leverden de mest, die noodzakelijk was om de schrale veengrond vruchtbaarder te maken. De schapen waren belangrijk voor de opkomende textielnijverheid, die aanvankelijk uitsluitend wol van de inlandse schapen verwerkte.

In de veertiende eeuw begon het karakter van het boerenbedrijf drastisch te veranderen. Door de voortdurende inklinking van het veen werden de boeren gedwongen over te schakelen op veeteelt. De grond werd te nat. Ondanks alle ingenieuze bedijking- en ontwateringmaatregelen, was het in de loop van de 14de eeuw moeilijk geworden om broodgranen te verbouwen. Door de verbeterde ontwatering met behulp van windmolens was het in de loop van de 16de eeuw weer een korte periode mogelijk granen als gerst en haver te verbouwen. Ook hennep en hop konden lange tijd worden geteeld. Tot ver in de 18^e eeuw was op de hogere delen van de vroegere veenvlakte enige akkerbouw mogelijk. Dit was bijvoorbeeld het geval nabij De Wiltenburg. In perioden van weinig werk, legden de boeren zich toe op nevenactiviteiten. Te denken valt dan aan visserij, eendenvangst, turfsteken, riet- en griendcultuur, spinnen en weven en het voortdurende werk aan wegen, dijken en vaarten. Al deze menselijke activiteiten hebben hun sporen achtergelaten in het landschap. Tot aan de Tweede Wereldoorlog was de economie in Reeuwijk nog overwegend agrarisch gericht. Het boerenbedrijf was voor een groot deel zelfvoorzienend. Materialen en producten kwamen grotendeels van het eigen bedrijf. Hout voor allerlei doeleinden kwamen bijvoorbeeld van de knotbomen en uit de geriefhoutbosjes. Daarmee hielden de boeren deze landschapelementen in stand. Na de Tweede Wereldoorlog is veel veranderd.

Figuur 59: Oorspronkelijke akkerbouwboerderij "Dool ik wacht u", Oukoopsedijk 10

Door polderpeilverlaging is de drooglegging van de agrarische percelen verbeterd. Daardoor is het mogelijk het land te bewerken met zwaardere tractoren en machines. De grasgroei is verbeterd en er kan meer vee worden gehouden. Dit alles leidde er uiteindelijk toe dat aan het begin van de 21^e eeuw de eerste snede gras in plaats van in juli al half april kon worden geoogst. De bedrijfsvoering is gemoderniseerd. Dat is te zien aan ligboxenstallen en de rollen ingekuuld gras.

6.4.1 Landbouw nu en in de toekomst

De landbouwsector in de gemeente Reeuwijk is een belangrijke drager van dit internationaal gezien unieke cultuurlandschap. Er zijn overheersend melkveehouders in de gemeente Reeuwijk. Economisch wordt het steeds meer aantrekkelijk koeien op de stal te houden. De sterke bodemdaling blijft een probleem in de veenweidepolders.

Veel boeren zijn betrokken bij agrarisch natuurbeheer. Dat betekent dat zij nesten van weidevogels beschermen en slootkanten zo min mogelijk bemesten. Ook landschapselementen zoals geriefhoutbosjes worden door de agrarische natuurverenigingen grotendeels onderhouden.

Neventakken bij agrarische bedrijven zijn kaasmakerijen en agorecreatie. De agorecreatieve activiteiten zijn veelal gericht op het beleven van het agrarische bedrijf en de polders.

Nederland heeft nog veel relatief kleine bedrijven en bijna een derde van de bedrijven heeft een bedrijfshoofd van 55 jaar of ouder die geen opvolger heeft. De vrijkomende woningen en bedrijfsgebouwen zijn aantrekkelijk voor mensen die graag landelijk willen wonen. De vraag naar boerderijwoningen is het grootst in West Nederland. In de gemeente zijn her en der boerderijen door niet agrarische particulieren aangekocht die delen van het weiland gebruiken als tuin.

Figuur 60: Intensieve melkveehouderij

Figuur 61: Modern melkveehouderijbedrijf aan Oosteinde

Figuur 62: Productie van mais op veengrond

6.5 Recreatie

Na de Tweede Wereldoorlog is er een grote groei van vrije tijd. Voornamelijk in en om steden is het beleid gericht op het creëren van groene plaatsen waar mensen kunnen recreëren. In de jaren '70 werden grote recreatiegebieden aangelegd om plaats te geven aan recreatieve activiteiten. Ook het Reeuwijkse Hout werd in deze periode aangelegd. In de jaren '80 groeit het aantal mensen dat fietst en wandelt. Wandelen en fietsen zijn nu de populairste activiteiten tijdens een sportieve dagtocht. In de gemeente Reeuwijk zijn veel routestructuren aangelegd voor deze activiteiten. Het huidige aanbod in Reeuwijk van recreatie is verdeeld in extensieve en intensieve recreatie.

6.5.1 Extensieve recreatie

Het recreatieve gebruik van het landelijk gebied is extensief. Het recreatieve gebruik is op basis van medegebruik. Nadruk ligt op waterrecreatie, cultuurhistorische recreatie en beleving van natuur en landschap. In Reeuwijk komt dit vooral terug in agrotecreatie (Struinen en Vorssen) en routegebonden recreatie (wandelen, fietsen en kanovaren). Het landschap is voor extensieve recreatie van belang als aantrekkelijke basis.

6.5.2 Intensieve recreatie

Intensieve recreatieve voorzieningen zijn in Reeuwijk gecentreerd in de Reeuwijkse Hout. Daar zijn voorzieningen voor het ontvangen van grotere groepen bezoekers, zoals parkeergelegenheid, sanitaire voorzieningen en horeca.

Figuur 63: Waterrecreatie op Dubbele Wiericke

7. Beleidskader

7.1 Inleiding

Bij het opstellen van het toetsingskader rapport *Landschapskwaliteiten Veenweiden Reeuwijk* is met name gebruik gemaakt van het *Landschapsplan Veenweidegebied, deelgebied Gouwe-Meije-IJssel*, *beleidsplan* en de *Structuurvisie gemeente Reeuwijk*. In beide rapporten wordt verwezen naar onderliggend landelijk, provinciaal en gemeentelijk beleid met betrekking tot de onderwerpen landschap, natuur, water, milieu, landbouw en recreatie. Dit onderliggend beleid bestrijkt een groter plangebied. De onderdelen die van toepassing zijn op het plangebied van het rapport *Landschapskwaliteiten Veenweiden Reeuwijk* worden eruit gelicht. Ten behoeve van de inventarisatie is gebruik gemaakt van de *Cultuurhistorische Hoofd Structuur Zuid-Holland*. Binnen de gemeente zijn verder aan de orde de diverse bestemmingsplannen, de Welstandcommissie, de Commissie Openbare Ruimte en divers aanvullend beleid.

7.2 Landschapsplan Veenweidegebied, deelgebied Gouwe-Meije-IJssel

Het landschapsplan⁽¹¹⁾ geeft een visie op hoofdlijnen op de ontwikkeling van natuur en landschap binnen het plangebied Gouwe-Meije-IJssel. De visie gaat uit van de kwaliteiten van natuur en landschap en bepaalt het beleid voor behoud, versterking en ontwikkeling van natuur en landschap en extensief recreatief medegebruik. Het landschapsplan geeft tevens richtlijnen voor inpassing van ontwikkelingen als gevolg van ander ruimte-gebruik, zoals uitbreiding voor wonen en werken, infrastructuur, landbouw en water.

Figuur 64: Veenput langs Wierickepad

Het landschapsplan is geen op zichzelf staande planvorm. Daarom is uitgegaan van het beleidskader, zowel op rijks, provinciaal als op gemeentelijk niveau. De *Integrale regiovisie Midden Holland; "Van gelaagde naar geslaagde kwaliteit"* vormt het belangrijkste kader: het Landschapsplan kan hieronder worden gelegd als een meer sectorale planvorm te behoeve van nadere uitwerking van de landschappelijke kwaliteiten. Dit resulteert in een beleidskader voor landschap en natuur wat vervolgens weer verder is uitgewerkt in de bij het Landschapsplan behorende *Uitvoeringsplan*⁽¹²⁾. Het *Uitvoeringsplan* bestaat uit concrete projecten die een uitvoering geven aan het beleid voor natuur en landschap. De projecten zijn mede gebaseerd op wensen en bestaande initiatieven uit de streek.

In de bijlagen 19 t/m 21 zijn de beleidskaarten 'Waarden van natuur en water', 'Landschapswaarden en karakteristieken' en de 'Beleidskaart' overgenomen.

7.3 Structuurvisie gemeente Reeuwijk

De Structuurvisie⁽⁶⁾ van gemeente Reeuwijk doet in hoofdlijnen algemene uitspraken over gewenste toekomstige ontwikkelingen en veranderingen van de gemeente, zonder concrete bestemmingen of voorschriften. De toekomst van Het Groene Hart, het landschappelijk-, ecologisch-, en waterbeleid, te voeren beleid voor verkeer, landbouw, recreatie en toerisme, alsmede woonkwaliteit in Reeuwijk staan daarbij centraal. Diverse organisaties hebben hun inzichten geleverd als ontwerpbasis.

Reeuwijk zal zich inzetten voor kwaliteit van het landschap, water- en bodemkwaliteit, duurzame landbouw en behoud van cultuurhistorische elementen. Waterkwaliteit en beheer van plassen zullen verbeterd en aangepast dienen te worden door maatregelen die ecologische potenties verhogen. Het landschapsbeeld en de cultuurhistorische waarden moeten worden behouden door handhaving van melkveebedrijven. Er zal een archeologienota worden opgesteld. Kortom: landschappelijke, historische en natuurlijke waarden moeten behouden worden en versterkend en leidend zijn in ruimtelijke ontwikkelingen.

De beleidskaart *Ontwerp Structuurvisie* is als bijlage 22 aan dit rapport toegevoegd. Hierop staan onder andere aangegeven: Vogelrichtlijngebied, Habitatrichtlijngebied, nieuwe natuur, verbrede landbouw, extensivering veeteelt, ecologische verbindingszone, stilte gebied, waterstructuur en cultuurhistorisch waardevol lint.

7.4 Bestemmingsplannen

Uit de bestemmingsplannen zijn enkele passages overgenomen die algemeen van toepassing zijn op landschapskwaliteit. Alle aanlegvergunningplichtige werkzaamheden en activiteiten zijn beschreven in hoofdstuk 3.

7.4.1 Reeuwijk Bestemmingsplan landelijk gebied west

Deelgebieden Reeuwijk blok 1, 2 (ex droogmakerij), 3 en 4

Uit: Beschrijving in hoofdlijnen, algemeen

Behalve als agrarisch productiegebied is geheel Reeuwijk-West van belang vanwege zijn ecologische waarde: grootschalige open graslanden met verspreid gelegen opgaande beplantingselementen doorsneden door een fijnmazig netwerk van sloten leveren goede condities voor de aanwezigheid van weidevogels en waardevolle water- en oevervegetaties. Het is gewenst deze waarden te beschermen en verder te ontwikkelen. Op regionaal niveau vervult het plangebied een brugfunctie tussen de ecologische kerngebieden ten zuiden van het plangebied (Reeuwijkse Plassen, Polder Bloemendaal) en ten noorden van het plangebied (Nieuwkoopse Plassen). De openheid van het plangebied, de afwisseling van veenpolders en droogmakerijen en het karakteristieke verkavelingspatroon vormen grote landschappelijke waarden die behouden dienen te blijven, in samenhang met de ruimtelijke identiteit van de aanwezige bebouwingslinten (langgerekte, smalle silhouetten in een open weidegebied) die op veel plaatsen ook cultuurhistorische betekenis hebben.(....) Kenmerkend voor de bebouwingslinten zijn voorts de aanwezige doorzichten met het daarachter gelegen open weidegebied.

Figuur 65: Polder Reeuwijk blok 2 vanaf de Oud Reeuwijkseweg

Wijze waarop de doelstellingen buiten het bestemmingsplan om worden nagestreefd. Ten aanzien van het landschapsbeleidsplan beoogt het gemeentebestuur het volgende:

Landschap

- behoud van de contrasten tussen de open polders en de besloten bebouwingslinten;
- behoud van de doorzichten van de bebouwingslinten naar de open polders;
- behoud van de patronen in het landschap: wegen, bebouwing, verkaveling kades, watergangen;
- bevorderen van aanleg en beheer van landschapselementen: kleine landschapselementen, weg- en erfbeplantingen, hoogstamboomgaarden, waterelementen, voorzover geen afbreuk wordt gedaan aan de vorige uitgangspunten.

Ecologie

- behoud en ontwikkeling van leefgebieden voor de kenmerkende flora en fauna;
- versterken van de samenhang tussen leefgebieden op lokaal en regionaal niveau door middel van het stimuleren van natuurvriendelijk slootkantbeheer, verschrallingsbeheer van oevers, wegbermen en kaden, alsmede opheffing van barrières bij wegen;
- stimuleren van agrarisch natuurbeheer;
- stimuleren van kleinschalige natuurontwikkeling door particulieren;
- verbetering van de waterkwaliteit.

7.4.2 Reeuwijk Bestemmingsplan plassen, natuur- en weidegebieden

De deelgebieden Parallelweg, Oukoop en Twaalfmorgen vallen binnen dit bestemmingsplan

Benoemde landschappelijke waarden van de landschapstypen 'veenplassen- en petgatenlandschap' en 'slagenlandschap'.

Karakteristieken Veenplassen- en petgatenlandschap

- plassengebied met grote afwisseling in ruimtematen;
- groen karakter als gevolg van ruimtebegrenzende, dicht begroeide lintbebouwing, zetwallen en oevers;
- alleen in het noordelijk deel visueel ruimtelijke relaties met open weidegebied;
- gebruik vooral recreatief

Beleidslijnen

- behoud afwisseling in ruimtematen;
- behoud dichte beplanting in lintbebouwing en op zetwallen;
- behoud rietoevers;
- behoud openheid.

Karakteristieken slagenlandschap

- open graslandgebied, hoofdzakelijk ruimtelijk begrensd door lijnvormige elementen (Enkele Wiericke, bebouwingslint Lange Weide en Hollandsche Ijssel);
- slagenverkaveling met wisselende slootbreedtes;
- beplanting geconcentreerd langs randen plassengebied en rond boerderijen;
- gebruik grotendeels agrarisch.

Beleidslijnen

- behoud openheid, richting kavelpatroon, kaden en beplantingselementen;
- behoud herkenbaarheid bebouwingslinten.

De geformuleerde beleidsuitgangspunten ten aanzien van landschap en cultuurhistorie zijn als volgt:

- het beleid dient gericht te zijn op het beschermen van het kenmerkende karakter van het veenweidegebied. Met name dient aandacht te worden besteed aan het behoud van de openheid, het bebouwingspatroon en de overgangen land-water;
- het karakter van het veenplassen- en petgatenlandschap dient behouden te worden. Een verdere uitbreiding en verdichting van de bebouwing is ongewenst;
- waar mogelijk dient het contrast tussen open slagenlandschap en de besloten (groene) linten in het veenplassenlandschap te worden versterkt. De beplanting langs de wegen en op erven speelt hierbij een grote rol;
- verruiging en versnippering van het landelijke gebied dient te worden tegengegaan (...);
- een landschapsbeleidsplan als hulpmiddel kan worden opgesteld teneinde vanuit landschappelijk oogpunt waardevolle elementen en maatregelen c.q. instrumenten voor beheer en onderhoud aan te geven.

Figuur 66: Reeuwijkse plassen

7.5 Cultuurhistorische Hoofdstructuur provincie Zuid-Holland (CHS-ZH)

De Cultuurhistorische Hoofdstructuur is allereerst gemaakt als kennisbron voor cultureel erfgoed bij ruimtelijke planvorming en ontwerp. Daarnaast heeft de provincie Zuid-Holland de toepassing van deze kaart ook vastgelegd in formeel beleid. De uitgangspunten daarvan zijn te vinden in het Beleidskader Cultuurhistorische Hoofd Structuur Zuid-Holland. De CHS-kartering geeft een overzicht van cultuurhistorische kenmerken en waarden in Zuid-Holland. Verantwoord beheer van cultureel erfgoed vergt echter meer dan inventarisatie en waardering. Daarom worden in het Beleidskader Cultuurhistorische Hoofdstructuur Zuid-Holland per waarderingscategorie algemene beleidsuitgangspunten geformuleerd.

Deze betreffen:

- instandhouding en behoud;
- inpassing en hergebruik;
- voorlichting en educatie.

De CHS-kaartrapportage bevat kaarten voor de drie deeldisciplines in de cultuurhistorie: archeologie, historische stedenbouw en historisch landschap. Aan elk van de drie disciplines zijn twee kaarten gewijd, die tezamen inzichtelijk maken wat in Zuid-Holland cultuurhistorisch van belang is en waarom:

- de kenmerkenkaart, waarop de kenmerkende nederzettingpatronen, landschapspatronen en gebieden met archeologische waarden en verwachtingen worden weergegeven;
- de waardenkaart, waarop de waardevolle structuren van de kenmerkenkaart zijn gewaardeerd op drie niveau's:
  1. zeer hoge waarde;
  2. hoge waarde;
  3. redelijk hoge waarde.

De waardering is tot stand gekomen door de structuren te beoordelen op gaafheid, samenhang en/of context en zeldzaamheid. Voor archeologie is in aanvulling op de waardering ook aangegeven wat de kans is dat er archeologische sporen zullen worden aangetroffen.

In dit rapport zijn een aantal kenmerken en waarderings overgenomen. De gegevens in de inventarisatie die uit de Cultuurhistorische Hoofd Structuur afkomstig zijn *schuin* geschreven.

7.6 Ecologische Hoofdstructuur provincie Zuid-Holland (EHS-ZH)

De Ecologische Hoofdstructuur is een netwerk van gebieden door heel Nederland waar de natuur voorrang heeft. Het netwerk helpt te voorkomen dat planten en dieren in geïsoleerde gebieden uitsterven en dat de natuurgebieden hun waarde verliezen. De EHS is de ruggengraat van de Nederlandse natuur.

Voor ruimtelijke plannen in de EHS geldt een 'nee, tenzij-regime'. Alleen als voor het plan geen alternatieven zijn en als sprake is van een groot openbaar belang mag het plan doorgang vinden. De ingreep in de natuur moet dan elders worden gecompenseerd door aanleg van nieuw groen. De huidige begrenzing en zoekgebieden staan in bijlage 21, de beleidsbijlage van het Landschapsplan.

7.7 Aanvullend beleid

Onderwerpen als stilte (of geluidhinder), duisternis, archeologie, cultuurhistorie en monumenten worden niet uitputtend in het rapport *Landschapskwaliteiten Veenweiden Reeuwijk* behandeld. Ze zijn medebepalend voor de kwaliteit van het landschap en mogen daarom niet vergeten worden:

- stilte en duisternis: toetsingsmogelijkheden via de milieuwetgeving;
- flora- en fauna: toetsingsmogelijkheden via de Flora- en faunawet;
- waterkwaliteit: toetsingsmogelijkheden via het Hoogheemraadschap van Rijnland;
- cultuurhistorie: nota gemeente Reeuwijk op basis van doctoraalscriptie van Sophie Visser;
- archeologie: nota is in ontwikkeling;
- monumenten: gemeentelijke monumentenlijst en rijksmonumentenlijst.

Figuur 66: Monument Hervormde kerk in Waarder

8. Bronnen

1. Doorman, M., **Landschap als geschiedenis**, 1999
2. Feis, B.R., **Holland in touw, hennepsteelt en touwfabricage in het Groene Hart**, april 2002
3. Gemeente Reeuwijk, **Bestemmingsplan Lange Ruige Weide, Bestemmingsplan Reeuwijk, landelijkgebied west**, 1999
4. Gemeente Reeuwijk, **Welstandsnota**, januari 2005
5. Gemeente Reeuwijk, **Landschapsbeleidsplan Reeuwijk West**, april 1996
6. Gemeente Reeuwijk, **Ontwerp Structuurvisie**, oktober 2005
7. Gemeente Reeuwijk, **Brochure Open Monumentendag**, 2003
8. Gemeren, J. van, **Mens en Natuur in het Reeuwijkse Plassengebied**, 1987
9. Hoogheemraadschap van Rijnland, **Waterbeweging rond Gouda van 1100 tot heden, Geschiedenis van Rijnlands waterstaat tussen IJssel en Gouwe**, Leiden, 1988
10. Hoogheemraadschap van Rijnland, Waterschap Wilck en Wiericke, **Waterbeheersplan 2, (2000-2004)**
11. Intergemeentelijk samenwerkingsorgaan Midden-Holland, **Landschapsplan Veenweidegebied deelgebied Gouwe-Meije-IJssel, beleidsplan**, nov 2003
12. Intergemeentelijk samenwerkingsorgaan Midden-Holland, **Landschapsplan Veenweidegebied deelgebied Gouwe-Meije-IJssel uitvoeringsplan**, november 2003
13. Intergemeentelijk samenwerkingsorgaan Midden-Holland, Rijen, L. van, **Methodiek openheid**, 2006
14. Linden, van der, **De ontginning en de verhoudingen in de Middeleeuwse maatschappij**
15. Ministerie van VROM, LNV, V&W en OCW, **Landschappen met toekomstwaarde**, februari 2005
16. Ministerie van LNV, **Nationaal Milieubeleidsplan 4**, 2001
17. Ministerie van LNV, **Nota 'Natuur voor mensen, mensen voor natuur'**, 2000 (Natte As)
18. Ministerie van LNV, **Nota Belvedere**
19. Ministerie van LNV, **Samenvatting Structuurschema Groene Ruimte 2**, 2002
20. Ministerie van LNV, **Structuurschema Groene Ruimte 2**, 2002
21. Ministerie van LNV, **Vierde Nota Waterhuishouding**
22. Ministerie van LNV, **Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening**, 2000
23. Natuur Wetenschappelijke Commissie landinrichting, ruilverkaveling Driebruggen, **Topografische kaart 31 C,D,G: 38A,B,E behorend bij NWC-advies nr. 77086**, januari 1977
24. Ouden, J. den, **diverse artikelen Goudse Post**, 1990-1993
25. Provinciaal Bestuur van Zuid-Holland, **Jongere bouwkunst en stedenbouw 1800-1945 Reeuwijk**, november 1991
26. Provincie Zuid Holland, **Streekplan Zuid Holland Oost**, 1995
27. Provincie Zuid-Holland, **Cultuurhistorische Hoofdstructuur Zuid-Holland, Regio Krimpenerwaard en Gouwestreek**, januari 2003
28. Provincie Zuid-Holland, **Recreatie 2000 +**, 1998
29. Provincie Zuid-Holland, **Beleidsplan Natuur en Landschap**, 1991
30. Provincie Zuid-Holland, **Landschappen in Zuid-Holland**
31. Provincie Zuid-Holland, **Zuid-Holland ziet het licht**, juni 2006
32. Stichting Natuur- en Landschapsbeheer zuid-Holland, **Houtkaden in de regio het oostelijk veenweidegebied en hun beheer**, oktober 1982
33. Stuurgroep Groene Hart, **Balans van het Groene Hart**,
34. Stuurgroep Groene Hart, **Ontwikkelingsprogramma voor het Groene Hart**, november 2005

35. Stuurgroep Groene Hart, **Uitvoeringsplan voor het Groene Hart**, januari 2006
36. Teeuwisse, J.J.T., **Boerengeriefhoutbosjes**, 1979
37. Teeuwisse, J.J.T., **Geriefhoutbosjes**, Stichting Natuur en Milieu, 1984
38. Tielhof, M. van, P.J.E.M. van Dam, **Waterstaat in stedenland, *Het hoogheemraadschap van Rijnland voor 1857***, 2006
39. Visser, S. **Het Reeuwijkse land, *De landschapsgeschiedenis van een 'merkwaardig' gebied***, 2007
40. Voo, E.E. van der, **Landscheidingen, polder- of houtkaden in de Stichts-Hollandse waarden en polders**, De levende Natuur 71, 1968
41. Watersnip, **Het Reeuwijkse Land**, 2006
42. Watersnip, **Natuur en landschap van de Reeuwijkse Plassen in kaart**, 1997
43. www.watwaswaar.nl, **historische kaarten**
44. Gemeente Reeuwijk, **Notitie inzake toelaatbaarheid van paardenpensions en –stallingen en het behouden van paarden in het buitengebied**, april 2002
45. Watersnip, **Landschapskwaliteit Reeuwijk, *plangebied Oud-Reeuwijkseweg – Kerkweg – Nieuwdorperweg – A12***, september 2003

Bijlage 1: Matrix kwaliteiten en werkzaamheden

Bijlage 2: Overzicht gebieden

Bijlage 3: Polder Reeuwijk blok 1

Bijlage 4: Polder Reeuwijk blok 2

Bijlage 5: Polder Reeuwijk blok 3

Bijlage 6: Polder Reeuwijk blok 4

Bijlage 7: Parallelweg

Bijlage 8: Oude Hollandse Waterlinie Noord

Bijlage 9: Oude Hollandse Waterlinie Zuid

Bijlage 10: Oosteinde (Waarder)

Bijlage 11: Groendijck en Westeinde (Waarder)

Bijlage 12: Oukoop

Bijlage 13: Twaalfmorgen

Bijlage 14: Openheid Polder Reeuwijk blok 1, 2, 3, 4

Bijlage 15: Openheid Oude Hollandse Waterlinie en Waarder (1)

Bijlage 16: Openheid Oude Hollandse Waterlinie en Waarder (2)

Bijlage 17: Openheid Oukoop

Bijlage 18: Openheid Twaalfmorgen

Bijlage 19: Kaart Waarden natuur en waarden

Bijlage 20: Kaart Landschapswaarden en karakteristieken

Bijlage 21: Kaart Beleidskaart

Bijlage 22: Kaart Structuurvisie

KWALITEITEN	WERKZAAMHEDEN	§ 3.1	§ 3.2	§ 3.3	§ 3.4	§ 3.5	§ 3.6	§ 3.7	§ 3.8	§ 3.9	§ 3.10	§ 3.11	§ 3.12	§ 3.13	§ 3.14	§ 3.15	§ 3.16	§ 3.17	§ 3.18
		afgraven en bodemverlagen	egaliseren van de bodem	aanleg van dijken of taluds	vergraven of ontgraven van reeds bestaande dijken of taluds	beplanten van gronden met houtgewassen	aanleggen of verharde van paden	aanbrengen van oppervlakte verharding	aanleggen, vergraven of verruimen van waterlopen	dempen van waterlopen	het vellen of rooien van houtgewassen	aanleg damwand en aarden dam	aanleg harde oeverbescherming	aanleg paardenbakken	aanleg brug	verwijderen brug	aanplant erfbeplanting	uitbreiding en nieuwe bebouwing	begrazing
openheid	§ 4.2.2																		
zichtlijnen	§ 4.2.3																		
slotenpatroon *	§ 4.2.4																		
veenrivier	§ 4.2.6																		
ontginningsbasis *	§ 4.3.2																		
reeval en houtkade	§ 4.3.3																		
perceel met originele breedte	§ 4.3.4																		
verveningscomplex	§ 4.3.5																		
afwijkende percelen	§ 4.3.6																		
historische waterloop	§ 4.4.2																		
molen met biotoop *	§ 4.4.3																		
historische vaarsloten	§ 4.4.4																		
boerenvervening	§ 4.5.2																		
eendenkooirelict	§ 4.5.3																		
veenput en kleilast	§ 4.5.4																		
geriefhoutbos of relict	§ 4.5.5																		
overige opgaande beplanting *	§ 4.5.6																		
historische bebouwingsplaats	§ 4.6.2																		
bebouwingslint	§ 4.6.3																		
rijks- of gemeentemonument	§ 4.6.4																		
stilte *	§ 4.2.7																		
duisternis *	§ 4.2.8																		
flora en fauna *	§ 4.2.9																		
waterkwaliteit *	§ 4.2.10																		

* = deze kwaliteiten zijn niet ingetekend op kaarten

LEGENDA

- Toegestaan
- Toegestaan onder voorwaarden
- Niet toegestaan
- Niet van toepassing
- Overige kwaliteiten

BEHANDELING AANVRAAG

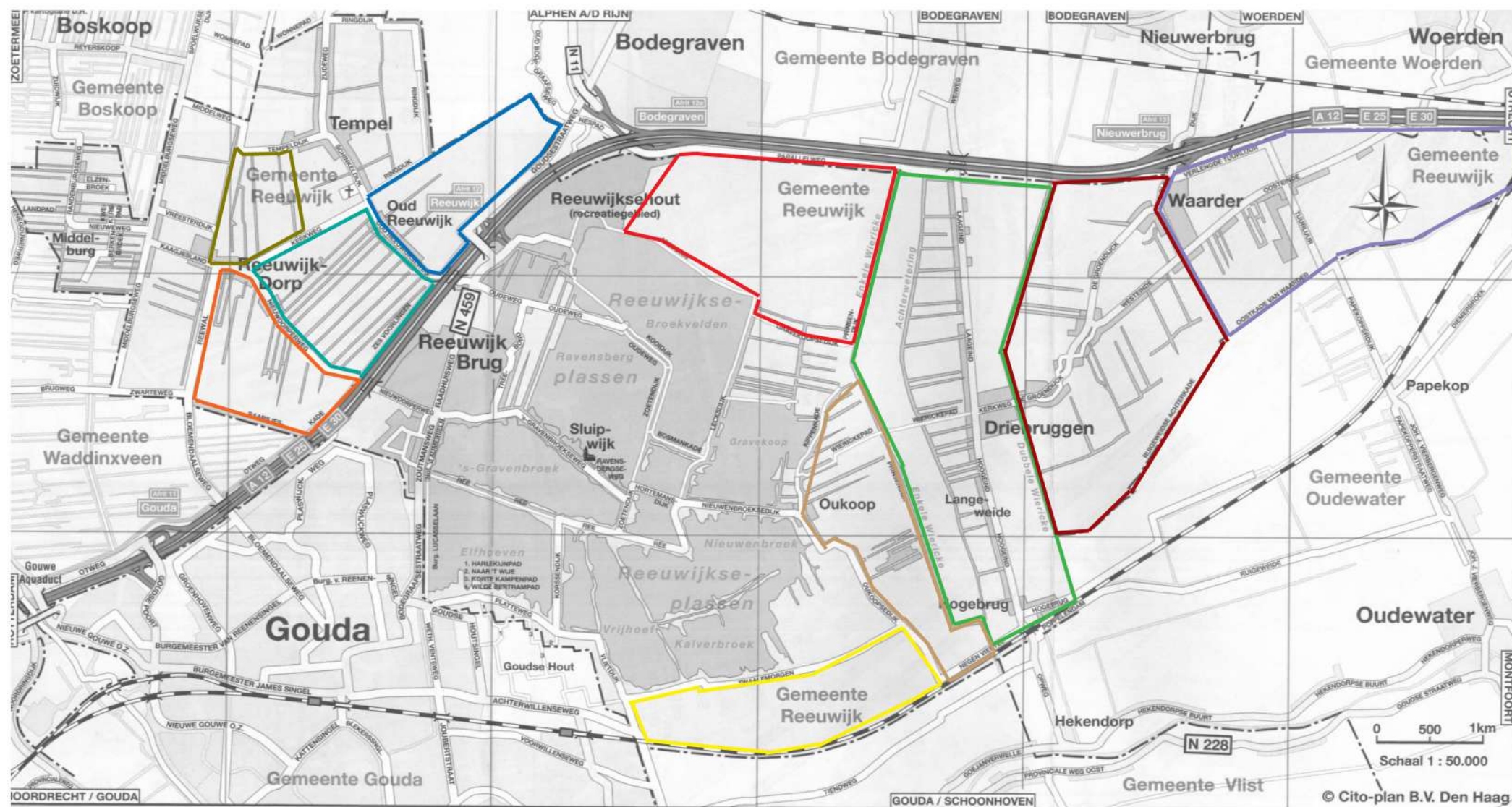
- stap 1 Vaststellen volledigheid aanvraag
- stap 2 Locatiebepaling: bijlage 3 t/m 13
- stap 3 Matrix
- stap 4 Verzamelen informatie
  - kwaliteiten en kenmerken
  - gebiedskwaliteiten
  - gebiedsinformatie
- stap 5 Resultaat beoordeling

Matrix kwaliteiten en werkzaamheden

Landschapskwaliteiten Veenweiden
November 2007

LEGENDA

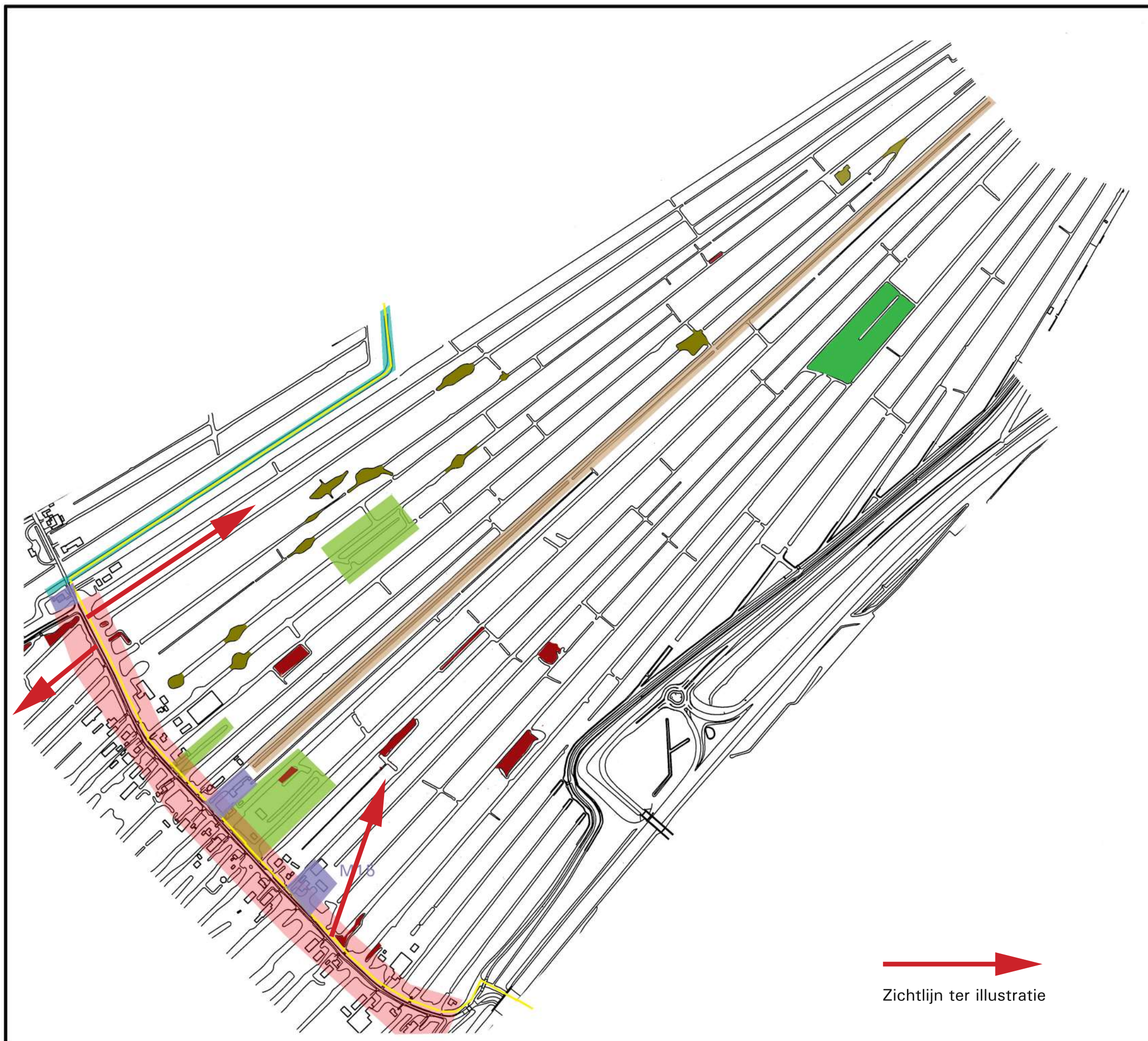
	Polder Reeuwijk Blok 1 - Bijlage 3		Oude Hollandse Waterlinie - Bijlage 8 en 9
	Polder Reeuwijk Blok 2 - Bijlage 4		Oosteinde - Bijlage 10
	Polder Reeuwijk Blok 3 - Bijlage 5		Westeinde en Groendijck - Bijlage 11
	Polder Reeuwijk Blok 4 - Bijlage 6		Oukoop - Bijlage 12
	Parallelweg - Bijlage 7		Twaalfmorgen - Bijlage 13

Overzicht gebieden

Landschapskwaliteiten Veenweiden
November 2007

→
Zichtlijn ter illustratie

LEGENDA

	Veenrivier
	Historische waterloop
	Verveningscomplex
	Veenput of kleiput
	Afwijkende percelen
	Percelen met originele breedte
	Boerenvervening
	Geriefhoutbos of relict
	Houtkade, reewal of historisch pad
	Bebouwingslint
	Eendenkooirelict
	Historische bebouwingsplaats
	Historische vaarsloot
	Rijks of gemeente monument

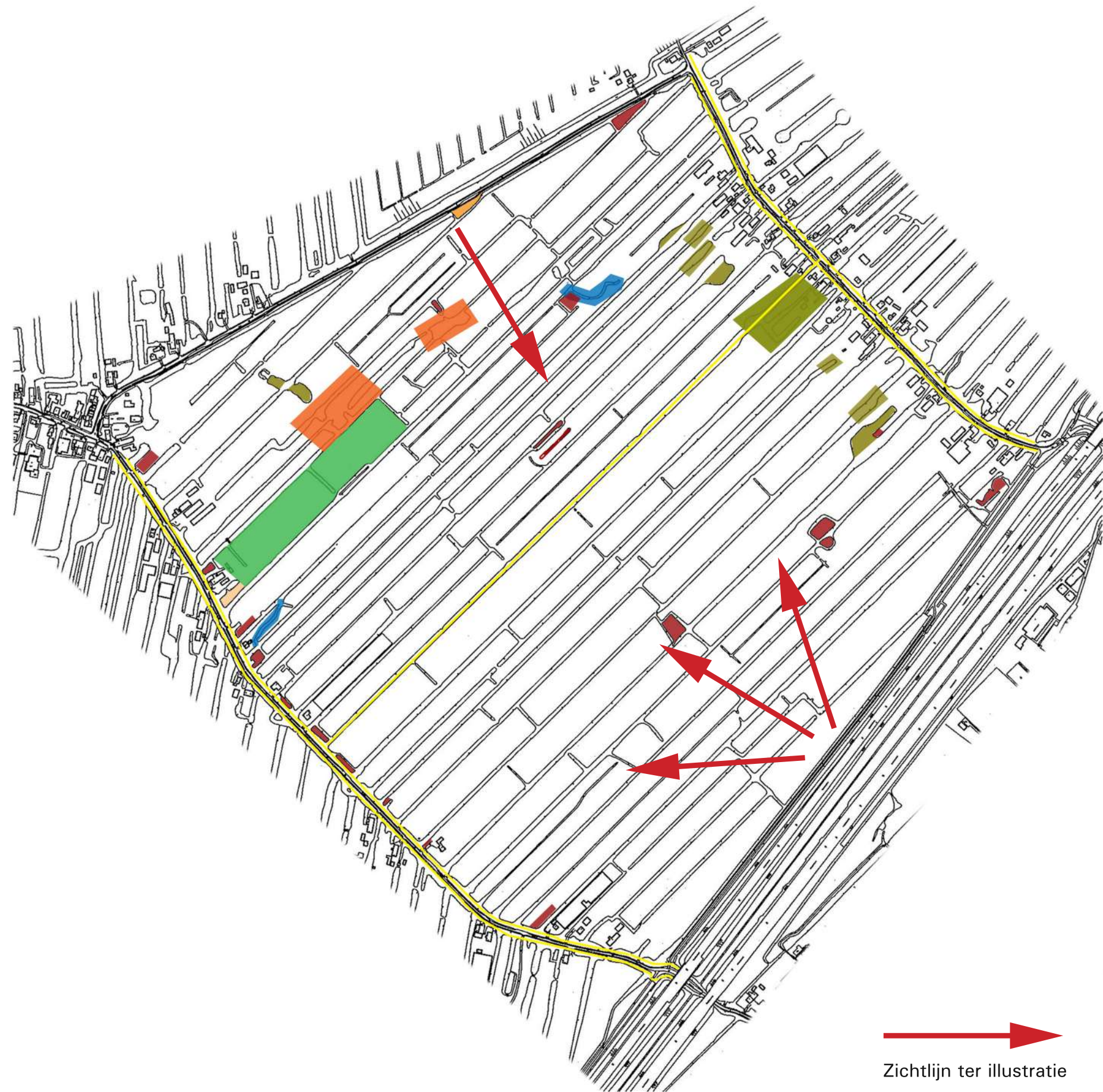
WATERSNIP
advies

Polder Reeuwijk blok 1

Landschapskwaliteiten Veenweiden
November 2007

Zichtlijn ter illustratie

LEGENDA

- Veenrivier
- Historische waterloop
- Verveningscomplex
- Veenput of kleiput
- Afwijkende percelen
- Percelen met originele breedte
- Boerenvervening
- Geriefhoutbos of relict
- Houtkade, reewal of historisch pad
- Bebouwingslint
- Eendenkooirelict
- Historische vaarsloot
- Rijks of gemeente monument

Polder Reeuwijk blok 2

Landschapskwaliteiten Veenweiden
November 2007

LEGENDA

	Veenrivier
	Historische waterloop
	Verveningscomplex
	Veenput of kleiput
	Afwijkende percelen
	Percelen met originele breedte
	Boerenvervening
	Geriefhoutbos of relict
	Houtkade, reewal of historisch pad
	Bebouwingslint
	Eendekooirelict
	Historische bebouwingsplaats
	Historische vaarsloot
	Rijks of gemeente monument

WATERSNIP
advies

Polder Reeuwijk blok 3

Landschapskwaliteiten Veenweiden
April 2008

LEGENDA

	Veenrivier
	Historische waterloop
	Verveningscomplex
	Veenput of kleiput
	Afwijkende percelen
	Percelen met originele breedte
	Boerenvervening
	Geriefhoutbos of relict
	Houtkade, reewal of historisch pad
	Bebouwingslint
	Eendenkooirelict
	Historische bebouwingsplaats
	Historische vaarsloot
	Rijks of gemeente monument

WATERSNIP
advies

Polder Reeuwijk blok 4

Landschapskwaliteiten Veenweiden
November 2007

LEGENDA

	Veenrivier
	Historische waterloop
	Verveningcomplex
	Veenput of kleiput
	Afwijkende percelen
	Percelen met originele breedte
	Boerenvervening
	Geriefhoutbos of relict
	Houtkade, reewal of historisch pad
	Bebouwingslint
	Eendenkooirelict
	Historische vaarsloot
	Rijks of gemeente monument

WATERSNIP
advies

Parallelweg

Landschapskwaliteiten Veenweiden
November 2007

LEGENDA

	Veenrivier
	Historische waterloop
	Verveningscomplex
	Veenput of kleiput
	Afwijkende percelen
	Percelen met originele breedte
	Boerenvervening
	Geriefhoutbos of relict
	Houtkade, reewal of historisch pad
	Bebouwingslint
	Eendenkooirelict
	Historische bebouwingsplaats
	Historische vaarsloot
	Rijks of gemeente monument

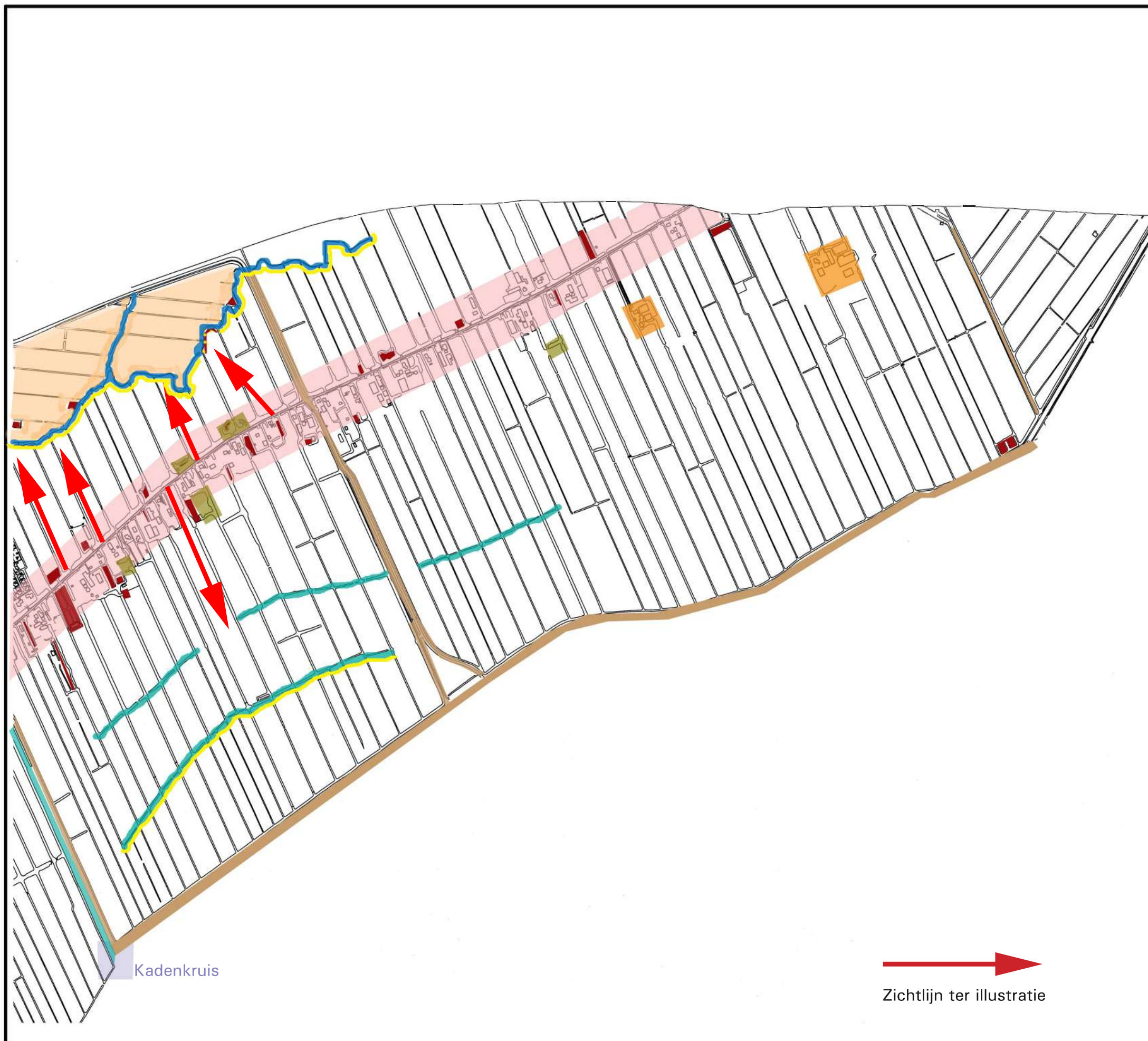
WATERSNIP
advies

Oude Hollandse Waterlinie
Zuid

Landschapskwaliteiten Veenweiden
November 2007

LEGENDA

	Veenrivier
	Historische waterloop
	Verveningscomplex
	Veenput of kleiput
	Afwijkende percelen
	Percelen met originele breedte
	Boerenvervening
	Geriefhoutbos of relict
	Houtkade, reewal of historisch pad
	Bebouwingslint
	Eendenkooirelict
	Historische bebouwingsplaats
	Historische vaarsloot
	Rijks of gemeente monument

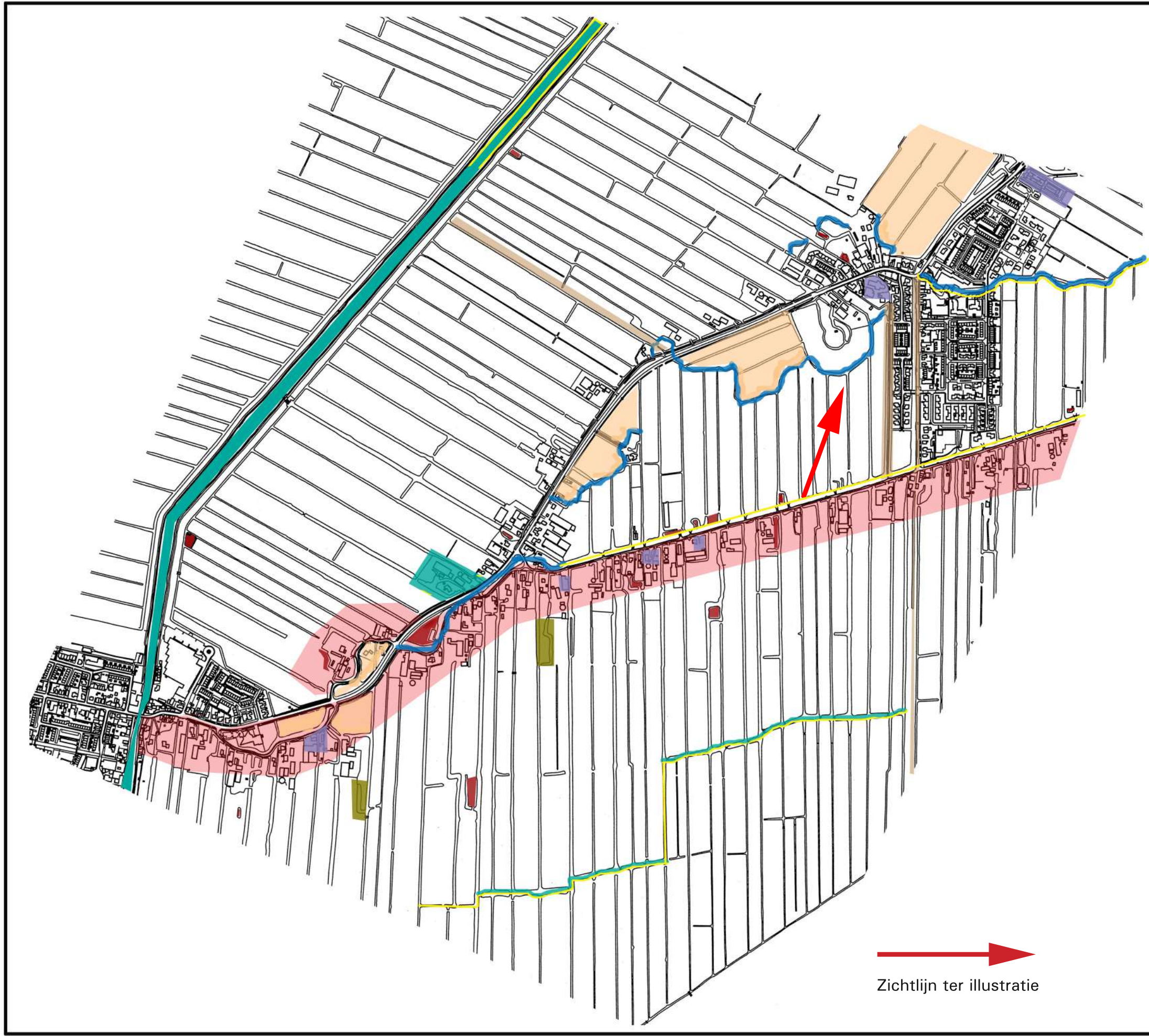
WATERSNIP
advies

Oosteinde

Landschapskwaliteiten Veenweiden
April 2008

→
Zichtlijn ter illustratie

LEGENDA

- Veenrivier
- Historische waterloop
- Vervening
- Veenput of kleiput
- Afwijkende percelen
- Percelen met originele breedte
- Boerenvervening
- Geriefhoutbos of relict
- Houtkade, reewal of historisch pad
- Bebouwingslint
- Eendenkooirelict
- Historische bebouwingsplaats
- Historische vaarsloot
- Rijks of gemeente monument

WATERSNIP
advies

Groendijk en Westeinde

Landschapskwaliteiten Veenweiden
November 2007

LEGENDA

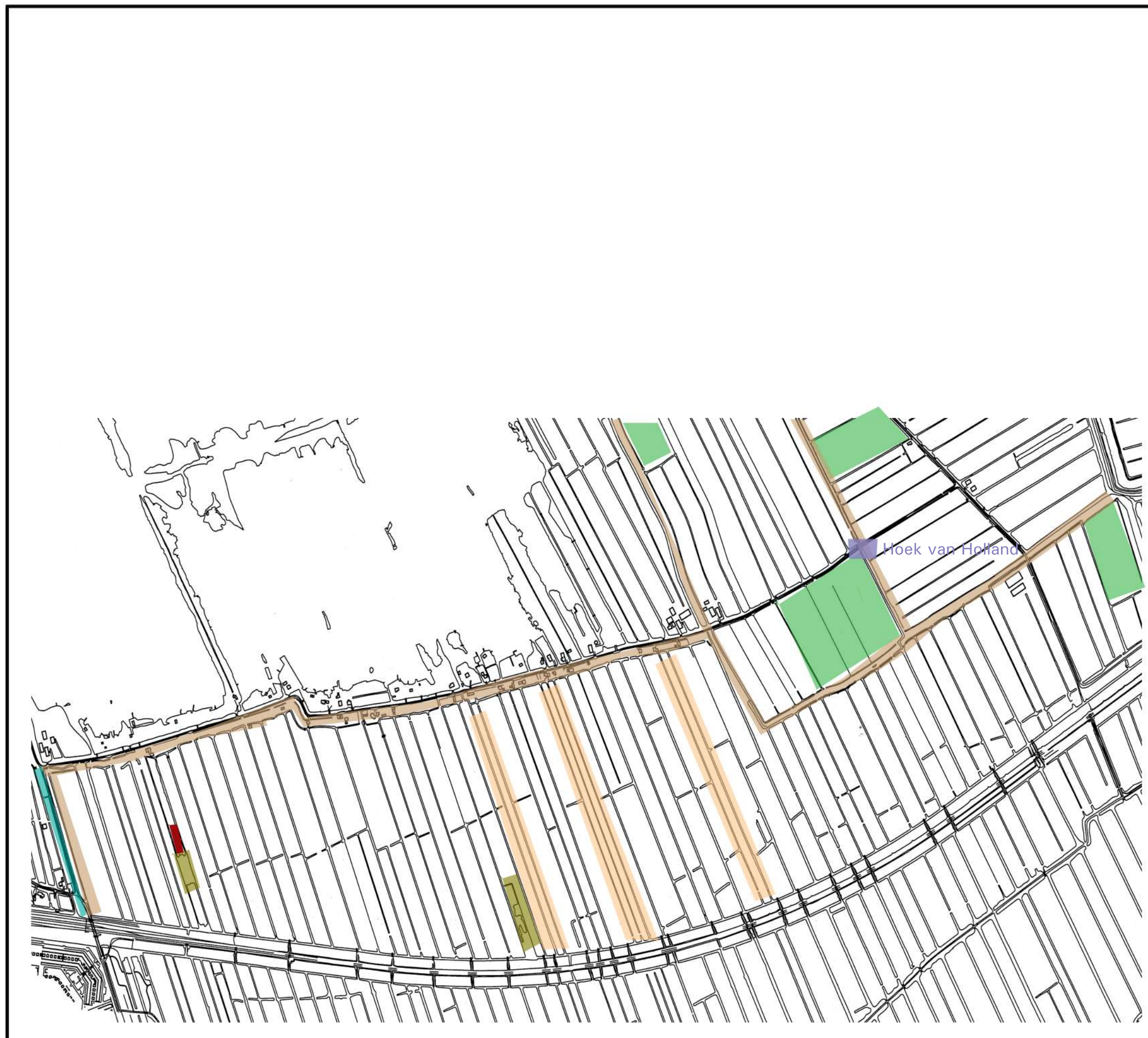
- Veenrivier
- Historische waterloop
- Verveningscomplex
- Veenput of kleiput
- Afwijkende percelen
- Percelen met originele breedte
- Boerenvervening
- Geriefhoutbos of relict
- Houtkade, reewal of historisch pad
- Bebouwingslint
- Eendenkooirelict
- Historische bebouwingsplaats
- Historische vaarsloot
- Rijks of gemeente monument

WATERSNIP
advies

Oukoop

Landschapskwaliteiten Veenweiden
April 2008

LEGENDA

	Veenrivier
	Historische waterloop
	Verveningscomplex
	Veenput of kleiput
	Afwijkende percelen
	Percelen met originele breedte
	Boerenvervening
	Geriefhoutbos of relict
	Houtkade, reewal of historisch pad
	Bebouwingslint
	Eendenkooirelict
	Historische vaarsloot
	Rijks of gemeente monument

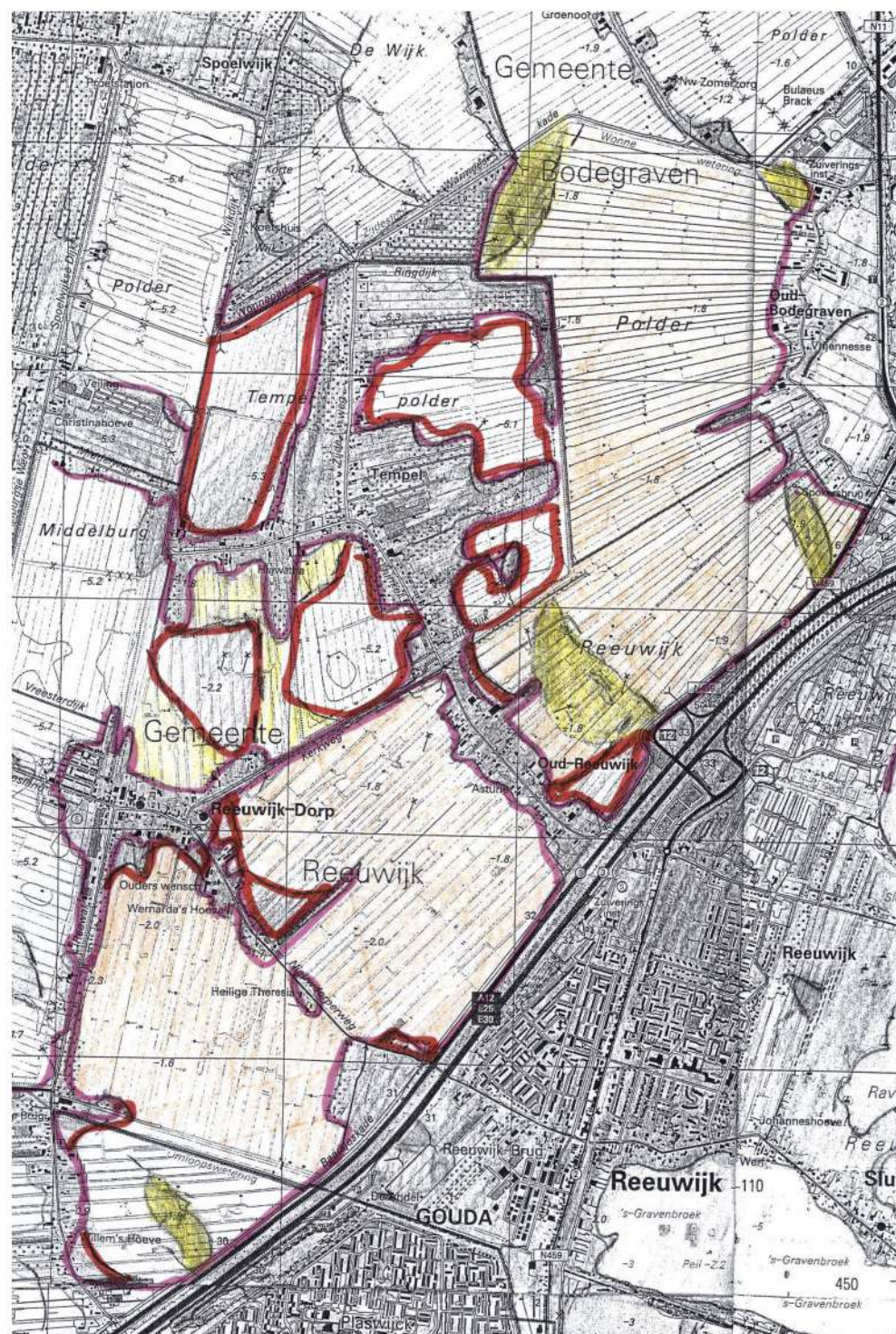
WATERSNIP
advies

Twaalfmorgen

Landschapskwaliteiten Veenweiden
November 2007

VISUEEL RUIMTELIJKE OPBOUW

vrij zicht, "doorkijkje", met een hoek van 15 graden over een afstand van

	tot 125 meter
	tot 250 meter
	tot 500 meter
	tot 1000 meter
	tot 2000 meter en verder

tt

VISUEEL RUIMTELIJKE OPBOUW

vrij zicht met een hoek van 60 graden over een afstand van

	tot 125 meter
	125 - 250 meter
	250 - 500 meter
	500 - 1000 meter
	1000 - 2000 meter

Openheid
Polder Reeuwijk blok 1, 2, 3 en 4

Landschapskwaliteiten Veenweiden
November 2007

VISUEEL RUIMTELIJKE OPBOUW

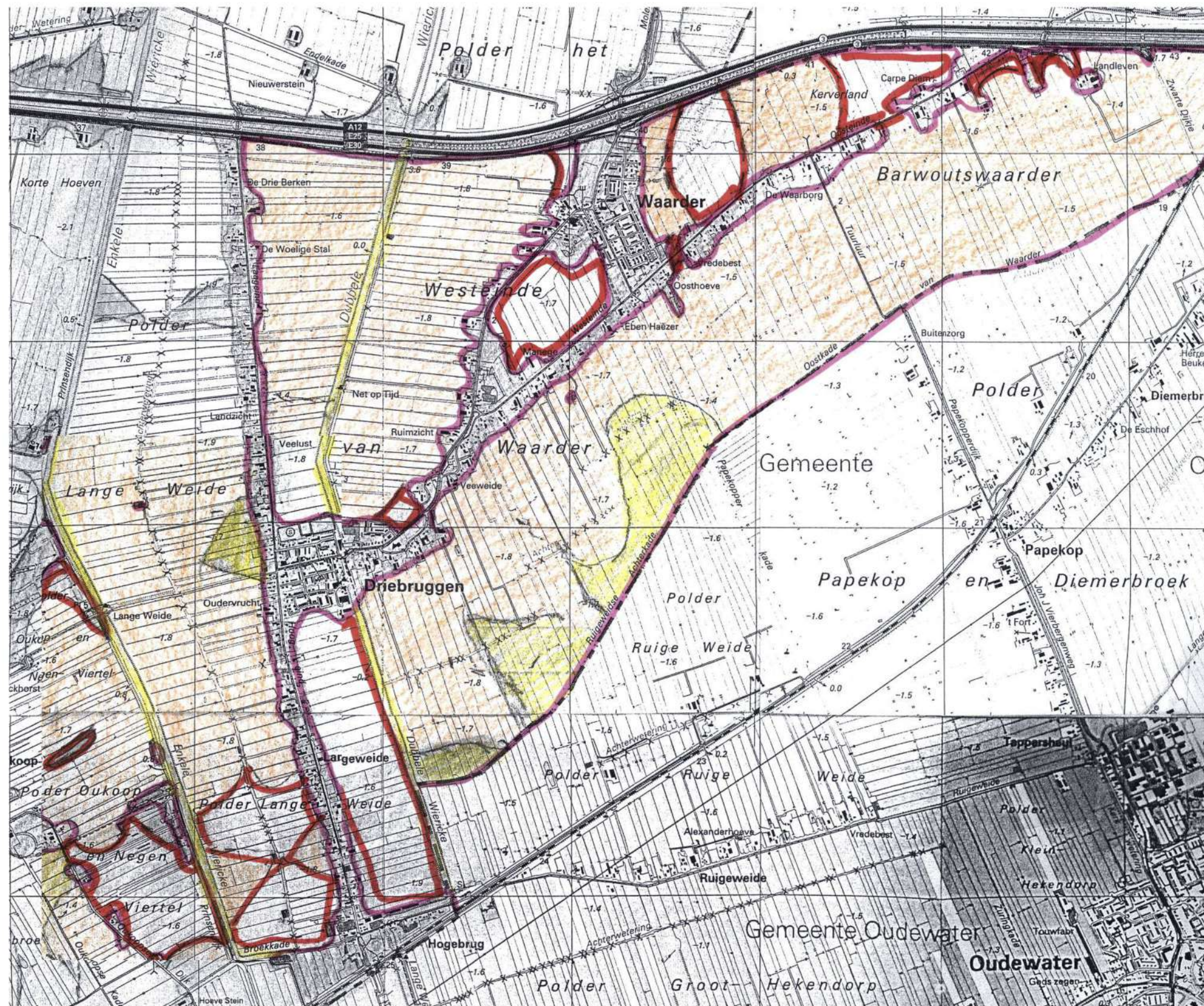
vrij zicht, "doorkijkje", met een hoek van 15 graden over een afstand van

	tot 125 meter
	tot 250 meter
	tot 500 meter
	tot 1000 meter
	tot 2000 meter en verder

Openheid
 Oude Hollandse Waterlinie
 en Waarder
 Landschapskwaliteiten Veenweiden
 November 2007

VISUEEL RUIMTELIJKE OPBOUW

vrij zicht met een hoek van 60 graden
over een afstand van

	tot 125 meter
	125 - 250 meter
	250 - 500 meter
	500 - 1000 meter
	1000 - 2000 meter

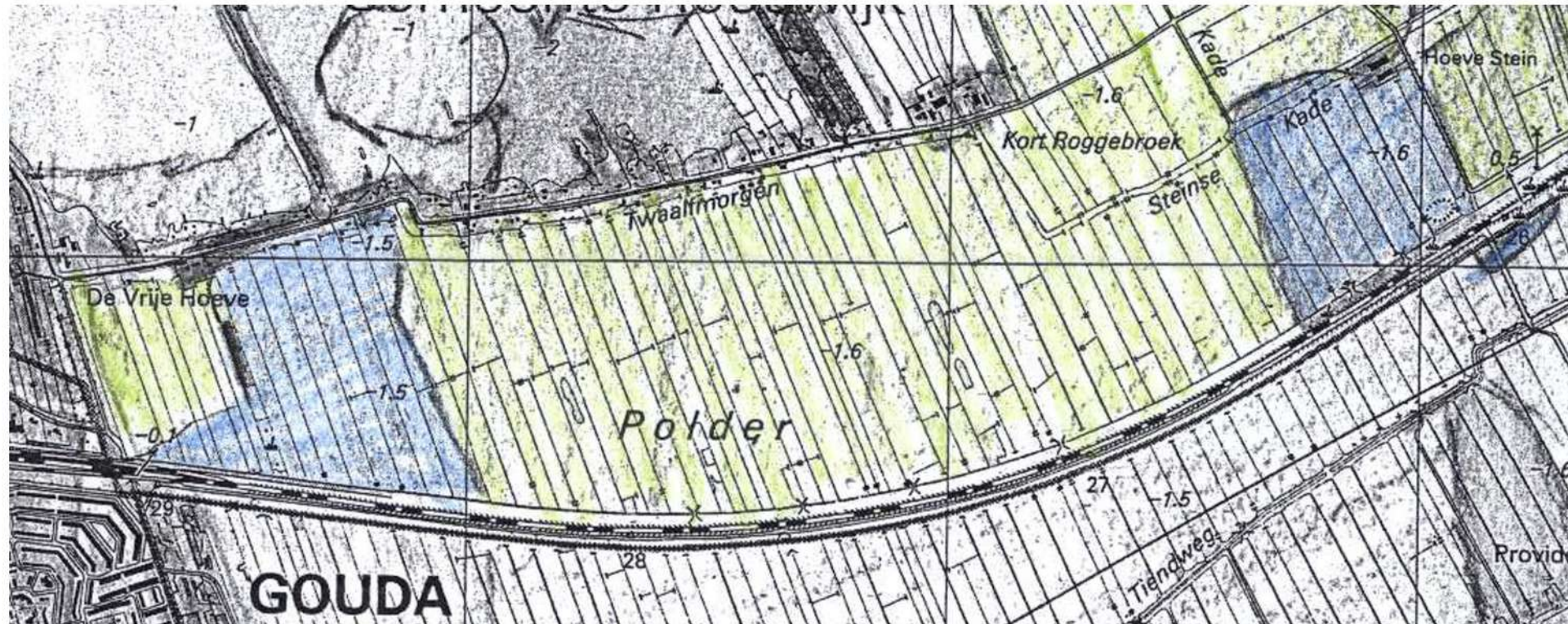

Openheid
Oude Hollandse Waterlinie
en Waarder
Landschapskwaliteiten Veenweiden
November 2007

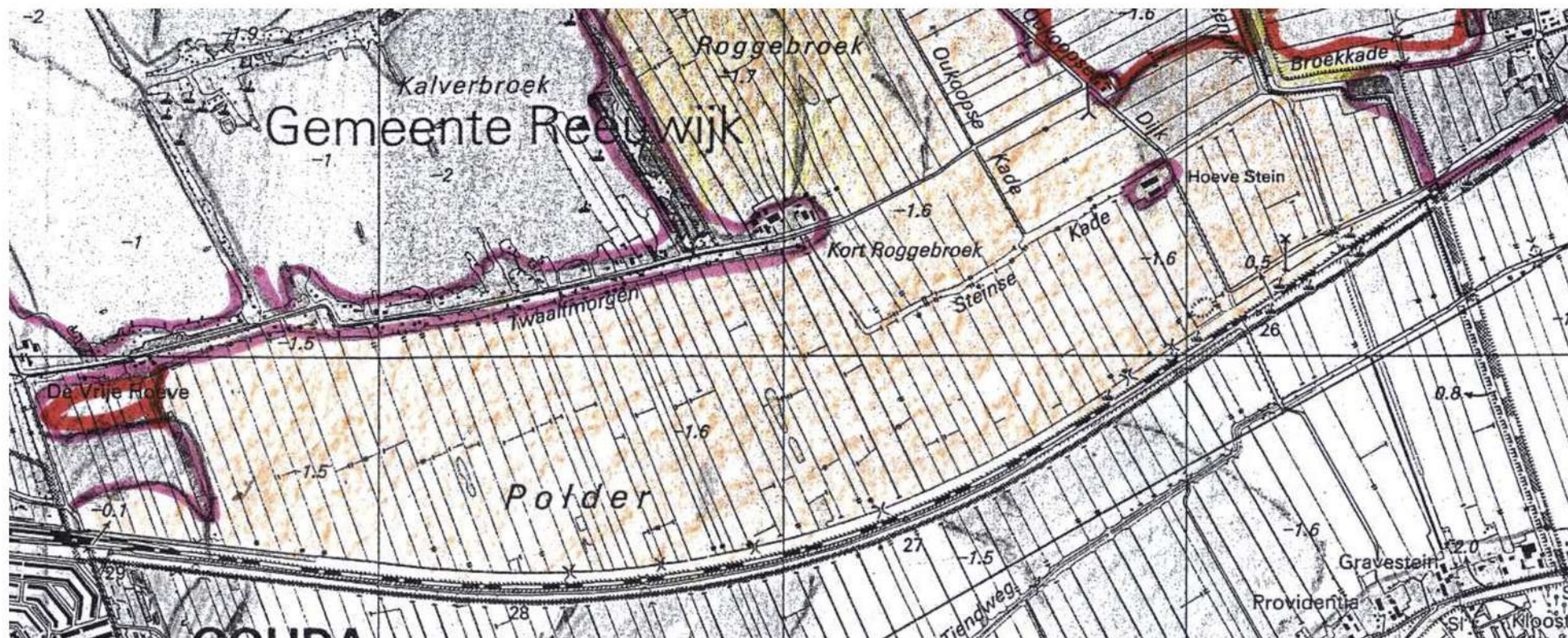

VISUEEL RUIMTELIJKE OPBOUW

vrij zicht, "doorkijkje", met een hoek van 15 graden over een afstand van

	tot 125 meter
	tot 250 meter
	tot 500 meter
	tot 1000 meter
	tot 2000 meter en verder

VISUEEL RUIMTELIJKE OPBOUW

vrij zicht met een hoek van 60 graden over een afstand van

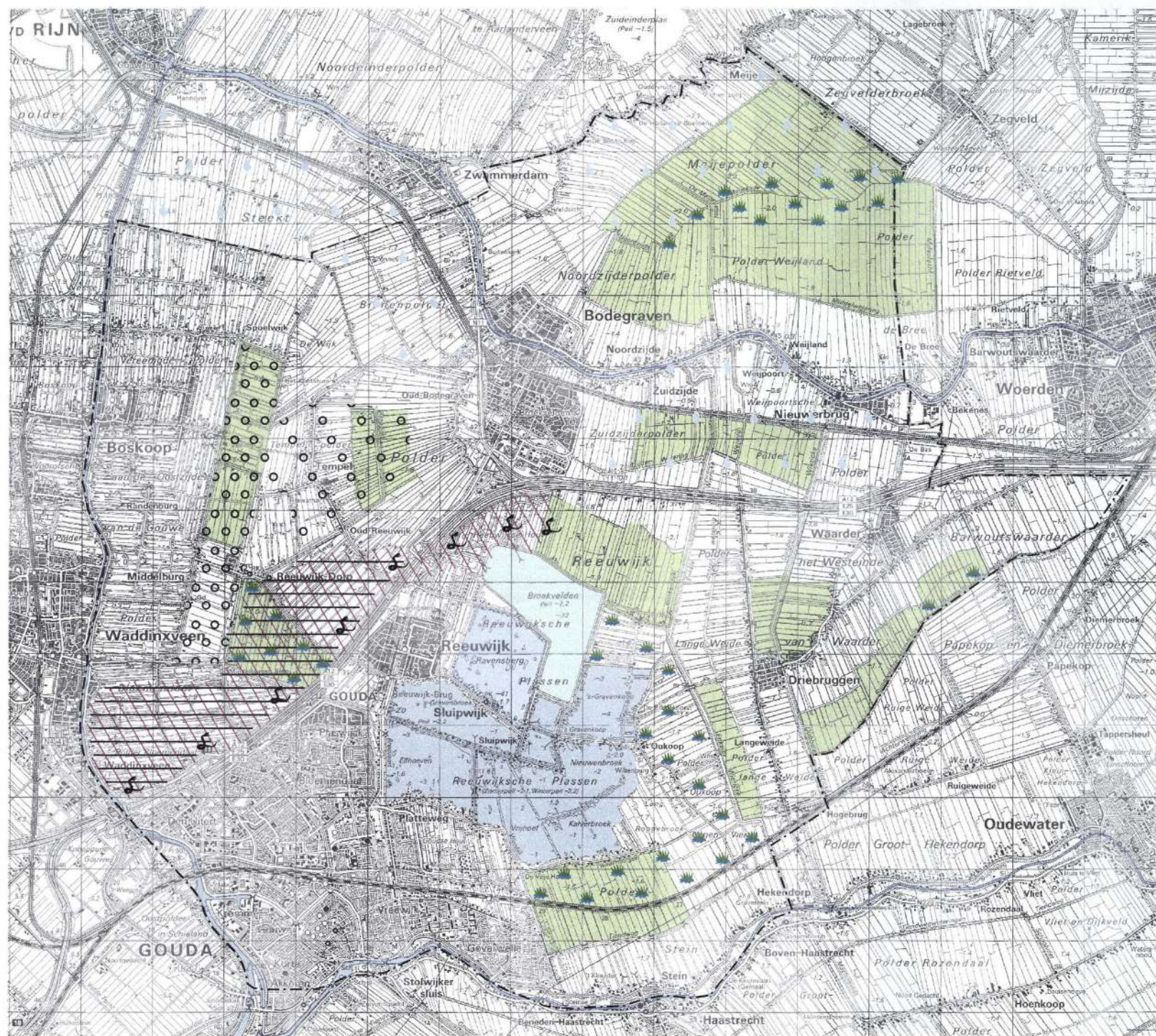
	tot 125 meter
	125 - 250 meter
	250 - 500 meter
	500 - 1000 meter
	1000 - 2000 meter

Openheid
Polder Twaalfmorgen

Landschapskwaliteiten Veenweiden
November 2007

Waarden van natuur en water

Legenda

Natuur

- hoge concentratie weide vogels
- doortrekkers en wintergasten
- zwarte stern populatie
- waardevolle amfibie biotopen
- ringslang biotoop
- floristische waarde

Water

- kwel / ecologisch aandachtsgebied met aquatische waarde
- brakke kwel
- natuurwater (recreatie uitgesloten)
- overige grotere wateren
- grens plangebied

 112081 DEFINITIEF

Landschapsplan Veenweidegebied deelgebied Gouwe-Meije-IJssel

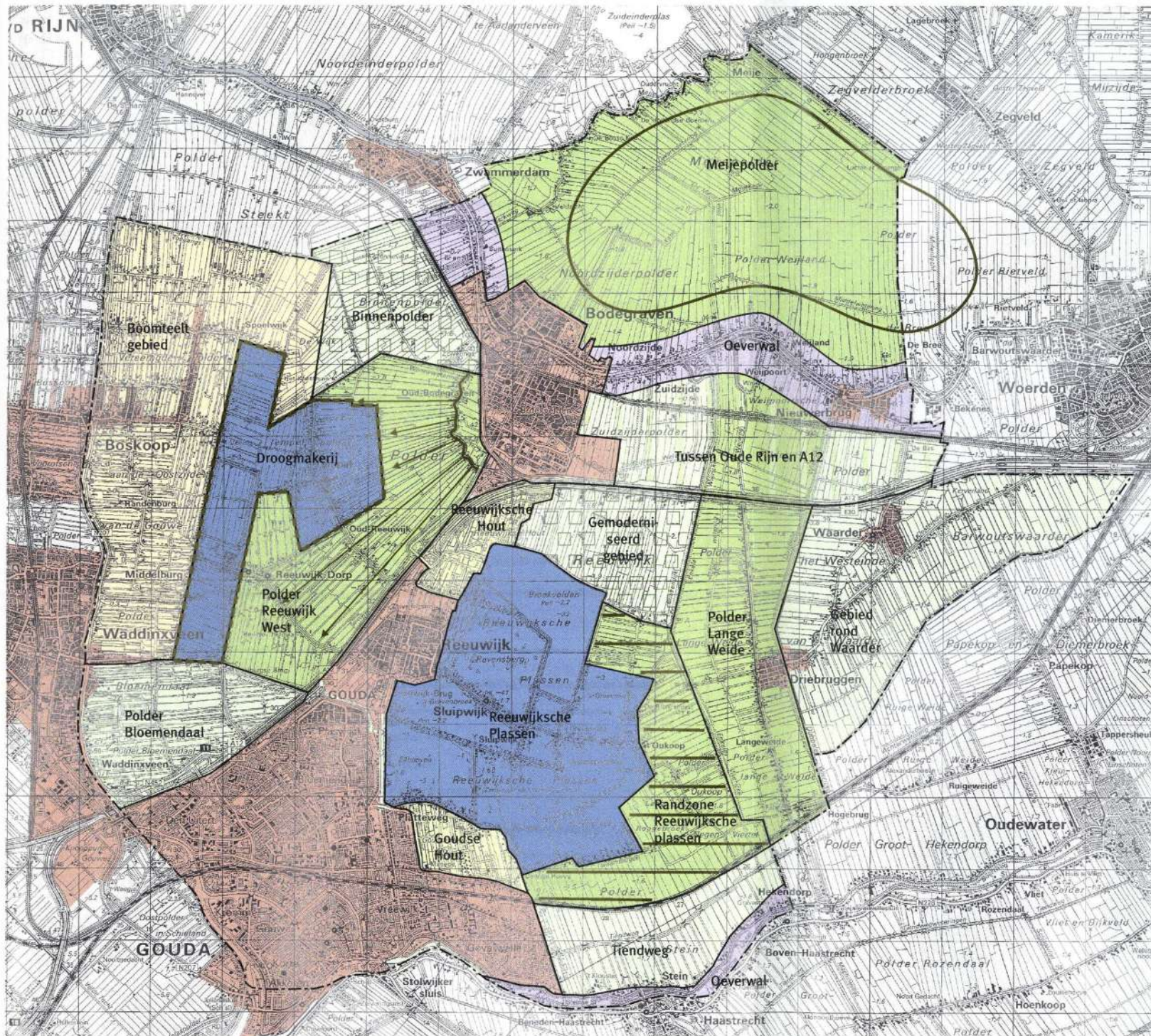
WATERSNIP
 advies

Waarden van natuur en
 water

Landschapskwaliteiten Veenweiden
 November 2007

Landschapswaarden en karakteristieken

Legenda

Zeer waardevolle gebieden

- zeer waardevol veenweidegebied
- zeer grote openheid en zeer grote ruimtematen
- zeer waardevol veenweidegebied
- openheid en middelgrote ruimtematen
- kenmerkend waaiervormig perceel patroon
- zeer waardevol veenweidegebied
- openheid en middelgrote ruimtematen
- gerelateerd aan Reeuwijksche Plassen
- zeer waardevol veenweidegebied
- openheid en middelgrote ruimtematen
- zeer waardevol droogmakerijgebied
- met ringdijk en maalveld ca. 3 meter lager dan omgeving
- zeer waardevol (vervenings-) plasseengebied
- kleinschalig patroon van plassen en oude bebouwingslinten

Gebieden met basiswaarde

- veenweidegebied
- openheid en middelgrote ruimtematen
- veenweidegebied
- openheid en middelgrote ruimtematen
- visuele invloed van infrastructuur en bebouwing langs Oude Rijn
- veenweidegebied
- openheid en middelgrote ruimtematen
- gemoderniseerd, met in geplaatst nieuw boerderijlint
- boomteeltgebied
- kleine ruimtematen
- verspreide bebouwing
- diversiteit van opgaande beplanting en elementen
- oeverwallen
- kleinschalig
- met lint van bebouwing, erven, insteekwegen en boomgaarder
- recreatiegebieden
- Reeuwijksche Hout
- Goudse Hout

Overig

- stedelijk gebied
- grens plangebied

112081 DEFINITIEF

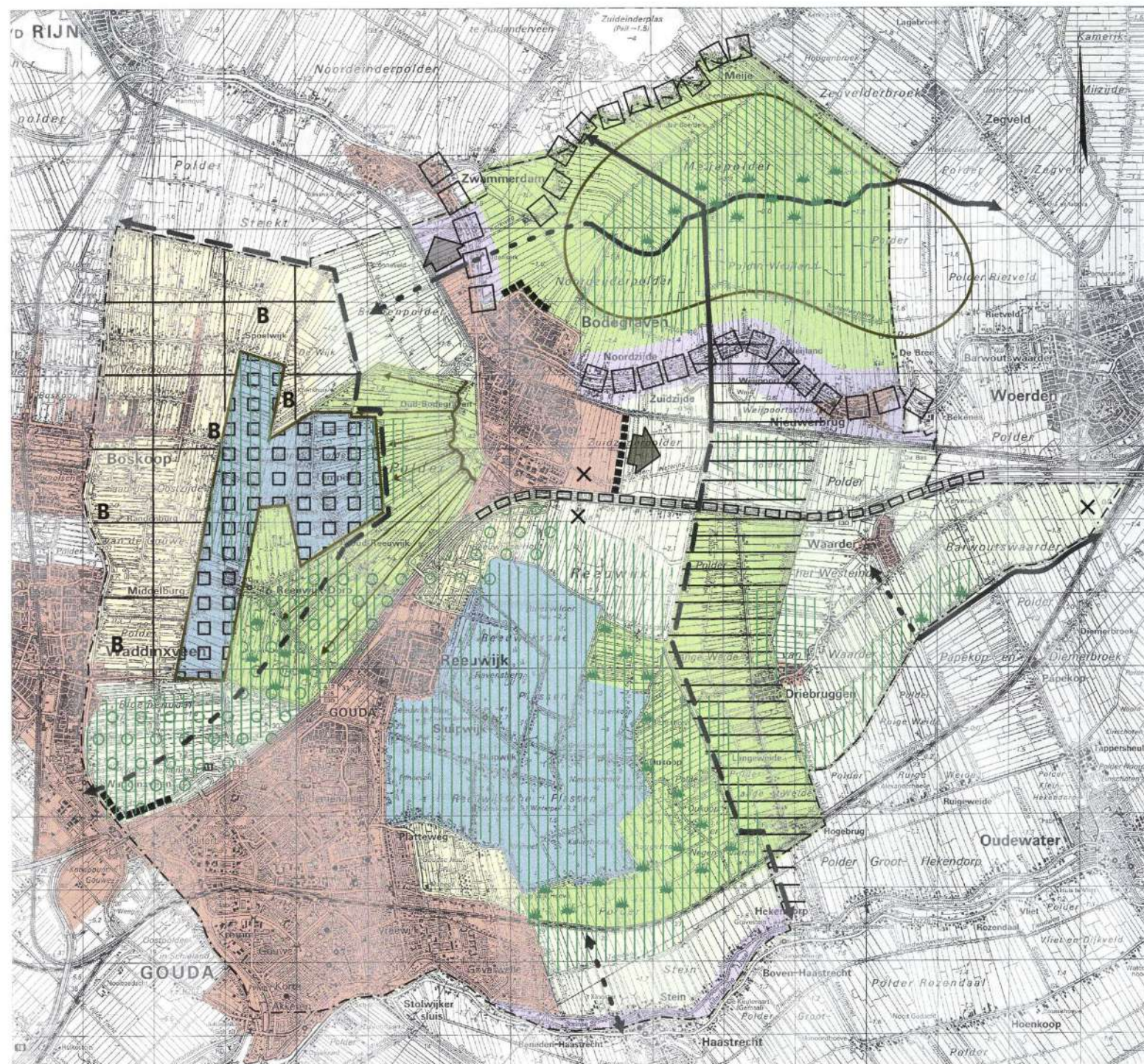

Landschapswaarden en karakteristieken

Landschapswaarden Veenweiden
November 2007

Landschapsplan Veenweidegebied deelgebied Gouwe-Meije-IJssel

Landschapsplan Veenweidegebied deelgebied Gouwe-Meije-IJssel

Beleidskaart

Legenda

1A Gebieden met bijzondere landschapswaarde

- behoud van het landschapsbeeld en cultuurhistorische waarde van zeer waardevol veenweidegebied
- behoud van het landschapsbeeld en cultuurhistorische waarde van zeer waardevol droogmakerijen en plassengebied
- behoud en versterking bijzonder open landschap
- behoud en versterking waaivormig patroon
- behoud eenheid en zichtbaarheid droogmakerij en ringdijken

1B Gebieden met basis landschapswaarde

- veenweidegebied
  - boomteeltgebied
  - oeverwallen
  - recreatiegebieden
- maatwerk bij inpassen ontwikkelingen, inrichting en beheer

2A Behoud van zeer waardevolle natuur

- behoud van zeer waardevolle natuur gericht op weide-, water en moerasvogels
- behoud van zeer waardevolle natuur gericht op floristische waarden
- behoud van zeer waardevolle natuur gericht op biotopen voor amfibieën en ringslang

3 Versterking beeldkwaliteit landschap

- versterking beeldkwaliteit langs Oude Rijn en Meije
- landschappelijke inpassing versturende elementen in stadsranden
- vergroten zichtbaarheid en eenheid Oude Hollandse Waterlinie
- optimalisering inpassing A12
- versterken beeldkwaliteit boomteeltgebied

4 Bijdragen aan de verdere ontwikkeling van het ecologische netwerk

localiseren en realiseren van ecologische verbindingzones

- vastgestelde locatie
- locatie voorstel
- locatie nog onderzoeken

5 Landschappelijke inpassing van nieuwe ontwikkelingen

- mogelijkheden voor inpassing en afronding stedelijke uitbreidingen
- mogelijke locatie voor inbreiding van boomteelt
- inpassing permanente waterberging
- zoekgebied voor windmolens

Overig

- grens plangebied

oranjewoud
112081 DEFINITIEF

WATERSNIP
advies

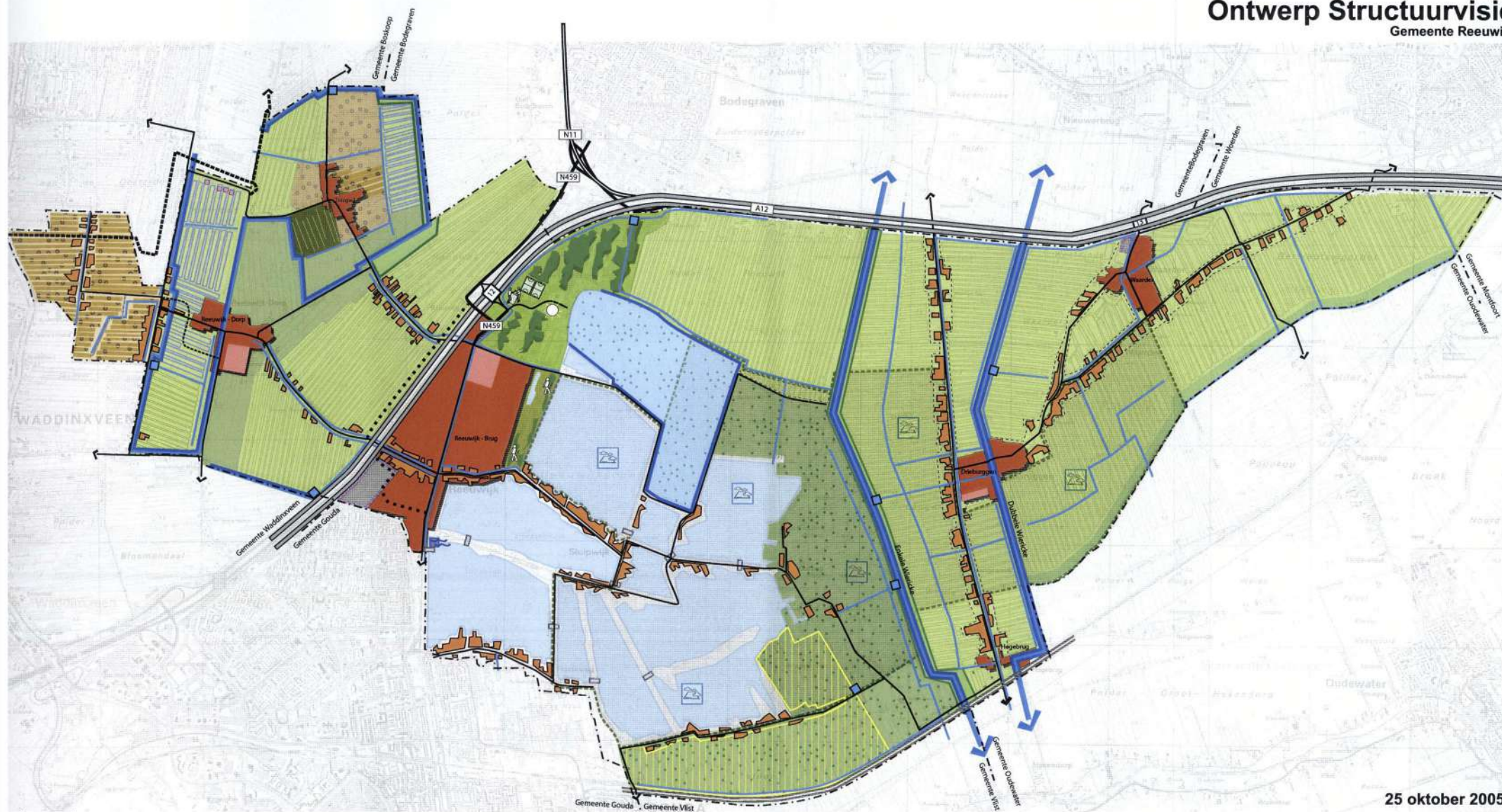
Beleidskaart

Landschapskwaliteiten Veenweiden
November 2007

Ontwerp Structuurvisie

Gemeente Reeuwijk

Legenda

Bestaande dorpsbebouwing	Provinciale weg	a Waterbuffering b Verbetering waterkwaliteit	Habitatrichtlijngebied	Extensivering veeteelt
Toekomstige bebouwing	Gemeentelijke wegen in buitengebied	Landstrook tussen de plassen met doorvaarten	Duurzame verbrede landbouw	Milieubeschermingsgebied voor stilte
Handhaven cultuurhistorisch waardevol lint	Geprojecteerde wegen	a Hoofdwaterstructuur met gemaal b Boezem met regionale waterkering	Gebied voor hobbyboeren	Herontwikkeling intensief recreatiegebied
Zoekgebied landelijk wonen	Aanvullende infrastructuur in studie	Nieuwe natuur	Intensivering sierteelt	Recreatieve natuurzone
Rijksweg met aansluiting	Spoorlijn	Ecologische verbindingszone	Sierteeltconcentratiegebied	a Ontwikkeling watersportcentrum b Ontwikkeling disco
	Gemeentegrens	Speciale beschermingszone Europese Vogelrichtlijn		Hockeyvelden Reeuwijkshout

WATERSNIP
advies

Ontwerp Structuurvisie

Landschapskwaliteiten Veenweiden
November 2007